

## דברי הכנסת

### הישיבה השלוש-מאות-וארבעים-ושמונה של הכנסת השלוש-עשרה

יום חמישי, י' בסיוון התשנ"ה (8 ביוני 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 10:03

## תוכן העניינים

|                                                                                       |  |
|---------------------------------------------------------------------------------------|--|
| שאלות בעל-פה                                                                          |  |
| לימודי בגרות על הגולן ויהודה ושומרון                                                  |  |
| שאלות ותשובות                                                                         |  |
| השבתת לימודים באוניברסיטת בר-אילן                                                     |  |
| מערכת החינוך באום-אל-פחם                                                              |  |
| דברי סגן שר החינוך בעניין החלפת ההמנון הלאומי                                         |  |
| התבטאויותיו של פרופסור משה צימרמן                                                     |  |
| פסילת בתי-ספר מלהשתתף בתוכנית "ללא חובת בחינה"                                        |  |
| סיוע לתלמידים דיסלקטים                                                                |  |
| תשלומי הנבחנים בבחינות בגרות                                                          |  |
| תשלומי הנבחנים בבחינות בגרות                                                          |  |
| שכר בכירי בנק ישראל                                                                   |  |
| הסיוע הכספי לרשות הפלשתינית                                                           |  |
| תשלום נזקי שרפת אוטובוסים על-ידי פלשתינים                                             |  |
| הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה), התשנ"ה-1995                                        |  |
| (קריאה שנייה וקריאה שלישית)                                                           |  |
| הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון – השוואת זכויות                                     |  |
| לנכי המלחמה בנאצים), התשנ"ג-1993                                                      |  |
| (הצעת חבר הכנסת א"ח שאקי)                                                             |  |
| הצעת חוק נכסי נפקדים (תיקון – ועד נאמנים), התשנ"ה-1994                                |  |
| (הצעת חבר הכנסת ט' אלסאנע)                                                            |  |
| הצעת חוק המוהלים, התשנ"ד-1993                                                         |  |
| (הצעת קבוצת חברי הכנסת)                                                               |  |
| הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים (תיקון), התשנ"ה-1995                               |  |
| (הצעת קבוצת חברי הכנסת)                                                               |  |
| הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון – קביעת שיעורי הנזק), התשנ"ה-1995                |  |
| (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)                                                               |  |
| הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – איסור הצגת מועמדות למשרת ראש |  |
| רשות), התשנ"ה-1995                                                                    |  |
| (הצעת חבר הכנסת א' יחזקאל)                                                            |  |
| הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות שנייה), התשנ"ה-1995                             |  |
| (הצעת חבר הכנסת מ' גפני)                                                              |  |
| הצעת חוק איסור שימוש ב"פרוטוקולים של זקני ציון" וב"מיין קאמפף", התשנ"ה-1995           |  |
| (הצעת חבר הכנסת א"ח שאקי)                                                             |  |
| מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת                                                          |  |
| הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול מתן היתר לריבוי נישואין), התשנ"ה-1995                 |  |

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

הצעת חוק בתי-קברות צבאיים (תיקון – כיתוב אישי על מצבה), התשנ"ה–1995

(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)

שאלות בעל-פה

חזרתו לישראל של המשורר מחמוד דרוויש

שאלות ותשובות

הסכם ההבנות עם ה"חיזבאללה"

התנהגות חוקרי השב"כ כלפי נחקרים

"טקס הדחה" בצה"ל

בנייה באל-בירה

"טקסי זיבור" בצה"ל

הפסקת שידור פרסומת למוזיאון חיל האוויר בערוץ-7

הצעה לסדר-היום

קיצור שירות המילואים

הצעות לסדר-היום

חשיפת חוליות "חמאס" באזור חברון וירושלים

הצעות לסדר-היום

הפיטורים ברפא"ל

הצעות לסדר-היום

עריית בני-ברק

הצעות לסדר-היום

העיצומים בחברה-קדישא בתל-אביב והשלכותיהם

הצעה לסדר-היום

פרויקט הבנייה "גני אביב" בלוד

הצעה לסדר-היום

שחיקת סכומי המשכנתאות לזכאים והצורך לעדכנם

## שאלות בעל-פה

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת – יום חמישי, י' בסיוון התשנ"ה, 8 ביוני 1995.

אנחנו עוברים לסדר-היום שלנו. הסעיף הראשון: שאלות בעל-פה, ואני מזמין את סגן שר החינוך, התרבות והספורט, אשר ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 461, של חבר הכנסת רחבעם זאבי. הנושא: לימודי בגרות על הגולן ויהודה ושומרון. בבקשה, חבר הכנסת זאבי.

## לימודי בגרות על הגולן ויהודה ושומרון

### רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, סגן שר החינוך, לפי ידיעות שפורסמו, הורה המפקח הכללי ללימודי הגיאוגרפיה במשרד החינוך, כי בבחינות הבגרות לא ייכללו הגולן, יהודה ושומרון.

רצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. מה הם הנימוקים שהביאו להחלטה זאת?

3. האם, נוכח הוראה זאת, חדלו הגולן, יהודה ושומרון להיות מחוזות של ארץ-ישראל?

4. האם תתוקן ההוראה הנ"ל?

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. ידידי סגן שר החינוך והתרבות, בבקשה.

## סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

תשובה על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת רחבעם זאבי:

4-1. במגמה להפחית את העומס המוטל על התלמידים בתקופת הזמן הקצרה שלפני בחינות הבגרות הוחלט להבחין בין תוכנית הלימודים לבין חומר בחינות הבגרות. בכמה מקצועות הוגדר חומר לימודים ממוקד לקראת הבחינות. חשוב לציין, כי לא חל שינוי בתוכנית הלימודים, ומטרת המיקוד היא להקטין את היקף החומר בשלב ההכנה שלפני הבחינה. התוכנית הממוקדת כוללת כ-65% מתוכנית הלימודים, ושאלות הבחינה תתייחסנה ישירות לחומר זה בלבד.

תוכנית הלימודים ובחינת הבגרות בגיאוגרפיה מקיפות, בצד נושאים נוספים, את כל חבלי הארץ, ובכלל זה הגולן ויהודה ושומרון.

על דעת אנשי מקצוע מומחים הוחלט, כי מתוך שישה פרקים הקיימים בתוכנית הלימודים בגיאוגרפיה, יתמקדו בפרק העוסק בארץ-ישראל, בשאלה המתייחסת לחבלי הארץ, בחבלים אחרים, שאינם הגולן וההר המרכזי, הרי יהודה ושומרון ושלוחותיהם, רמות מנשה והכרמל, וזאת בשנת הלימודים הנוכחית בלבד.

אני רוצה להוסיף, שפרופסור ברוך קיפניס שוחח אתי אתמול בבוקר בטלפון, וגם הוא שמע את הדבר הזה. אמרתי לו: תן לי לבדוק; ואני עצמי בדקתי עם המפקחת הממונה על הנושאים האלה ואצלי בבית – מי כמוך יודע שאשתי היא גם מורה לגיאוגרפיה – – –

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, זו כבר תשובה על השאלה השנייה שלך.

## סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

זו גם תשובה על השאלה הסביבתית שלנו, של שנינו, מהכפר הקטן שלנו. בדקתי אם יש הנחיות מעבר לדברים שקיבלתי בכתובים שבועיים קודם לכן. התברר, שאין שום שינוי, וכל חבלי הארץ נלמדים בבתי-הספר, גם לקראת מבחני הבגרות בשנה הבאה, והכול יימשך כבעבר.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. תשובה נוספת של חבר הכנסת זאבי.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

תשובה, לא שאלה.

## **היו"ר ש' וייס:**

כן.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני סגן השר, אינני יכול לקבל את התשובה שלך, מפני שהיא לא אומרת אמת, כי במקביל לזה קיבלתי לעיון מקראה במולדת בהוצאת משרד החינוך, שבה עקרו ותלשו, ואינם מודים בכך שהגולן הוא חלק מארץ-ישראל, ועקרו ממנה את יהודה ושומרון. כלומר, זה לא רק שהשנה לא ייבחנו בזה. גם התשובה: רק השנה לא ייבחנו בזה, היא לא תשובה. למה כן ייבחנו על תל-אביב? למה כן ייבחנו על חיפה? הן ארץ-ישראל. קצרין היא לא ארץ-ישראל? החרמון הוא לא ארץ-ישראל?

התשובה היא לא תשובה. יש פה מגמה פוליטית מובהקת, ברורה על פניה. תיקח את המקראה במולדת; וכתבתי על זה מכתב לשר שלך, והוא לא ענה לי. המקראה נקראת: "להתהלך בארץ". חוץ מזה שעושים שם צחוק מגברת פולה בן-גוריון, ועוד כמה דברים שהדעת לא סובלת – לא קיבלתי על זה מענה בינתיים, מקראה איומה מבחינה חינוכית – יש פה דבר מגמתי, ברור, לעקור חבלים במולדת, בארץ-ישראל, ואתם עושים את זה "רק השנה", וזה נודע לך במקרה, ושאלת. על פניו ברור, שאתם עושים את תוכנית הלימודים פוליטית בצורה שהדעת איננה סובלת.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה. חבר הכנסת זאבי, אתה קורא יותר מדי. בבקשה, אדוני סגן החינוך, התרבות והספורט. יש לך דקה לעניין הזה.

## **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת רחבעם זאבי – באותה דרך שאתה הלכת בשאלה שלך, גם אני יכולתי לבוא ולומר: מדוע לא מזכירים השנה את הנגב? מחר יכול לקום הלובי של ראשי הרשויות של הנגב ולשאול: מדוע ולמה לא מזכירים השנה את הנגב, האם יש כוונה לעקור את הנגב?

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

---

**סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

אבל אתה יודע למה אני מחייך, משום שבדרך שאתה מנסה להוביל אליה כאן, אני יכול לבוא מחר ולדבר בשם יישובי הגליל המערבי או בשם יישובי הנגב.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

— — —

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת זאבי, אתה יודע שאין קריאות ביניים בשלב הזה.

**סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

לגבי ההערה שלך על כך שלא קיבלת תשובה — — —

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אני מבקש שסגן השר יתייחס ברצינות לכנסת.

**היו"ר ש' וייס:**

אני משוכנע שהוא עושה את זה.

**סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

חבר הכנסת רחבעם זאבי, אתה יודע שאני מתייחס ברצינות גם לכנסת וגם אליך באופן אישי, משום שיש לך הרבה מאוד זכויות בארץ הזאת.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

לכן במקראה – – –

### היו"ר ש' וייס:

רבותי, זהו. אדוני סגן שר החינוך, אני מבין שזו תשובתך, נכון?

### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

לגבי המכתב שנשלח ללשכת השר – אני אבדוק את העניין ואני מבטיח, שאם המכתב הגיע, תקבל את התשובה.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

### שאלות ותשובות

### היו"ר ש' וייס:

עכשיו, חברים יקרים, נעבור לשאלות רגילות, אשר עליהן ישיב סגן שר החינוך, התרבות והספורט, ולעניין זה הוא יעלה אל דוכן הנאמים.

### השבת לימודים באוניברסיטת בר-אילן

חבר הכנסת ש' בוחבוט שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

סגל ההוראה באוניברסיטת בר-אילן השבית את הלימודים ב-9 במאי 1995. הודעה על השבתה ביום 15 במאי 1995 פורסמה בקמפוס, ועל סמך הודעה זו נעדרו אלפי סטודנטים. ברם, בבוקר היום האמור בוטלה ההשבתה, ללא הודעה מוקדמת, וכך נגרם לסטודנטים נזק נוסף.

רצוני לשאול:

1. מה יעשה משרדך כדי למנוע בעתיד מקרים נוספים של זלזול בלימודיו ובכספו של ציבור הסטודנטים?

2. האם מדובר בהשבתות המגובות על-ידי ההסתדרות, כחוק, ואם לא – מדוע נמנע משרדך מלהתערב בעניין?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מאוניברסיטת בר-אילן נמסר, כי ביטול השביתה הושג על-ידי משא-ומתן ארוך בין הנהלת האוניברסיטה לבין ארגון הסגל במשך כל הלילה ב-14 במאי 1995. כאשר הושג הסכם, התפרסמה הודעה בכל כלי התקשורת על הפסקת השביתה על-ידי ארגון הסגל האקדמי. נראה לי, כי בנסיבות שתוארו מבטא המאמץ לביטול השביתה את החשיבות הרבה המיוחסת לסטודנטים וללימודים האקדמיים.

2. הסגל האקדמי אינו משתייך להסתדרות, הוא גוף עצמאי.

### **היו"ר ש' וייס:**

שאלתא מס' 7384, של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. חבר הכנסת דראושה, אתמול בזמן מתח הייתי קצת חריף מדי כלפיו, ואני חוזר בו.

### **מערכת החינוך באום-אל-פחם**

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

עיריית אום-אל-פחם וועדי ההורים ביישוב קובלים על כך שקיים מחסור בכיתות לימוד ובאולמות במערכת החינוך ביישוב. לאחרונה הוכרזה שביתה בעיר בגין מחסור זה.

רצוני לשאול:

1. מה הן תוכניות משרד החינוך והתרבות לבינוי ולפיתוח באום-אל-פחם?

2. מה הוא השטח שיועד לאום-אל-פחם בשנת הלימודים הנוכחית?

### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

2-1. בשנים האחרונות תקצבנו לבנייה חדשה 86 כיתות חדשות בהיקף של כ-11,000 מ"ר בנייה, שבמחירי היום הם כ-33 מיליון ש"ח.

הגידול בפועל במספר כיתות הלימוד בבתי-הספר היה רק של כ-45 כיתות לימוד. כלומר, ההפרש – כ-41 כיתות – הוא להשבת המצב במוסדות החינוך: החלפת חדרים פסולים והחלפת חדרים שכורים.

ההתמקדות במהלכי הפיתוח והבינוי היתה רק בחינוך העל-יסודי, ועל-פי תוכנית שעובדה בין המשרד לבין ראש העיר הושם דגש בהקמת חטיבות ביניים חדשות ובהקמת כיתות בחטיבה העליונה, לרבות בניית חטיבה עליונה חדשה.

יציאת כיתות ז'–ח' מבתי-הספר היסודיים גרמה, על-פי התכנון, לשיפור המצב בבתי-הספר היסודיים. במסגרת זאת גם תקצבנו בניית שלושה גני-ילדים חדשים לגילאי חינוך חובה, אשר בנייתם הושלמה בימים אלה. גני-הילדים מודרניים ויפים, ואני חושב שהיום הם אחד המודלים היפים לגני-הילדים בארץ. השנה נקטנו מהלך חדש של הקצבה לחידוש מבני חינוך ישנים ותקצבנו בסכום של 1.5 מיליון ש"ח, לשיקום ולשיפוץ; ויגיד לך גם שר האוצר, שהיה גם ראש מועצה – אני לא מכיר הרבה יישובים שזכו להיקפים כאלה, שיושקעו בארבעה בתי-ספר.

נוסף על כל אלה אנו מתקצבים עתה התחלת בנייה של בית-ספר יסודי חדש, וכן שלב ראשון בבנייה של המרכז הטכנולוגי.

### היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן שר החינוך והתרבות, רק שנייה, אני רואה שזה ארוך – – –

### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

לא, לא, משפט מסכם.

במקביל, טורחים אנשי המינהל לפיתוח, מחוז חיפה, ועיריית אום-אל-פחם על הכנת תוכנית-אב חינוכית ופיסית חדשה, אשר תושלם בזמן הקרוב, כדי לגבש מתכונת מוסכמת להמשך הטיפול בפיתוח חינוכי ופיסי של מערכת החינוך ביישוב.

אני יכול לבוא ולומר לך משפט נוסף. ביקרתי שם לפני ארבעה חודשים, נפגשתי עם כל מנהלי בתי-הספר, עם ועדי ההורים, וכאשר הם שמעו את הנתונים, מה הממשלה הזאת משקיעה באום-אל-פחם, הם פשוט שאלו את עצמם: מה עושה המועצה כדי לזרז את התקציבים שעומדים, כדי שהדברים ייעשו בפועל – – –

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

**סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

– – – והיום, כאשר אתה מבקר באום-אל-פחם, זאת אום-אל-פחם אחרת.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה. עכשיו, במסגרת של עד דקה, שאלה נוספות; ואחר כך, רק עד דקה – תשובה נוספת.

**סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

– – –

**היו"ר ש' וייס:**

כן, הכול מובן, תהיה לך עוד הזדמנות. יש לך תשע שאילתות.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודות לסגן שר החינוך והתרבות על התשובה הטובה – –

**היו"ר ש' וייס:**

מה לעשות, זה מחנה רבין.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— וגם למשרד, שבא לקראת עיריית אום-אל-פחם וועדי ההורים שם בפתרון המצוקה, כי היתה שביתה, השביתה הסתיימה בצורה טובה, בהסכם טוב; אבל אני רוצה לשאול שאלה. יושב כאן כבוד שר האוצר; היתה מעין הסכמה להקדמת כיתות בסקטור הערבי כדי לפתור את המצוקה הכללית בסקטור הערבי של מחסור בחדרי כיתות. שר האוצר גם הבטיח חגיגות מעל במת הכנסת לפתור את הבעיה על-ידי הקדמה על חשבון שנת התקציב 1996.

האם משרד החינוך והתרבות אכן קיבל את ההקדמה הזאת, ובכמה כיתות מדובר?

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

המשבר הוא משבר קשה בסקטור הערבי כולו.

### היו"ר ש' וייס:

אני ממש מודה לחבר הכנסת דראושה.

### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

חבר הכנסת דראושה — — —

### היו"ר ש' וייס:

אדוני, עד דקה.

### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

חבר הכנסת דראושה, מי כמוך יודע, כאדם שמסתובב בשטח: לא היתה ממשלה, מאז הקמת המדינה, שבמשך שלוש שנים משלימה – בימים אלה – 900 כיתות במגזר הערבי, הדרוזי והצ'רקסי. היקף כזה לא היה מאז הקמת המדינה – – –

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

זה לא על חשבון היהודים.

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

זה בא על חשבון היהודים ולא בא על חשבון דברים אחרים. נפח הבנייה בשנה מגיע ל-2,000 כיתות  
-- --

### **וליד חאג' יחיא (מרצ):**

מה היתה השאלה?

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

חבר הכנסת בא-גד, אם תבדוק מה בנו בתקופה של הימין ושל הליכוד – בחמש שנים בנו נפח תקציב של שנה אחת של ממשלת העבודה ומרצ. תבדוק את זה במקביל, ויתברר לך שאתה צריך לבקש סליחה על השנים שהעבודה היתה באופוזיציה, ולהגיד תודה על שלוש השנים של העשייה שלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד לסגן השר.

### **דברי סגן שר החינוך בעניין החלפת ההמנון הלאומי**

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

בפגישה עם תלמידים אמר סגן שר החינוך, התרבות והספורט, מר מיכה גולדמן, שאיננו פוסל החלפת ההמנון הלאומי "התקווה" בהמנון אחר שמתאים ל"כלל האזרחים".

רצוני לשאול:

1. האם יש להחליף את ההמנון בשל היותו מתאים ליהודים בלבד?

2. האם רואה משרד החינוך את ישראל כמדינה יהודית?

3. האם יבהיר השר את הדברים לסגנו ולציבור?

**תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. ההצעה לשנות מלים מספר בהמנון הלאומי "התקווה" כדי שיתאים גם לאזרחי ישראל שאינם יהודים הינה עמדתו הפרטית של סגן שר החינוך, התרבות והספורט מיכה גולדמן.

בישיבתה ב-30 באפריל 1995 קבעה הממשלה, כי "התקווה" היא ההמנון הלאומי וכי אין כל כוונה לשנותו או לשנות את מלותיו.

**התבטאויותיו של פרופסור משה צימרמן**

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

פרופסור משה צימרמן הקביל בין הנוער בחברון ל"נוער היטלר".

רצוני לשאול:

1. האם יש מקום לפעול בתגובה על הנאמר?

2. כיצד?

**תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה נא תשובתי המורחבת בנושא זה על ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת אסתר סלמוביץ ויגאל ביבי מיום 17 במאי 1995.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דראושה, בחייך, אני כבר בשאלתא רביעית, ואתה עוד שם בקריאת ביניים.

### **פסילת בתי-ספר מלהשתתף בתוכנית "ללא חובת בחינה"**

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

במהלך בירור עתירת בית-הספר התיכון בערערה נגד החלטת משרדך לפסול אותו מלהשתתף בתוכנית לביטול שלוש בחינות בגרות, הודיע משרדכם, כי הפסילה כוללת 15 בתי-ספר, והיא נעשתה על רקע גילוי מקרים של פגיעה בטוהר הבחינות ומתן ציונים מקלים.

רצוני לשאול:

1. באילו בתי-ספר תיכוניים מדובר?

2. מה הם האמצעים שננקטו כלפי אותם בתי-ספר, מעבר לפסילתם בתוכנית האמורה?

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

1. משרד החינוך פסל כמה בתי-ספר מלהשתתף בתוכנית של מקצועות ללא חובת בחינה – לח"ב – מאחר שבשלוש השנים האחרונות נפגע טוהר הבחינות בהם מעל לסביר. הקריטריון שנקבע הוא, שבית-ספר אשר היחס בין מספר הנבחנים שנפסלו בו למספר הנבחנים בכלל במוסד גדול מפי 2.5 מהיחס הזה המחושב בארץ כולה, לא ייהנה מזכותו לבחינות.

בשלב הראשון נפסלו 15 בתי-ספר, ולאחר דיון בוועדת ערעורים מיוחדת נבחנו סוגיות נוספות ונותרו פסולים שמונה בתי-ספר בלבד, שלא נמצא לגביהם צידוק לויתור על הפסילה. משרד החינוך מצא לנכון שלא לפרסם את שמות בתי-הספר ברבים, כדי שלא לפגוע בשמם בקהילה ולא לתייג אותם. המשרד רואה בפסילת הזכות להשתתף בתוכנית המקצועות חלק מתהליך של שיפור טוהר הבחינות בבתי-הספר, עניין שכולו באחריות ההנהלה והצוות הפדגוגי בו.

2. לא יינקטו אמצעים נוספים מעבר לפסילה. אגף הבחינות במשרד סייע להנהלות בתי-הספר לאכוף השגחה איכותית יותר ותגבר את מספר המשגיחים בבחינות הבגרות בבתי-ספר אלו.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן – עד דקה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני סגן השר, אני שמח שהמספר ירד מ-15 לשמונה לאחר הערעורים, אבל כוונת השאילתא היתה לפרסם את שמות בתי-הספר – אותן הנהלות בתי-ספר שאינן מקפידות על טוהר המידות, וכל מה שקשור. בחינות אמת צריכות להיות מוגנות, והמקום לעשות זאת, אם לא בתקשורת – לפחות בכנסת.

בכל זאת, אם אין לך היתר מיוחד מפי השר לעשות זאת עכשיו, אני מבקש, כדי שנמנע דיון מיותר בוועדה לענייני ביקורת המדינה, אם יש לך בעיה – תעביר לי אותה בכתב.

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

אתה יודע מה? כתבתי את זה כתשובה תוך כדי דברייך.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

את התשובה שלי אעביר לך בכתב לוועדה לענייני ביקורת המדינה, בהתאם לפנייה שלך.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

## סיוע לתלמידים דיסלקטים

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

ב-18 במאי 1995 פורסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" כתבה על ילדה דיסלקטית ועל הקשיים שהיא נתקלת בהם במהלך לימודיה בבית-הספר. לקראת בחינות הבגרות היא נאלצת להתמודד עם כמויות עצומות של חומר קריאה. כמו-כן, התשתית בבתי-הספר לטיפול בילדים דיסלקטים עדיין לוקה בחסר.

רצוני לשאול:

1. כיצד עוזר משרד החינוך לתלמיד דיסלקטי במסגרת "הכיתה הרגילה"?

2. מדוע אין מפחיתים מכמות החומר שהוא צריך להתמודד אתו?

### תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החינוך והתרבות מקצה שעות – לשנת הלימודים הבאה הוקצו 1,500 שעות – המיועדות לכיתות י'–י"ב, לסיוע לתלמידים לקויי למידה הלומדים בכיתות רגילות, במטרה לסייע להם להתמודד עם חומר הלימודים. בית-הספר אמור לפנות בבקשה מנומקת לאגף לחינוך מיוחד, וכל בקשה נשקלת לגופה, לפי הקריטריונים המקובלים.

2. על-פי חוזר מנכ"ל מיוחד, התשנ"ה, שכפול 11, הועברה סמכות הדיון בדרכי היבחנות מיוחדות לתלמידים לקויי למידה במערכת האינטרנית למועצה הפדגוגית של בית-הספר. המועצה הפדגוגית דנה, על סמך אבחונים דידקטיים ופסיכולוגיים, ובית-הספר מדווח על המלצותיה לדרכי היבחנות מיוחדות, שעשויות לדעתה להקל על התלמיד בקשייו הספציפיים ולסייע לו להתמודד בבחינות הבגרות.

ההקלות האפשרויות הן: בחינה בעל-פה; הארכת זמן הבחינה בכתב – 25% לכל שעת בחינה; התעלמות משגיאות כתיב; שעתוק הבחינות; הקראת שאלות הבחינה; בחינה בית-ספרית באישור המפמ"ר – מפקח מקצוע ראשי; שימוש במילונית באנגלית.

תלמידים לקויי למידה במערכת האקסטרנית זכאים לקבל אותן הקלות, אולם עליהם להגיש בקשה לוועדה למקרים חריגים לתלמידים אקסטרניים שבאגף הבחינות.

## תשלומי הנבחרים בבחירות בגרות

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

צמצום מספר בחינות הבגרות אמור היה להקטין את חיוב ההורים בתשלום עבור בחינות אלו. לטענת מנכ"ל הרשות להגנת הצרכן בהסתדרות הכללית החדשה, נותרו בידי משרדך כ-47 מיליון שקלים שהועברו למשרדך תמורת בחינות שלא בוצעו.

רצוני לשאול:

1. האם המפתח לתשלום הוא אומנם 26 שקלים תמורת כל יחידה?

2. מה הוא מספר הנבחרים בהתשנ"ה, ללא הנבחרים האקסטרניים?

3. מדוע לא יוחזרו כספים ששולמו, לכאורה, עבור בחינות שבוטלו?

### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

1. אכן, התשלום לכל יחידת לימוד בחינות הוא 26 ש"ח. תעריף דמי הבחינות הריאלי אמור היה להיות השנה 32 ש"ח. אולם החלטנו לגבות רק 26 ש"ח, חבר הכנסת מגן, כחלק ממדיניות כללית של הפחתת עומס התשלומים על ציבור ההורים.

2. מספר הנבחרים אינו ידוע ומשתנה בכל שנה. הצפי הוא, כי ייבחנו השנה כ-175,000 תלמידים אינטרניים, תלמידי כיתות י'-י"ב, ועוד כ-40,000 נבחי משנה ונבחרים אקסטרניים.

3. אכן, אמור להתפתח חיסכון כספי מסוים לאור העובדה שבחינות שעלו בבחירה הממוחשבת לא יעברו תהליך הערכה. משרדנו העדיף לפזר את החיסכון על כלל הנבחרים וגם על תלמידי כיתות י' וי"א, כחלק מהגישה הכללית של הקטנת עומס התשלומים על ציבור ההורים, חבר הכנסת מגן.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מגן, האם יש לך שאלה נוספת?

**דוד מגן (הליכוד):**

תודה רבה.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לך מאוד.

### **תשלומי הנבחים בבחינות בגרות**

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום ג' בסיוון התשנ"ה (1 ביוני 1995):

בעקבות השינוי שנקט משרד החינוך, שלפיו כל תלמיד במדינה פטור משתי בחינות בגרות שייקבעו לפי הגרלה, יוצא כי התלמידים משלמים מראש עבור כל המבחנים, בעוד אין הם נבחים בכלם.

רצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?

2. מה יעשה משרדך בנדון?

3. מה ייעשה בדבר התלמידים הנבחים בימים אלו?

**תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. ראה נא תשובתי מיום 17 במאי 1995 על שאילתא זוהי, מס' 4816, של חבר הכנסת יורם לס.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד לסגן שר החינוך, התרבות והספורט.

עכשיו אנחנו עוברים לשאלות רגילות אשר ישיב עליהן שר האוצר. יש כאן שלישייה, של חבר הכנסת עוזי לנדאו. שר האוצר יואיל להשיב על שאלתא מס' 4531, של חבר הכנסת עוזי לנדאו.

### **שכר בכירי בנק ישראל**

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר האוצר ביום כ"ב באדר א' התשנ"ה (22 בפברואר 1995):

בתשובה על שאלתא רגילה מס' 3310 שהגשתי, מוסר השר, כי "בנק ישראל הגיש לממונה על השכר – – – את דוח נתוני השכר של עובדי בנק ישראל – – – הדוח האמור יוגש לכנסת עד סוף שנת 1994". עד כה לא הוגש הדוח.

רצוני לשאול:

מתי יובא לידיעת הכנסת שכר בכירי בנק ישראל?

### **שר האוצר א' שוחט:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הממונה על השכר התחייב בעת הגשת הדוח הראשון לכנסת, שדן בהוצאות השכר של גופים ציבוריים בשנת 1993, כי במסגרת הדוח הבא, שיוגש לקראת סוף שנת 1995, יפורסמו גם הנתונים לגבי שכרם של בכירי בנק ישראל, וכך אכן יעשה.

אודה ואתוודה, שגם אני סקרן לראות מה רמות השכר בבנק ישראל, אשר עומד בפרץ ומטיף שלא לשלם שכר במגזר הציבורי, ואני אפילו אשמח לדעת את סידורי הפנסיה של בכירי בנק ישראל אשר מטיפים לממשלה שלא להיות מעורבת בפנסיה.

לפיכך, הדברים יוגשו בסוף 1995.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. שאלה נוספת של חבר הכנסת לנדאו, בבקשה.

### **עוזי לנדאו (הליכוד):**

אדוני השר, אני שמח על התשובה הזאת. אני רק אזכיר, שב-28 באוגוסט 1994, כמעט לפני שנה, בתשובה על שאילתא זהה שהגשתי לכבודו, השיב השר – אני קורא כלשון התשובה: בנק ישראל הגיש לממונה על השכר והסכמי עבודה את דוח נתוני השכר של עובדי בנק ישראל, כמתחייב על-פי תיקון מס' 16 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985. הדוח האמור יוגש לכנסת עד סוף שנת 1994. במלים אחרות, כבוד השר משיב כרגע אותה תשובה שהשיב לפני שנה.

#### **שר האוצר א' שוחט:**

נכון. הדוח הוגש והונח על שולחן הכנסת לא מכבר, לפני מספר קצר של חודשים. אני לא יכול לתת תשובה מדוע לא נכלל בדוח שכרם של עובדי בנק ישראל.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אני יכול לענות על כך.

#### **שר האוצר א' שוחט:**

אני יודע.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

הם סירבו להגיש את הנתונים. אמרתי להם שאכניס סעיף לחוק בנק ישראל.

#### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דן תיכון, אין זה סדר הדיון. מדובר בשאילתות.

#### **שר האוצר א' שוחט:**

אומר את דעתי: כל זמן שבנק ישראל הוא תאגיד סטטוטורי, הוא כפוף להחלטה הזאת, ואנו צריכים שיהיו לנו הנתונים לגבי רמת השכר, העלויות וכל הדברים הכרוכים בעניין הזה. למיטב זיכרוני, שאלתי את הממונה על השכר מדוע קרה מה שקרה. אני לא רוצה לתת תשובה, כי אני לא זוכר מה היתה תשובתו. מכל מקום, אני יכול לומר באופן ברור ביותר ומחייב ביותר, כי שלא כמו ב-1994, בדוח הבא יכללו גם עלויות השכר של בכירי בנק ישראל.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שר האוצר יואיל להשיב על שאילתא מס' 4532, של חבר הכנסת עוזי לנדאו.

### הסיוע הכספי לרשות הפלשתינית

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר האוצר ביום כ"ב באדר א' התשנ"ה (22 בפברואר 1995):

לאחרונה קיצצה ממשלת ישראל מן התקציב 720 מיליון ש"ח. כל המשרדים הממשלתיים, לרבות פרויקטים חשובים מאוד בתחום שיקום שכונות, תמיכה בחיילים משוחררים וקליטת עלייה, תרמו חלקם בקיצוץ.

רצוני לשאול:

1. האם קיצצה ממשלת ישראל גם בסיוע שהצהירה כי תיתן לאש"ף?

2. אם כן – בכמה, ובאילו פרויקטים של הרשות הערבית-הפלשתינית פגע הקיצוץ הישראלי?

## שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, ממשלת ישראל התחייבה, במסגרת כנס מדינות בין-לאומי אשר עסק בסיוע לאוטונומיה הפלשתינית, בהיקף של 5 מיליון דולר לשנה, למשך חמש שנים, סך של 25 מיליון דולר. ההתחייבות, גם אם אינה כרוכה בחובה משפטית, הינה התחייבות של מדינת ישראל כלפי גורמי חוץ, הן פורום המדינות התורמות והן הרשות הפלשתינית. מן הטעם לעיל לא קוצץ הסיוע המיועד לרשות הפלשתינית.

הייתי מוסיף ואומר, שאנו שוקלים אפשרות לקדם את ההשתתפות מתוך מגמה לקחת חלק בבניית תשתית של פארק תעשייתי, שכן אנו רוצים שתיווצרנה אפשרויות להשקעה ולהקמת מקומות עבודה לפלשתינים, כך שלא יצטרכו לנוע בתוך מרחבי ישראל, וחלק מהם ימצאו פרנסתם בכבוד באותם פארקים תעשייתיים. אנו עוסקים בעניין גם עם הגורמים הבין-לאומיים וגם עם הרשות הפלשתינית. אני מניח שהדבר יצא לפועל, ואז נקדים את המחויבות של 25 מיליון הדולר, אשר שולמו בחלקם, כדי לעשות דבר שלדעת כולם הוא רצוי וטוב מבחינת התהליך בינינו לבין הפלשתינים.

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, שאלה נוספת בבקשה.

### **עוזי לנדאו (הליכוד):**

אני מקבל את תשובת השר כפשוטה, אבל רציתי שיעיר אם הפירוש שאני נותן לתשובה הוא נכון: תשובת השר מבטאת באורח מובהק שינוי סדר העדיפויות על-ידי הממשלה. מקצצים בשיקום שכונות, בתמיכה בחיילים משוחררים ובקליטת עלייה. מקצצים בכל דבר הקשור בדברים החשובים ביותר שממשלת ישראל הבטיחה לציבור לפני הבחירות. במי אין מקצצים? – בפלשתינים, בחבורת סכינאים. ועוד אומר השר: אנחנו נקדם. נותנים להם בעתיד עוד יותר, לא רק שלא קיצצו בעבר.

האם משמעות מדיניות העובד הסוציאלי כלפי הפלשתינים באה על חשבון עמך – עניי עירך? האם זהו סדר העדיפויות האמיתי של הממשלה?

### **שר האוצר א' שוחט:**

סדר העדיפויות של הממשלה הזאת ברור וחד-משמעי: יש לה סדר עדיפויות פוליטי, של הסדר השלום ותהליך השלום. אם אנחנו רוצים שתהליך השלום יצליח, חבר הכנסת לנדאו – אתה כמובן לא רוצה בשלום הזה ולא רוצה בהסדרים האלה – אנחנו צריכים לגרום לכך שתהיה פעילות כלכלית ותעסוקה גם בשטחי האוטונומיה אשר יצאו ניזוקים כתוצאה מעובדת הטרור הפלשתיני וירידה גדולה מאוד במספר המועסקים במשק. זה לא פגע כהוא-זה בסדר העדיפויות שלנו. אני מקווה שאתה יודע בדיוק כמה אנו משקיעים בתשתיות, כמה אנו משקיעים בשיקום שכונות. רק אומר לך, חבר הכנסת לנדאו, שבתקציב 1992 שיקום השכונות הפיסי היה 40 מיליון ש"ח, וב-1993 הגענו ל-200 מיליון ש"ח. אל תדאג יותר מדי לתחומים האלה. הלוואי שהממשלות שאתה תמכת בהן היו עושות 15% ממה שאנו עשינו בתחומים האלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. השר יואיל בטובו להשיב על שאילתא מס' 4584, של חבר הכנסת עוזי לנדאו.

### **תשלום נזקי שרפת אוטובוסים על-ידי פלשתינים**

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר האוצר ביום כ"ט באדר א' התשנ"ה (1 במרס 1995):

העיתונות מדווחת, כי ב-18 ביולי 1994 שרפו ערבים-פלשתינים 152 אוטובוסים, כחלק מהתפרעות רבתי שבה לקחה המשטרה הערבית-הפלשתינית חלק פעיל, בחניון "אגד" הסמוך למחסום ארז.

רצוני לשאול:

1. מה היה הנזק שנגרם ל"אגד" בגין השרפה?

2. האם תבעה הממשלה מהרשות הערבית-הפלשתינית פיצויים?

3. אם לא – מדוע, ואם כן – מה היה שיעור התביעה וכמה שילמה הרשות הערבית לישראל ממחיר הנזק?

### **שר האוצר א' שוחט:**

אדוני היושב-ראש, הנזק שנגרם הוערך ב-5 מיליוני ש"ח, והועבר כפיצוי ממדינת ישראל לניזוקים. הסוגיה המשפטית הכרוכה בהטלת אחריות על המשטרה הפלשתינית והרשות הפלשתינית נבחנה על-ידי עוזר הפרקליט הצבאי הראשי. חוות דעתו הועברה להתייחסות היועצים המשפטיים במשרד החוץ ומתאם הפעולות בשטחים.

אם אכן יתברר כי קיימת עילה משפטית להצגת דרישה לרשות הפלשתינית, יפעל משרד האוצר לקבלת שיפוי מהרשות הפלשתינית בדרך ישירה או באמצעות קיזוז.

### **היו"ר ש' וייס:**

בבקשה, חבר הכנסת לנדאו. שאלות ותשובות הן שיטה פרלמנטרית מאוד מעניינת.

### **עוזי לנדאו (הליכוד):**

אני לא מופתע, אבל התשובות של השר קצת אירוניות. במקום שר אוצר, כבוד השר נותן תשובות של משפטן: מה אומר הפרקליט הזה ומה אומר הפרקליט הזה. השאלה היא פוליטית.

### **שר האוצר א' שוחט:**

בימים ש-1,000 משפטנים מקבלים את התעודה באיצטדיון בירושלים, כדאי שכל אחד יהיה קצת משפטן. עוד מעט מי שלא יהיה שם באיצטדיון ירגיש שהפסיד משהו.

### **היו"ר ש' וייס:**

שימו לב שהדו-שיח הוא בין שני מהנדסים.

## עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד השר, על-פי תשובתו, הוא רק קצת משפטן. לצערי הרב מתברר שוב, שהפלשתינים יכולים לשרוף לנו אוטובוסים, יכולים לגנוב לנו עשרות אלפי כלי רכב בשנה, גורמים למדינת ישראל נזק כבד של עשרות מיליונים – ולמרות הכול, על-פי סדר העדיפויות של הממשלה הזאת, כתגובה היא מעבירה להם כסף נוסף.

אני רוצה לחדד זאת במיוחד, מפני שמשמעות הדברים היא לא מה הממשלה הקודמת נתנה לעיירות הפיתוח ולחינוך – היא נתנה הרבה מאוד – אלא שסדר העדיפויות של הממשלה הזאת הוא לא רק פלשתינים, לא רק פנסיונרים, לא רק קיבוצים ולא רק קופת-חולים, שלכולם יש לה, אלא אין לה שכונות המצוקה ואין לה החיילים המשוחררים.

## היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני שר האוצר.

## שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת לנדאו, הרי אנו חלוקים בתפיסת המהלך כולו, ומכך נגזרות מחלוקות משנה. אני יכול לומר לך: יש מערכת יחסים עם הפלשתינים, אנו מעבירים להם כספים שמגיעים להם. יש תביעות הדדיות, יש ויכוחים, יש ועדה משותפת המלווה את העניין הכלכלי, ובה יושב אבו-עלא נציגם ובה יושב אני, ואנו דנים בעשרות בעיות ומנסים לפתור אותן.

רק הערה אחת לעניין קופת-חולים: אני מציע לך שתשאל את שכנך, חבר הכנסת אברהם הירשזון, שאיננו כאן כרגע, העוסק בקופת-חולים לאומית, ותשמע ממנו על הסדר בנפח עצום שעשינו עבור קופת-חולים לאומית. באופן פרופורציונלי נתנו לה יותר מאשר לקופת-החולים הכללית, ולא מתוך חסד אלא מתוך הכרה שמערכת כזאת, אם נקלעה למשברים – והיא נקלעה למשברים – צריכה למצוא פתרון. אני מניח כי אחרי שתשמע ממנו את הפרטים לא תדבר עוד על קופת-חולים הכללית.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר האוצר, יש לי אליך שאילתא, אם יש לך דקה. אשתמש במה שנקרא זכותו הטבעית של היושב-ראש ואציג לך שאילתא. תשובתך חשובה מאוד, כי היא נוגעת גם לעבודת הבית הזה; וזהו תחום שיש לו נגיעה רחבה גם להשקפותיך וגם לתפקידיך כשר האוצר.

לפני שבועות אחדים החליטה ועדת הכספים החליטה מאוד מפורטת ומאוד דווקנית בקשר לשכר השופטים. שם נקבע בצורה שאיננה משתמעת לשתי פנים, כי מדובר על שופטים הפעילים בפעילות

שיפוטית. כעבור זמן לא רב ניתנה הוראה להעניק את כל התוספות לכל מוקבלי שופט. זה כולל גם ארבעה עובדים בכנסת. עם כל הכבוד למוקבלי שופט, אשר ודאי עושים עבודה חיונית וחשובה, זוהי הקפצה גדולה מאוד, גורפת וגוררת של תקציב המדינה ותקציב הכנסת; ולי למשל אין.

פעלתי כיושב-ראש הכנסת וכנציב השירות לעובדי הכנסת על-פי הפרשנות של היועץ המשפטי לממשלה. הוא בעיני היועץ המשפטי של המדינה. הוגשה עתירה נגד הממשלה וגם נגדי כיושב-ראש הכנסת, לא לממש את חוות הדעת של היועץ המשפטי, אלא ללכת על-פי ההחלטה הדווקנית, המדוקדקת, של ועדת הכספים. אני צד לעתירה כמשיב, ואני עומד להתייצב בשבוע הבא בבית-המשפט – אשתדל לעשות זאת באופן אישי. אקום ואומר מלה אחת: העותר צודק. זה יהיה מקרה ראשון אולי, שיבוא משיב שיצדיק לחלוטין את העותר.

כיוון שזה נוגע, הייתי אומר קצת לאווירת השאילתא הראשונה של חבר הכנסת עוזי לנדאו, עמדתך חשובה לי מאוד, אני חושב שהיא חשובה לכנסת, כי יש כאן התנגשות מפורשת בין החלטה מפורטת, דווקנית, של ועדה שלנו, ועדת הכספים, לבין פרשנות מכובדת מאוד, ולדעתי מחייבת, של הסמכות המרכזית לעניין של היועץ המשפטי לממשלה, על-פי השקפתי – למדינה.

### שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, אני מענה על שאלתך. אני שמח גם שנכנס יושב-ראש ועדת הכספים, שהיא הוועדה שהחליטה בעניין.

אכן ועדת הכספים, בהחלטתה על העלאת שכר השופטים, קבעה שהתוספות יינתנו רק לשופטים בפועל ולא לקבוצה אחרת, שהיא מוצמדי שופטים. מוצמדי השופטים הם כ-100 איש, ביניהם כ-40 רשמי בתי-משפט, שלדעת כולם הם בעצם שופטים, והשאר יועצים משפטיים וקבוצות נוספות של אנשים, בעיקר בתביעה הכללית ובמשרד המשפטים. אני מניח שחברי ועדת הכספים שהחליטו את ההחלטה התכוונו שאכן הדבר ישולם רק לשופטים בפועל ולדיינים.

לצערי הרב, אם רצית לדעת מה עמדת, הנחיית היועץ המשפטי לממשלה היתה שלא ניתן לא לשלם גם לאחרים. הוא טען, שקיים הסכם קיבוצי עם העובדים במשרד המשפטים, עם הפרקליטים, עם היועצים בכנסת, עם היועצים בארבעה משרדי ממשלה – בשאר המשרדים זה לא קיים – ואמר שהממשלה לא יכולה להפר הסכם למרות ההחלטה של ועדת הכספים של הכנסת.

אני מודע לעתירתו של חבר הכנסת פורז, שמופנית גם נגדי.

### היו"ר ש' וייס:

שנינו המשיבים.

### שר האוצר א' שוחט:

אני מניח שהפרקליטות היא שתייצג אותי בעניין.

### דן תיכון (הליכוד):

הפרקליטות תומכת בחוות הדעת.

### היו"ר ש' וייס:

אני אייצג את עצמי ואצדיק את העותר.

### שר האוצר א' שוחט:

אכן, יש כאן בעיה. גם השופטים מעורבים, גם הפרקליטים מעורבים, כולם מעורבים בעניין.

### משה נסים (הליכוד):

שופטים לא מעורבים.

### שר האוצר א' שוחט:

אני יודע שחבר הכנסת פורז וחבר הכנסת גל, בעיקר פורז אמר: אל תשלם. אני בכל אופן חי במערכת, קיבלתי חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה, שאמרה לי לשלם.

### עוזי לנדאו (הליכוד):

חוות דעת ללא משוא פנים?

### שר האוצר א' שוחט:

רבותי, הרי אני לא יכול שלא לקבל חוות דעת שבאה לממשלה ואלי, והדבר גם נדון פעמים מספר בממשלה.

לגופו של עניין, אני אומר שני דברים. אני חושב שההעלאות שניתנו היו מופרזות. אמרתי את זה בפומבי, אמרתי את זה ליושב-ראש ועדת הכספים, אמרתי את זה לחברי ועדת הכספים, ואמרתי גם שהייתי שמח לו הן היו ניתנות אך ורק לשופטים בפועל. אני חושב, שכעת אנחנו צריכים להיכנס לאיזה מהלך, לפחות עתידי – – –

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לא הופעת בוועדת הכספים בעניין השופטים.

### **שר האוצר א' שוחט:**

לא הופעתי בוועדת הכספים, זה נכון. דעתי נאמרה באופן ברור. חבר הכנסת ויינשטיין, אני לפחות אמרתי את דעתי, אף פעם לא שמעתי את דעתך בעניין, כי כרגיל כשיש בעיה אתה מסתתר באיזו פינה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לשר האוצר.

חבר הכנסת גדליה גל, אתה רוצה להעיר הערה? היתה פה שאלה חוקתית, אם אני צריך לשמוע לך או ליועץ המשפטי. בבקשה.

### **גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):**

ועדת הכספים התכוונה לתת את התוספת לשופטים בפועל בלבד, אבל כידוע הנושא נמצא בוויכוח ובפרשנות, ואנחנו עסוקים בזה לא מעט.

לאחרונה שמענו וקראנו, שהיועץ המשפטי העיר לשרים במה הם יכולים להשתתף ובמה הם לא יכולים להשתתף, ואנחנו מוצאים כאן שהיועץ המשפטי נוקט עמדה בנושא שנוגע גם לו אישית – הוא אחד המוצמדים. האם הממשלה לא מצאה לנכון לומר לו, כפי שהוא אמר לה במקרים מסוימים, שלא יתערב בעניין?

### **היו"ר ש' וייס:**

רבותי, אני רואה שזה מתרחב לכיוון נוסף. כיוון שאני קצת אשם בזה, בואו נסיים את הפרשה. בבקשה.

### **שר האוצר א' שוחט:**

הממשלה לא אמרה ליועץ המשפטי: הסר ידיך מהעניין כי אתה מעורב. הממשלה לא יכולה להגיד את זה. אני חושב, שהיועץ המשפטי, אם היה מרגיש צורך להסתלק מטיפול בעניין הזה, היה מוצא דרך לעשות את זה. הוא לא עשה את זה. אני יכול להגיד שהוא לא השתתף בישיבת ממשלה שהיה בה דיון מסוים. הוא אמר את דבריו ויצא החוצה. אבל אין ספק שבפניות, גם ליושב-ראש הכנסת וגם אלי, הוא נקט עמדה ברורה. הממשלה כממשלה לא אמרה לו: אל תתעסק בעניין. אני חושב, שהיועץ המשפטי, המערכת המשפטית צריכה לעשות את השיקול באופן פנימי ולא אנחנו צריכים להגיד לה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני חושב שכאן כולם פועלים בהגינות, אבל יש פה שאלה עקרונית, הכנסת מול פרשנות בדברים שהם מאוד מפורשים, כמו החלטת ועדת הכספים. אני מאוד מודה לך.

## **הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה), התשנ"ה-1995** **(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

### **היו"ר ש' וייס:**

חברים, אנחנו עוברים, ברשותכם, לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה), התשנ"ה-1995, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה חבר הכנסת משה נסים. בבקשה.

### **משה נסים (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מגישה לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה).

אני רוצה לומר מלים אחדות על הצעת החוק הזאת. גלגולה היה בעקבות עתירה לבג"ץ שהגיש חבר הכנסת אמנון רובינשטיין כתוארו אז. הוא טען, שאי-אפשר לפעול תקופה כה ארוכה על-פי סעיף 34 לחוק שירות ביטחון – – –

**שר האוצר א' שוחט:**

— — —

**היו"ר ש' וייס:**

זו הצעת חוק בקריאה שנייה ושלישית, ללא הסתייגויות. זה מופיע בסדר-היום.

**משה נסים (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

אני יכול להרגיע את שר האוצר, אם היו לו חששות כלשהם, זו הצעה שעוברת פה-אחד, עברה פה-אחד בוועדת החוץ והביטחון, אני מקווה שגם כאן.

**היו"ר ש' וייס:**

חששותיו הם לא בתחום התמיכה אלא בתחום הזמן.

**משה נסים (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

זה עניין של שתי דקות. עכשיו איבדנו שתי דקות, זה ייקח עוד שתי דקות.

**שר האוצר א' שוחט:**

רק בגלל העובדה שהיית שר האוצר — — —

**משה נסים (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

אי-אפשר לפעול תקופה כה ארוכה, למעלה מ-20 שנה, על-פי הוראת סעיף 34 לחוק שירות ביטחון, שמכוחה האריך שר הביטחון את שירות הביטחון ליוצאי צבא מ-30 חודש ל-36 חודשים, וכן הלאה. לא אפרט את הלוח של תקופות השירות. היו דיונים שנתמשכו עד לפני זמן קצר, והיה על הממשלה להשיב לבג"ץ אם היא מקבלת את המלצתו להביא תיקון לחוק שירות ביטחון, שעל-פיו התקופה של 36 חודשים תיקבע במפורש בסעיף המקורי של החוק, ולא באמצעות החלטה או צו של שר הביטחון מכוח החוק.

הממשלה אומנם הגישה הצעת חוק כזאת, ואני רוצה לומר, שהנושא הזה של שירות מכוח סעיף 34, שנמשך כל כך הרבה זמן, איננו חל רק על תקופת השירות הסדיר, אלא גם על ימי המילואים, שעל-פי החוק הם תקופה קצרה יותר מהשירות בפועל. משך ימי המילואים, זה יותר מ-20 שנה נקבע – שוב מכוח אותה הוראה של שר הביטחון – בצו מכוח סעיף 34 של חוק שירות הביטחון, והוא הגדיל את מספר ימי המילואים. ברור שהדבר לא תקין.

### **שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:**

שלא מתפרסם ברשומות.

### **משה נסים (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

שלא מתפרסם ברשומות. אגב, נדמה לי שגם לא היה צריך אישור של ועדת החוץ והביטחון אלא רק פעם אחת.

### **שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:**

כך קבע בית-המשפט העליון.

### **משה נסים (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

זה לא ייתכן. הדבר איננו תקין. הממשלה אומנם הגישה לפני שנתיים הצעת חוק שכללה הוראה הן לגבי השירות הסדיר והן לגבי שירות המילואים.

אנחנו, בוועדת החוץ והביטחון, מצאנו, שההוראות לגבי שירות המילואים עדיין אינן בשלות לדין בוועדה. לכן הבאנו למליאת הכנסת הצעת החלטה לחלק את החוק לשניים, והכנסת אישרה זאת. מה שאנחנו מביאים היום זו הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה), והיא חלה אך ורק על השירות הסדיר. התקופה של השירות הסדיר, אם הכנסת תאשר את החוק הזה, תהיה לפי אורך התקופה הקיימת היום, אבל מכוח חוק.

אני מבקש לומר עוד חצי משפט.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מאפשר לך לומר משפט מלא.

## משה נסים (בשם ועדת החוץ והביטחון):

קבענו בהצעת החוק, שהוראת החוק הזאת, שנותנת גושפנקה של חוק למשכה של תקופת השירות הסדיר, תהיה רק לתקופה של שנתיים. מדוע לתקופה של שנתיים בלבד? משום שאנחנו גורסים, שבמהלך השנתיים הקרובות צריכה להתקבל החלטה, כמובן קודם בקרב גורמי הצבא, מערכת הביטחון, אבל גם בכנסת, כמובן, לקצר את תקופת השירות הסדיר בצה"ל.

ולכן, משך החוק יהיה לשנתיים. אם במשך שנתיים לא תוגש לכנסת הצעת חוק בדבר קיצור השירות הסדיר, נהיה בבעיה.

לכן אני קורא למערכת הביטחון ולממשלה – הנושא הזה נמצא כל הזמן על סדר-יומה של ועדת החוץ והביטחון – להחיש את הדיונים בדבר קיצור משך השירות הסדיר בצה"ל.

את החלק השני של הצעת החוק, בדבר שירות המילואים, נביא במהלך החודשים הקרובים, אחרי שתהיה בשלה.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק הזאת התקבלה בוועדת החוץ והביטחון פה-אחד. היא מוגשת ללא הסתייגויות. אני מבקש לאשר אותה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת משה נסים.

חברי הכנסת, צלצלנו כבר לפני כשבע דקות. על כן, אנחנו יכולים לעבור להצבעה על הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה), התשנ"ה–1995. כאמור, אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 1 להצעת החוק?

הצבעה מס' 1

בעד סעיף 1 – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

### היו"ר ש' וייס:

17 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 1 נתקבל. הצעת החוק נתקבלה בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שלישית, הצעת חוק שירות ביטחון (הוראת שעה), התשנ"ה-1995. נא להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק שירות ביטחון (הוראת שעה), התשנ"ה-1995, נתקבל.

### היו"ר ש' וייס:

17 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, שחוק שירות ביטחון (הוראת שעה), התשנ"ה-1995, נתקבל. תודה רבה ליוזמי החוק.

### הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון – השוואת זכויות

לנכי המלחמה בנאצים), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת א"ח שאקי)

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק תת"ל – הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון – השוואת זכויות לנכי המלחמה בנאצים), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת שאקי. יש הסכמה. ההצעה נדונה ב-16 בפברואר 1994.

ההצבעה החלה.

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

יש הסכמה של שר האוצר.

**היו"ר ש' וייס:**

נא להצביע.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 19

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון – השוואת זכויות לנכי המלחמה בנאצים), התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

19 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע – – –

**רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, צריך להוסיף את שמו של חבר הכנסת דן תיכון.

## **היו"ר ש' וייס:**

איננו יכולים. זה בסדר. אני יודע שהוא תומך בזה מאוד.

## **דן תיכון (הליכוד):**

לחצתי על הכפתור לפני ההפעלה.

## **היו"ר ש' וייס:**

היית במקום. אם כן, נא להוסיף את שמו של חבר הכנסת דן תיכון לתומכים. 20 תומכים.

חבר הכנסת שאקי, אני מברך אותך ומברך על ההסכמה. הצעת החוק מועברת לדיון בוועדת הכספים לשם הכנה מומרצת.

## **הצעת חוק נכסי נפקדים (תיקון – ועד נאמנים), התשנ"ה-1994**

### **(הצעת חבר הכנסת ט' אלסאנע)**

## **היו"ר ש' וייס:**

רבותי, אנחנו עוברים להצעת החוק של חבר הכנסת טלב אלסאנע: הצעת חוק נכסי נפקדים (תיקון – ועד נאמנים), התשנ"ה-1994 – הצעה ב'רפא. חבר הכנסת אלסאנע, בבקשה.

## **קריאה:**

מי ישיב?

## **היו"ר ש' וייס:**

ישיב שר האוצר.

## **טלב אלסאנע (מד"ע):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על-פי השריעה המוסלמית מותר לאדם להקדיש חלק מנכסיו, שיהיו מעין נכס המוקדש לטובת כלל הציבור או כלל העדה וישרתו את טובת הכלל.

ואכן, על-פי העיקרון הזה, הרבה נכסים, מקרקעין או מבנים הוקדשו לטובת האוכלוסייה המוסלמית, עד שנת 1948. אז, בצורה תמוהה לחלוטין, החליט המחוקק, שנכסי ההקדש, נכסי הווקף המוסלמי הם בגדר נכסי נפקדים, והם הועברו לאפוסטרופוס על נכסי נפקדים. על ביצוע החוק ממונה שר האוצר.

אני שואל, מדוע הנכסים האלה צריכים להיכנס למשבצת של נכסי נפקדים? הרי האוכלוסייה המוסלמית בארץ קיימת, הציבור המוסלמי קיים. מדוע צריך לשלול מהציבור הזה את הזכות לנהל אותם נכסים וליהנות מפירותיהם?

חברי הכנסת, אני סבור שהנושא חשוב מאוד. אני סבור שהגיע הזמן שהכנסת תיתן את דעתה לנושא כל כך כואב וחשוב ותתחיל להתחשב ברגשותיהם של המוסלמים בתוך המדינה. צריך להביא בחשבון, שהגיע הזמן להפסיק את הרמיסה והפגיעה בזכויות של המוסלמים ובמקומות הקדושים להם, אם זה במסגדים ואם בבתי-הקברות. הגיע הזמן להפסיק להתייחס אל המוסלמים כאל טיפשים. הגיע הזמן להפסיק להתייחס אליהם כאל אנשים שאפשר להשלול אותם ולרמות אותם.

מה זאת אומרת לראות בנכסי הווקף המוסלמי נכסי נפקדים? האם כל המוסלמים במדינת ישראל הם נפקדים? אני נפקד? חברי הכנסת המוסלמים הם נפקדים? הם לא קיימים? הם חברים בכנסת. יש במדינה מיליון ערבים. מה זאת אומרת לראות בהם נפקדים?

חמור מזה – מידת הצביעות של המופקדים על ביצוע חוק נכסי נפקדים. הם החליטו שמי שינהל את הנכסים האלה הם ועדי נאמנים.

רבותי חברי הכנסת, מי הם הנאמנים האלה? מה מידת הנאמנות שלהם? המרחק בינם לבין נאמנות ואמינות הוא מרחק של שמים וארץ. הם ממונים על-פי המלצות של השב"כ, שירות הביטחון הכללי במדינת ישראל, על-פי שייכות מפלגתית. אלה עסקנים פוליטיים לכל דבר. הם אינם אנשי דת, הם אינם אנשי השריעה המוסלמית והם אינם נאמנים על אותם נכסים. הם צריכים לנהל את נכסי הווקף וההקדש לטובת האוכלוסייה המוסלמית ולרווחתה ולשמור על בתי-הקברות.

יתירה מזו, הם נהגו למכור את בתי-הקברות ועשו מהם סחר וממכר. הם מכרו בית-קברות בסלמה, הם מכרו 40 דונם בבית-קברות בטאסו, הם מכרו בית-קברות באל-אסתיקלאל. איך קורה שוועדים שאמורים לשמור על ההקדש הזה בבתי-הקברות מוכרים אותם והופכים את הגופות של המתים ואת כבודם לסחר-מכר?

יתירה מזו, המדינה, משרד האוצר, שאחראי לביצוע החוק, לא יכול להתעלם מאחריותו בזה שהוא אומר שוועד הנאמנים הוא ישות משפטית נפרדת. אם בחרת באנשים עם תכונות כאלה, יש לך אחריות שילוחית לגביהם, אתה לא יכול להינתק מהאחריות הזאת. אני שואל את עצמי: על-פי אילו עקרונות ואילו קריטריונים ממונים האנשים האלה? מה מידת הביקורת והפיקוח על המעשים שלהם ועל ניהול נכסי הווקף המוסלמי? הרי כל בתי-הקברות הפכו פרוצים, בלתי מטופחים ומקום לכל מיני סוטים במדינה.

אדוני השר, מדוע אין מיושמות המלצות מבקר המדינה מדוח 34, משנת 1984, בכל הנוגע לנכסי הווקף המוסלמי? מדוע אין אפילו התייחסות להמלצות הכנסת משנת 1985? בהמלצות הכנסת משנת 1985 צוין בפירוש, שהמצב הזה לא יכול להימשך מאחר שוועדי הנאמנים האלה לא ממלאים את תפקידם, מרביתם לא מגיעים לשיבות ולא מגישים דיווח, מסגרות התקציב המוגשות למשרד הדתות לא מאושרות והם פועלים ללא מסגרות תקציב.

בשנת 1985 החליטה הכנסת – אני קורא מהדוח האחרון, מס' 45, של מבקר המדינה, עמוד קמח: "על משרד ראש הממשלה לעיין מחדש בבעיית נכסי ההקדש המוסלמי ובמדיניות הנקוטה בתחום זה מתוך מודעות יתר לצרכיה הדתיים והחברתיים של הקהילה המוסלמית. על משרד ראש הממשלה לבדוק מחדש האם המנדט לכהונתם של חברי הוועדים של ההקדש המוסלמי צריך להיות במינוי, או בבחירה אישית, או בשיטה מעורבת כשחלקם מתמנים וחלקם נבחרים. יש להבטיח את פעילותם הסדירה והמתוקנת של הוועדים, במיוחד להקפיד על אישור תקציבים והעברתם במועד. כמו-כן על המשרד לפקח שהוועדים ינהלו את ענייניהם בהתאם לכללים המקובלים בגופים ציבוריים".

אדוני שר האוצר, אני שואל אותך: האם ראית את המלצות הכנסת משנת 1985? מה התחדש מאז, אילו הנחיות חדשות יש, מה המדיניות החדשה כלפי הוועדים הממונים האלה?

הצעת החוק שאני מגישה כאן באה לבטל את הבושה והחרפה של מינוי ועדי נאמנים על-ידי ממשלת ישראל, נאמנים שכל מה שהם עוסקים בו הוא סחר-מכר בנכסי ההקדש המוסלמי.

בהסכמת שר האוצר תהפוך הצעת החוק הזאת להצעה רגילה לסדר-היום שתעבור לוועדה לענייני ביקורת המדינה על מנת שהיא תדון בה כחלק מדוח מס' 45 של מבקר המדינה, כי יש בו פרק שדן בנושא של ועדי הווקף המוסלמי.

אדוני השר, אני סבור, שאי-אפשר להזניח את הנושא הזה, שהוא בנפשו ולב-לבו של הציבור המוסלמי, נושא שנוגע לפגיעה בבת-קברות ובמקומות הקדושים. אי-אפשר להגיד: למה קם קול צעקה, מדוע האנשים האלה לא ירשו פגיעה בבת-הקברות שלהם, ואחר כך להפנות כלפיהם אצבע מאשימה. יש גבול לכל דבר. אני חושב, שהמדיניות בנושא הרגיש הזה עברה כל גבול והגיע הזמן לאמץ מדיניות שתכבד את בתי-הקברות ואת זכויות המוסלמים בנכסים שלהם בווקף, נכסים שינוהלו על-ידי ועדים נבחרים ולא על-ידי ועדים ממונים שהכישורים שלהם הם מידת הלויאליות לשירות הביטחון הכללי במדינת ישראל.

## היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת טלב אלסאנע.

אדוני שר האוצר. אני מבין שבעצם אתה עונה על הצעה לסדר-היום?

## שר האוצר א' שוחט:

אסביר בקיצור רב.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אכן הנושא סבוך ומורכב. רק אתמול קיימתי ישיבה עם יועצים משפטיים ועם אנשי משרד הדתות בקשר לוועד הנאמנים ביפו-תל-אביב. אנחנו מנסים להגיע להסדר עם האוכלוסייה המוסלמית בקשר להקמת ועד שמוסכם עליה.

אמרתי לחבר הכנסת טלב אלסאנע, שאם הוא יהפוך את הצעת החוק להצעה לסדר-היום, לא אתנגד להעברתה לוועדה לביקורת המדינה. אני מניח שחבר הכנסת מגן, יושב-ראש הוועדה – – –

## דוד מגן (הליכוד):

זה מופיע בדוח המבקר.

## שר האוצר א' שוחט:

בוודאי, אני מניח שזה מופיע בדוח ויתקיים דיון; הבעיה היא גם פוליטית.

מכיוון שהסכמנו שבמקום הצעת חוק זו תהיה הצעה לסדר-היום, אתמוך בכך שהעניין יעבור לוועדה.

## היו"ר ש' וייס:

נוכל לעבור להצבעה. העובדה שיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה שימש תקופה די ארוכה שר שטיפל בעניינים אלה בנאמנות ובמסירות – – –

## דוד מגן (הליכוד):

"ארוכה" זה דבר יחסי.

## היו"ר ש' וייס:

אני בטוח שזה יהיה טיפול קונסטרוקטיבי עם הרבה רגישות והבנה לנושא.

חברים, הצבעה. אנחנו הופכים את הצעת חוק נכסי נפקדים (תיקון – ועד נאמנים), התשנ"ה–1994, להצעה לסדר-היום. אם נאשר אותה, על-פי ההצעה של שר האוצר ובהסכמת בעל ההצעה, היא תעבור לוועדה לענייני ביקורת המדינה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 20

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

20 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שאכן זה מה שקרה.

**הצעת חוק המוהלים, התשנ"ד–1993**

**(הצעת קבוצת חברי הכנסת)**

**היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, הצעת חוק המוהלים, התשנ"ד–1993, של חברי הכנסת חגי מירום, יוסף עזרן ויצחק לוי. זו הצעת חוק תת"צ"ג. ישיב עליה השר לענייני דתות. בבקשה, חבר הכנסת חגי מירום, בשם הקבוצה.

**חגי מירום (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מתכבד להעלות כאן לקריאה טרומית את הצעת חוק המוהלים, התשנ"ד–1993. זו הצעת חוק שגובשה בהתייעצות משותפת ובהסכמה עם חברי הכנסת יצחק לוי ויוסף עזרן.

בהצעת החוק הזאת אנחנו מבקשים לקבוע לראשונה, כי ברית-מילה, שהיא ניתוח והתערבות בגופו של אדם, תעבור לקביעת נורמה חוקית כלשהי על מנת להסדיר את הטקס הדתי ואת הפיקוח עליו.

בצדה של הצעת החוק הזאת יש הצעת חוק של חבר הכנסת רן כהן, שהוא ניסח אותה בעצמו. הלכתי אתו לפגישה עם שר הבריאות, אפרים סנה, ועם אנשי משרדו, כדי ללמוד את ההיבטים הבריאותיים השונים הקשורים בדבר, והלכנו אתו כברת דרך. אני חושב שאני אומר כאן דברים גם בשמו של חבר הכנסת רן כהן: אין בדעתנו ולא היה בכוונתנו לפגוע כהוא-זה בטקס הדתי, במשמעות הדתית העמוקה של ברית-המילה ובמשמעות המסורתית ארוכת השנים שמכניסה אנשים אל תוך העם היהודי עוד בהיותם תינוקות בני שבוע ומצרפת אותם אל שורות בני עמם.

בהצעת החוק הזאת הלכתי בזהירות רבה, תוך התייעצות עם שני חברי כנסת דתיים – חבר הכנסת יצחק לוי, שאין ספק לגבי – – –

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

שני רבנים.

### **חגי מירום (העבודה):**

שני רבנים, תודה רבה, אדוני השר.

שני רבנים שאין ספק לגבי מידת בקיאותם, מעורבותם וידיעתם את החומרים האלה. מצד אחד התחייבתי בפניהם – אני אומר את זה פה במליאה עם הצגת הצעת החוק – שלא לפגוע במעמדה של הרבנות הראשית, שלא לפגוע במה שהיה קיים עד כה מבחינת המעורבות, ומצד שני הצלחתי לשכנע אותם, כי יש חשיבות רבה ביותר למעורבות של משרד הבריאות בעניין הזה ולהליכה המשותפת, עקב בצד אגודל, של משרד הדתות ומשרד הבריאות בליווי הטקס הדתי החשוב הזה.

אגב כך אני רוצה לומר כאן לחברי הכנסת, לא רק היהודים עורכים לצאצאיהם ברית-מילה, גם המוסלמים נוהגים כך. אנחנו במהלך החקיקה נצטרך ללמוד גם את האספקט הזה.

מי שיסתכל בהצעת החוק, אני מבקש ממנו לשים לב היטב כי השר הממונה על ביצוע החוק הזה הוא שר הדתות. ואכן שר הדתות, פרופסור שמעון שטרית, נמצא אתנו כאן והוא אשר ישיב; הוא גם נתן את הסכמתו לכך שנוביל את הצעת החוק הזו בזהירות ראויה ומתוך הסכמה להמשך החקיקה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

למה לא הנמקה מהמקום?

### **חגי מירום (העבודה):**

כי העניין חשוב מספיק כדי לעלות ולנמק אותו בצורה רצינית מכאן.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אתה לא במצוקה של מכסות כנראה.

### **חגי מירום (העבודה):**

המכסה, כידוע לך, חבר הכנסת דוד מגן, היא סיעתית. אני פונה אל סיעתי, ואם יש מאשרים לי, וזה אושר.

### **היו"ר ש' וייס:**

כאן יש שלוש סיעות.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אפשר לקבל עודפים.

### **יצחק לוי (מפד"ל):**

זה על חשבון הסיעה הגדולה.

### **חגי מירום (העבודה):**

אני רוצה להגיד כאן, לא בכדי שר הדתות יהיה השר הממונה. אנחנו רוצים להדגיש את האופי הדתי של הטקס הזה, של המעמד הזה ושל הניתוח הזה. אנחנו גם נושאים את עינינו לעבר התפוצות ורוצים להדגיש כאן שמדובר בטקס דתי שאומות העולם צריכות לכבד את אופיו הדתי.

עם זאת, חברי הכנסת, אי-אפשר להישאר אדיש כלפי ריבוי המקרים שאנו שומעים עליהם, של "תאונות עבודה", נקרא להן כך, בתחום המילה, שעה שלעתים אנשים חסרי ניסיון עוסקים בניתוח

הכל-כך עדין הזה. אתם יודעים, שאם יש פה תאונה אדם עלול לאבד את כל גאוותו ואונו ואולי גם אפילו – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

טעם חייו.

### **חגי מירום (העבודה):**

– – טעם חייו כתוצאה מתאונה כזו.

### **היו"ר ש' וייס:**

זה מה שנקרא, מילה זו לא מילה.

### **חגי מירום (העבודה):**

ולכן אנחנו רוצים להוביל את זה למסלול מפקח.

חברי הכנסת, צריך לומר כאן, לא התחלנו מבראשית. משרדי הדתות והבריאות כבר עסקו בעבר בשאלה הזאת וגם תיקנו תקנונים מספר שקשורים לזה. אבל אנחנו חשבנו שמדובר בתהליך כל כך חשוב מבחינה נורמטיבית שמן הראוי והרצוי שהוא יחוקק.

בהצעת החוק הזו אנחנו גם מטפלים בהרשאה להיות מוהל. מוהל, רבתי וגבירותי, זה לא שוחט. מוהל אינו יכול להיות חובב. טעות קלה יכולה להיות נוראה לאדם, לתינוק, לרך הנולד, לבני משפחתו. אתם יודעים גם, שמילה מתבצעת היום לא רק בקטינים אלא גם בבגירים – עולים חדשים ואחרים, שלעתים אנחנו רוצים להביא אותם בתוך קהל בני דת משה.

אנחנו רוצים, שהתהליך הזה, במיוחד על רקע ריבוי מעשי המילה בבגירים, יעבור לפיקוח, יעבור לאיזו התבוננות שהיא של המדינה, של הממלכה, על מנת שלא יהיו כאן מקרי טעות.

חברי הכנסת, יש גם סיפורים מאוד מעניינים על הסכמות למילה אצל קטינים שלא בדרך של הסכמה המורשית על-פי חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות. ילד שלא עבר אימוץ לא יכול משהו שאינו אחראי לו מבחינת החוק להסכים שיעבור מילה. זה שאתה הכנסת ילד לאכסנית נוער, או תינוק לבית-מחסה או תינוק לקיבוץ, כדי שיהיה מי שיאמץ אותו, עדיין אין בכך הרשאה לעשות בו מעשה כלשהו אם אין אימוץ כחוק, או אם אין אבהות או אמהות במסגרת חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות.

### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אתה צודק משפטית במאה אחוז.

### **חגי מירום (העבודה):**

ולכן אנחנו רוצים לסדר את זה קצת, לגרום לכך שלא יהיו מעשים שאנשים ייתנו הרשאה לעשות מעשה בקטין ואחר כך יתברר שהם לא היו בני-סמכא כלל לעשות כן.

אנחנו ראינו, לשמחתי מקרים מועטים, אבל בשנים האחרונות – מקרים של מילה כמעט בכפייה גם במבוגרים. היה מקרה מזעזע כזה בבאר-שבע בעולה, ואנחנו חשבנו שהסך הכול הוא, שאנחנו צריכים למסד את זה, לארגן את זה.

אני חושב, שלגאווה לכנסת, לגאווה למדינת ישראל, ואני חושב שגם הציבור הדתי צריך לראות בכך מקור לגאווה, שהכנסת אינה משאירה את זה ל"מאכערים" שחותכים בלבד, אלא מחוקקת את האקט הדתי העמוק הזה.

אני אומר גם שאינני עומד על הדוכן הזה כרפורמטור ליברל המחפש לכופף את ידם של הדתיים. אני עומד כאן כמי שחושב, שמדובר בטקס חשוב, אבל מדובר גם במקרה כירורגי קטן אך גדול – והמבין יבין. לכן יש מקום ויש צורך לפקח עליו פיקוח ממלכתי. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת חגי מירום.

אדוני השר לענייני דתות, תרומתך לדיון. אני פונה לכל המתדיינים היום שנקצר קצת כי יש לנו עומס רב.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני היושב-ראש, אני מקבל את הבקשה.

### **היו"ר ש' וייס:**

בהקשר זה נאמר – קיצורו של דבר.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

גם היום יש כדורגל?

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, היום יום חמישי, המפלגות כבר גדשו את הסאה השבוע.

### **היו"ר ש' וייס:**

אבל יש כאלה שעושים הכנות לשבת כבר היום אחרי הצהריים.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אדוני היושב-ראש, העמדה העקרונית של הממשלה וגם שלי היא, שבמקום שאין צורך בהתערבות חקיקתית ואפשר להשיג את היעד ללא התערבות חקיקתית, יש לעשות זאת. מה הבעיה בעניין הזה? הבעיה בעניין הזה היא, שההתערבות החקיקתית נדרשת. אנחנו חיים בעולם שהציבור כצרכן של שירותים, במיוחד גם שירותים שיש בהם סכנה לפגיעה בבריאותו, איננו רוצה לסמוך על תורת השוק החופשי. הוא רוצה לוודא, שמערכת מסוימת קבעה ובדקה מי ראוי לעסוק באותו מקצוע.

אלפי שנים אנחנו מכניסים בבריתנו של אברהם אבינו בלי חוקים שיסדירו הרשאה. אבל בכל זאת, אנחנו מדינה יהודית ומותר לנו, כשם שעשינו הסדרה למנוע הונאה בכשרות, למנוע הונאה בתפילין, עכשיו אנחנו מוסיפים, אדוני שר הדתות לשעבר, ידידי הטוב פרופסור שאקי, לחוק בעניין התפילין והמזוזות גם ספרי תורה, וכן התערבנו כדי להגן על הצרכן גם של שירותי דת, כדי להבטיח שאכן הם יהיו ראויים ומתוקנים.

כאן אין רק שירותי דת. כאן יש חדירה, בלשון הרופאים, לגופו של אדם. הייתי אומר – לאיבר שהוא אחד החשובים שנותן טעם לחיים, כפי שנאמר כאן קודם. לצערנו הרב, רמאים, שרלטנים, עבריינים שניצלו תמימות של טקס עתיק יומין שכולנו מתייחסים אליו בהדרת קודש, פשעו וחטאו.

מי שלא קרא את הכתבה המאוד-נרחבת של ירון קנר ב"ידיעות אחרונות" בשבוע שעבר – לפעמים מותר לתת קרדיט מעל במת הכנסת גם לעיתונים שמעלים נושא על סדר-היום – מוטב שיעיין באותה כתבה ויראה את התופעה שקיימת. לכן אני חושב, שמבחינה עקרונית, אף-על-פי שאין צורך בהתערבות חקיקתית, עדיף שלא – במקרה הזה נדמה לי שיש צורך.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת הרב יצחק לוי ולחבר הכנסת חגי מירום, ואמרתי לך זאת הבוקר בשיחתנו, שכחבר בוועדת השרים תמכתי בהצעת החוק הזאת. אלא שדעת הרוב היתה לבקש ועדה בין-משרדית, בדיקה והמלצות. מה יצא מהוועדה הבין-משרדית? – שתהיה ועדה מפקחת. אותם מוהלים שלא נהגו כראוי, לפי הדיווח באותה כתבה, שלא הוכחשה, אותם מוהלים לא מתרגשים מהוועדה.

לכן, בעיקרון יש מקום להסכים לחקיקה, והיא תיעשה עקב בצד אגודל ובזהירות מרבית, מתוך כבוד להלכה, מתוך כבוד להיבטים הדתיים. שום דבר לא ייעשה באופן שיפגע. להיפך, הוא בא כדי להאדיר את כבודם של המוהלים הנכונים והטובים, ובאמת רובם המכריע ביותר עושה עבודה טובה, אבל בשביל אותו אדם שנפל קורבן לאיש הרשע שאיננו כשיר, מוהל שאיננו מוסמך ומקיים את המילה, זו לא תשובה שזה מקרה חריג.

אלה היו הנימוקים בחומר שקראתי במשרד הדתות, ועוד הנמקות אחרות שנתנו לא שכנעו אותי. ומכיוון שאין עמדה נגד אלא הנושא נמצא בדיון, ומכיוון ששר הבריאות מסכים, אני מסכים להעברת הנושא לוועדה, מתוך הסכמה בין הממשלה לבין המציעים.

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

לאיזו ועדה?

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

לוועדת העבודה והרווחה, כי זה עניין בריאותי.

### **יצחק לוי (מפד"ל):**

לא, לוועדה הפנים. אם לא, אני מסיר – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

ברגע שיש דעה אחרת, העניין ממילא חייב לעבור לוועדת הכנסת להכרעה.

## השר לענייני דתות ש' שטרית:

אני מתייחס לזה עדיין כאל טקס שהצד הדתי שלו הוא דומיננטי, ולכן הבאתי את הדוגמאות של כשרות, תפילין ומזוזות. בעניין של כשרות יש מסחר ואילו פה יש עניין של בריאות, אבל הצד הדתי של הנושא הוא דומיננטי. כך אני מתייחס לעניין.

לכן, לאור הפרמטרים שהצגתי, אני בעד העברת העניין הזה לוועדה, ובוועדה נביא בחשבון גם הערות נוספות של אלה שהסתייגו ולמה הסתייגו ונדאג לתת מענה על כל ההיבטים שיועלו במהלך החקיקה.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רביץ מבקש להביע התנגדות, עד חמש דקות. בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שפשוט השתגענו. אני לא יודע מהו מקור המחלה, אולי איזו היפראקטיביות של חקיקת חוקים. המקום היחיד בעולם שבו מי שאין לו רשיון למילה ילך לבית-סוהר, יהיה מדינת היהודים. בכל העולם מלים מיליוני ילדים. מאז אברהם אבינו, 4,000 שנה בערך, מלים ילדים בכל המדינות, והמקום היחיד בעולם, אם מישו ירצה לקיים מצווה בו יותר מבשלוחו, ואתה יודע למה אני מתכוון, כבוד הרב, על-פי החוק הזה הוא ילך לשנה לבית-הסוהר, מכיון שהוא מל בעצמו את ילדו ואין לו רשיון מילה.

אנחנו יודעים, שאנשים רבים מאוד עושים את המצווה המכובדת הזאת כמצווה, לא כפרנסה. הם ילכו להוציא רשיון באיזה מקום?

חבר הכנסת חגי מירום, דע לך, שבמדינת ישראל חיים 5 מיליוני בני אדם, מתוכם 2.5 מיליונים עברו ברית מילה. כמה מקרים היו, חוץ מהפיקנטריה? מי היה מעלה את זה בעיתונות? רופאים שיש להם רשיונות, כירורגים, כמה פאשלות הם עושים? זאת השוואה בכלל? אם היה פה ושם מקרה, בגלל הפיקנטריה שעיתונאי מעלה את זה וכותב כתבה, אתם מתרגשים מזה. מלים כל ילד יהודי.

יש כאן סעיף בכלל מסוכן. מה זאת אומרת – לא ימול אדם אלא אם כן נתן אותו אדם את הסכמתו לכך? יש לנו מקרים שמזכים אדם שלא בפניו, ואותו מקרה בדיוק שציינת איננו על-פי ההלכה, שכן אימוץ זה לא עניין הלכתי אבל גרות זה עניין הלכתי.

עם כל הכבוד לרבנים, וגם לך כל הכבוד, מה אתם עושים? בשביל מה צריכים את החוק הזה? אני מאוד מצטער, אני חושב שזה שיגעון, תסלחו לי. למה להתערב ולשבש את החיים בגלל אותם מקרים?

אתם מדברים על מכשירים רפואיים. אתם יודעים אילו חילוקי דעות יש בעניין הזה? ובאמת, משרד הבריאות איננו מאפשר לבצע את הברית כפי שאני רוצה לעשות, על-פי הנוהג ועל-פי המסורת. אני לא משתמש במכשירים האלה, וברוך השם כבר מלתי ילדים ונכדים שלי.

למה אתם צריכים להביא עלינו חוק? זו לא בושה? מדינת ישראל צריכה לחוקק חוק, וכל מוהל יצטרך להסתובב עם רשיון? על הרבנות הראשית לפקח, לפרסם את רשימת המוהלים, תהיה רשימת מוהלים בבתי-החולים, כדי ש"חאפרים" לא יעלו על זה. אינני יודע אם זו תופעה שכיחה שלשמה אנחנו צריכים חוק.

מדינת ישראל צריכה להתערב בחוק בדבר הזה שנמשך מאז שחר ההיסטוריה שלנו, במסורת, במצווה? למה? ועוד בסוף יגידו לנו שיש כפייה דתית, כי יש חוק של מילה וכל הדברים האלה. תעזבו את זה. הרי זה אחד הדברים הנפלאים שהממסד הדתי לא התערב בו ולא חוקק חוק בעניינו. אל תחוקקו חוקים, ותראו איך כל הציבור מתנהג כפי שצריך.

### **חגי מירום (העבודה):**

החוק לא קובע חובת מילה.

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אז אל תתערבו כלל בעניין הזה. יש בזה עניינים לעומק. מוהלים מכל מיני חברות בתוכנו לא יוציאו רשיון, גם באופן עקרוני. אל תתערבו בעניין. כל דבר מחייב חוק? אני מאוד מצטער. חברים, אל נשתגע. נשאיר את העניין הזה כפי שהוא מתנהל. הבעיה איננה כל כך כואבת, וגם אם יהיו רשיונות יהיו פאשלות. אתם יודעים מי יהיו הראשונים שיוציאו רשיונות? אלה שעושים פאשלות. הם מומחים להסתובב במשרדי ממשלה.

### **חגי מירום (העבודה):**

אז הם לא יעשו טעויות.

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

הם יעשו טעויות. גם כירורג מעולה עושה לפעמים טעות והורג אדם. שם האחוזים הרבה יותר גבוהים מאשר אחוזי הטעויות שנעשות בברית מילה. אנשים מתים תחת סכין הניתוחים של הכירורג הרבה יותר מאשר תחת זו של המוהל. אני מצטער מאוד.

## היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אברהם רביץ.

אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי, במסגרת חמש הדקות הנתונות לרשותו, לשכנע חוזר.

## יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק הזאת עוברת בקריאה טרומית. היוזם היה חבר הכנסת חגי מירום, אבל בהתייעצות אתו ראינו אותה גם כשוט למשרד הדתות להסדיר את העניין.

אני לא "מת" על החוק הזה, ואני אומר לך, חבר הכנסת רביץ, אני בכל אופן אשתדל שהחוק הזה יחוקק רק בדלית ברירה. אני מציע שההצעה תידון בוועדת הפנים, כי ועדת הפנים אחראית לפעולות משרד הדתות. בעיקר אני רואה פה את תפקידה של הרבנות הראשית, כאשר משרד הבריאות פה הוא רק איבר נלווה לחוק הזה. אם שר הדתות או משרד הדתות יבואו וישכנעו אותנו שאין צורך בחוק הזה ויהיה פיקוח נאות, אני בכל אופן אמליץ לוותר על החוק הזה.

אבל, אדוני חבר הכנסת רביץ יודע שני דברים: קודם כול, הצעת חוק כזאת שמונחת היא קטליזטור למשרד הדתות להסדיר את העניין, אלא אם כן יבוא שר הדתות ויגיד: אני אצטרך חוק. ונדבר אתו. אבל אני אומר שוב: אנחנו דיברנו עם אנשי משרד הדתות לפני שהשר שטרית היה שר הדתות ואנחנו האצנו בהם ואמרנו להם: אנחנו לא רוצים להתעסק בחקיקה, אבל סדרו את העניין כמו שצריך, שוועדת הפיקוח תהיה ועדת פיקוח, שרישום יהיה רישום, שרשימת המוהלים תהיה רשימת מוהלים.

הבעיה העיקרית מתעוררת היום במלוא חומרתה בנושא בריתות מילה למבוגרים, ששם הסיפור אחר לגמרי.

## אברהם רביץ (יהדות התורה):

שם אין בעיה כלל.

## יצחק לוי (מפד"ל):

לא, יש גם בעיות בזה.

אני רואה בהצעה הזאת מסגרת נכונה לבוא ולהבטיח לאנשים: אל תדאגו כשעליכם למול את הבנים שלכם, אל תיבהלו, יש מי שדואג לקיום מצווה זו כהלכתה, וגם מתוך בריאות הגוף ולא רק מתוך

בריאאות הנפש. לכן הצטרפתי להצעה הזאת, אני מציע לכנסת לקבל אותה בקריאה טרומית, ונראה הלאה אם להעביר אותה לקריאה ראשונה או לא. תודה רבה.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לחבר הכנסת יצחק לוי.

יש לנו הרבה הצעות חוק שמונחות על שולחן הכנסת ואני קורא להן הצהרות חוק. זו אזהרת חוק.

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

לזה אני מסכים.

**היו"ר ש' וייס:**

הצעת חוק המוהלים, התשנ"ד–1993, של חברי הכנסת חגי מירום, יוסף עזרן ויצחק לוי, קריאה טרומית. כאמור, ההצעה היא שהצעת החוק תעבור לוועדת הפנים. אין ויכוח על עניין ועדת הפנים? אני מעדיף כך.

**חגי מירום (העבודה):**

היה ויכוח.

**היו"ר ש' וייס:**

לא, הוויכוח נגמר, הוויכוח נמחק. נכון? ועדת הפנים. ההצבעה החלה.

**חגי מירום (העבודה):**

נבחן בוועדת הכנסת לאיזו ועדה תעבור הצעת החוק.

**היו"ר ש' וייס:**

טוב, כל עוד ההצבעה לא נגמרה אפשר להציע.

## הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 18

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המוהלים, התשנ"ד-1993, לדיון מוקדם

בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

### היו"ר ש' וייס:

18 תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים.

### רחבעם זאבי (מולדת):

ההצבעה שלי לא נקלטה.

### היו"ר ש' וייס:

נעשה ניסיון אחר כך.

אני קובע: 18 תומכים, מתנגד אחד, אפס נמנעים. הצעת החוק הועברה לוועדת הכנסת.

### חגי מירום (העבודה):

נקבע בוועדת הכנסת את הוועדה המתאימה.

### היו"ר ש' וייס:

היא הועברה לוועדת הכנסת לשם הפניה לוועדה המתאימה.

כדי לראות אם השעון שלך עובד, חבר הכנסת רחבעם זאבי, אני עושה הצבעה ניסיונית. ההצבעה שלך נקלטה, חבר הכנסת זאבי? תבדוק את עצמך.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

נקלטה.

**היו"ר ש' וייס:**

סימן שלא לחצת טוב. זה לא משנה, אני מוסיף אותך בכל מקרה. אם כן, 19 בעד הצעת החוק, ונא להוסיף את שמו של חבר הכנסת זאבי.

**הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים (תיקון), התשנ"ה-1995**

**(הצעת קבוצת חברי הכנסת)**

**היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא שלנו: הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים (תיקון), התשנ"ה-1995, של חברי הכנסת יצחק לוי, גדעון פת ונעמי חזן. זו הצעת חוק ג'מד. יציגנה חבר הכנסת יצחק לוי.

**רענן כהן (העבודה):**

הנמקה מן המקום, כיוון שיש הסכמה.

**היו"ר ש' וייס:**

לא, זה לא הולך כך, לא כתוב אצלי הנמקה מהמקום.

**רענן כהן (העבודה):**

זה מתואם.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יצחק לוי, תקשיב: אני מעדיף כך, אבל זה יירשם כהצעה על חשבון הקצבה שלכם.

### יצחק לוי (מפד"ל):

לא שלי, של פת.

### היו"ר ש' וייס:

לא אכפת לי של מי. מי שידוע את התקנון מבין למה אני אומר את זה. בבקשה.

### יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת פת, יושב-ראש ועדת הכלכלה, עסק יחד עמנו בהצעה חשובה ביותר, הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים. במהלך העיסוק בחקיקת החוק ובתקנות החוק התעוררה רגישות ביחס לשם "חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים" והוחלט להמירו ל"חוק הסעה בטיחותית לילדים בעלי צרכים מיוחדים". הכוונה היתה שלא להדביק תווית לילד שהוא ילד נכה או ילד מפגר אלא לבוא ולכלול את כל הילדים של מדינת ישראל בכפיפה אחת, ויש ילדים בעלי צרכים מיוחדים ויש ילדים שאינם בעלי צרכים מיוחדים. הצעת החוק הזאת, אדוני היושב-ראש, אדוני השר, באה כדי לשנות את המינוח הזה בכל החוק.

סעיף 4 לחוק בא להסדיר את נושא הליווי בהסעות האלה.

אני מודה לשר החינוך והתרבות, הממונה על החוק הזה, שהביע את הסכמתו להצעה, וכמובן נציע שההצעה תעבור לוועדת הכלכלה להמשך הטיפול. תודה רבה, אדוני.

### היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה. אדוני השר, אני מבין שיש הסכמה.

### שר החינוך, התרבות והספורט א' רובינשטיין:

כן, יש הסכמת הממשלה להצעה הזאת. זו הצעה חשובה, והיא גם עושה הבחנה בין ילדים נכים בעלי מוגבלויות שונות.

אני רק רוצה להוסיף את ההסתייגות של ועדת השרים לענייני חקיקה, שאם במהלך החקיקה יהיה שינוי מהותי, בעיקר אם יהיה שינוי מהותי שיצריך הגדלת תקציב, הממשלה שומרת לעצמה את הזכות לשנות את עמדתה. אני מקבל בברכה את הצעת החוק.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. רבותי, אפשר לעבור להצבעה. אם כן, הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים (תיקון), התשנ"ה-1995, קריאה טרומית, עוברת לוועדת הכלכלה של הכנסת. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסעה בטיחותית לילדים נכים (תיקון), התשנ"ה-1995, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

17 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההצעה אושרה בקריאה טרומית ותעבור לוועדה להמשך הטיפול הפרלמנטרי.

### **הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון – קביעת שיעורי הנזק), התשנ"ה-1995**

#### **(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)**

### **היו"ר ש' וייס:**

הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון – קביעת שיעורי הנזק), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת מגן. זו הצעת חוק ב'תתיח. מן המקום – דקה.

## **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני שמח כי בעקבות הדיונים בוועדה לענייני ביקורת המדינה הושגה גם הסכמה עם הממשלה לתיקון חוק פיצוי נפגעי אסון טבע. ההצעה עולה מהמלצות ומלקחים שמבקרת המדינה מצביעה עליהם בדוח 44.

כזכור, ב-1989 חוקקה הכנסת את חוק פיצוי נפגעי אסון טבע, התשמ"ט-1989, על מנת לתת מענה על נזקים בשל תופעות טבע חריגות, שאינם כלולים בחוקי ביטוח. לאור הלקחים ונוכח הניסיון, מוצע לתקן את הסעיפים כמפורט בהצעה: את סעיף 1, סעיף 3, סעיף 5 וסעיפים אחרים המוזכרים בהצעה.

אני מבקש לאשר את ההצעה ולאפשר לנו בוועדה לענייני ביקורת המדינה להמשיך לטפל בנושא הזה.

## **היו"ר ש' וייס:**

אנחנו מצביעים, חברי הכנסת. הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון – קביעת שיעורי הנזק), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת דוד מגן, בקריאה טרומית, והיא תעבור לוועדה לענייני ביקורת המדינה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 8

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון – קביעת שיעורי הנזק), התשנ"ה-1995, לדיון מוקדם בוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

## **היו"ר ש' וייס:**

עשרה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, שההצעה אושרה בקריאה טרומית, ואכן תעבור לוועדת הכנסת לענייני ביקורת המדינה להמשיך טיפול פרלמנטרי.

עכשיו הגיע תורו של חבר הכנסת גפני, וקיבלתי הודעה שהוא בדרך והוא לא ידע ששייבת הכנסת מתחילה בשעה 10:00. יש לי הודעה: כל חבר כנסת חייב לדעת מתי מתחילות ישיבות הבית, אבל הפעם ננהג לפנים משורת הדין ונאפשר את דחיית הנושא לשעה מאוחרת יותר.

**הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – איסור הצגת מועמדות למשרת ראש רשות), התשנ"ה-1995**  
**(הצעת חבר הכנסת א' יחזקאל)**

**היו"ר ש' וייס:**

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת – אנחנו זקוקים לשר המשפטים. האם הוא נמצא במשכן? כן, הוא ממש בדרך אלינו. הוא חשב שיהיה הנושא של חבר הכנסת גפני, לכן זה בסדר. הנה שר המשפטים אתנו ואנחנו עוברים להצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – איסור הצגת מועמדות למשרת ראש רשות), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת אברהם יחזקאל הקרוי אבי יחזקאל. זו הצעת חוק ב'תשמד. רבותי, הנמקה מן המקום. דקה, בבקשה.

**אברהם יחזקאל (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, ההצעה הזאת מושתתת על הרצון הפרטי האומר שיש להפחית בכפל תפקידים במשרות נבחרות ציבוריות, וההנחה אומרת שחבר כנסת צריך למלא את תפקידו במשרה מלאה, משרה ציבורית מכובדת וראויה, שיש בה עיסוקים רבים, וראש רשות צריך למלא את תפקידו במשרה מלאה. לכן, השאלה שכדאי לדון בה בעקבות הקריאה הטרומית של ההצעה שאני מקווה שתאושר היום: מה הוא הכיוון של הסוגיה הזאת.

לכן הגשתי את הצעת החוק הזאת. אני מקווה שהממשלה תומכת בה, כך הבנתי. אני מודה לכם.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, בבקשה, כבודו.

**שאול יהלום (מפד"ל):**

מה אומרת ההצעה?

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

כבוד יושב-ראש הכנסת, הנושא הזה הוא נושא רציני מאוד, באיזו מידה חבר הכנסת מקדיש את כל זמנו לכנסת, באיזו מידה הוא יכול למלא גם שליחות ציבורית כראש רשות מקומית ולהיות חבר כנסת בעת ובעונה אחת, והדברים ידועים היטב.

זה לא עניין לממשלה להכריע ולהטיל מרות קואליציונית. זה עניין לחברי הכנסת, זה עניין לסיעות הכנסת. לכן אנחנו לא נוקטים עמדה, ובכך אין מבחינתנו מניעה להעברת הנושא לדיון בוועדת הכנסת. תודה רבה.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה, אדוני שר המשפטים. אני מאוד מכבד את העמדה הזאת.

אגב, חבר הכנסת אבי יחזקאל, אתה יודע שהנושא כבר באוויר. ההצעה של חבר הכנסת חגי מירום מצויה כבר בסוף קריאה ראשונה. כך שאם אתה תנוע, תצטרף לרכבת.

**אברהם יחזקאל (העבודה):**

אם יורשה להעיר, אדוני היושב-ראש – – –

**היו"ר ש' וייס:**

אני מבין, אבל הרעיון הבסיסי זהה.

חברים, אנחנו עוברים להצבעה – אני מקווה שצלצלת, גברתי סגנית המזכיר. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – איסור הצגת מועמדות למשרת ראש רשות), התשנ"ה–1995, של חבר הכנסת אברהם יחזקאל. זאת היתה הנמקה מן המקום, לממשלה אין התנגדות, וההצעה היא שהצעת החוק תועבר לוועדה. איזו ועדה?

**אברהם יחזקאל (העבודה):**

ועדת הכנסת.

**היו"ר ש' וייס:**

לפי דעתי, ועדת החוקה, חוק ומשפט, אם כי חסינות זה נושא לוועדת הכנסת. יש שם קצת כפל בקטע הזה בין ועדת הכנסת לבין ועדת החוקה, חוק ומשפט. יש שדה ערפל כזה.

נא להצביע.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 3

נגד – אין

נמנעים – אין

**אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהחברים לא הבינו שיש הצבעה.

**היו"ר ש' וייס:**

שלושה תומכים? בואו נחזור על ההצבעה. אני חושב שהם הבינו אבל לא הספיקו. נא להצביע שוב.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 8

נגד – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – איסור מועמדות למשרת ראש רשות), התשנ"ה–1995, לדיון מוקדם

בוועדת הכנסת נתקבלה.

## **היו"ר ש' וייס:**

הפעם יש לך תמיכה גורפת. שמונה תומכים, מתנגד אחד, נמנע אחד.

אני קובע שההצעה אושרה בקריאה הקרויה קריאה טרומית והיא תועבר לוועדת הכנסת להמשך טיפול.

## **הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות שנייה), התשנ"ה-1995**

### **(הצעת חבר הכנסת מ' גפני)**

## **היו"ר ש' וייס:**

עכשיו הגיע גם חבר הכנסת משה גפני והגיע גם סגן שר הבינוי והשיכון. אני אישרתי, לפני משורת הדין, את האיחור הזה, אבל בתנאי שבמקום עשר דקות תדבר רק שלוש או ארבע דקות. אי-אפשר גם לאחר וגם ליהנות מכל העולמות. זהו. אין מה לעשות. גם תשובת סגן השר תהיה קצרצרה.

## **משה גפני (יהדות התורה):**

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

אני מתכבד להציג את הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות שנייה), התשנ"ה-1995; הצעת חוק ב'תתקנו.

מה שעומד מאחורי החוק הוא דברים שהכנסת דיברה עליהם פעמים רבות בעבר: אנשים רכשו דירה, והקבלן או החברה פשטו את הרגל. הדייר, המשפחה, זה יכול להיות זוג צעיר, זו יכולה להיות משפחה ברוכת ילדים, נשאר ללא דירה.

הם קיבלו משכנתה, הם משלמים את התשלומים הרגילים, המשכנתה הולכת ותופחת ולהם אין קורת גג. אין להם דירה ולעולם לא תהיה להם, כי החברה פשטה את הרגל. זה לא מצב שיש שלד של בניין וזה עשוי להסתיים באיזו צורה. אין, לעולם לא תיבנה הדירה שלהם.

מה הם עושים? הם הולכים ושוכרים דירה. אבל מכיוון שבמשרד השיכון הם נחשבים לבעלי דיור, הם משלמים משכנתה, הם לא זכאים לקבל השתתפות בשכר דירה. הם בעלי דיור. זה שהדירה שלהם נמצאת על הירח או באיזה מקום אחר – לא מעניין אף אחד. רשום שהם בעלי דיור.

יוצא שמשפחה ברוכת ילדים או זוג צעיר אין להם היכן להתגורר, אין להם דירה ולא תהיה להם דירה. מבחינת משרד השיכון, מבחינת מדינת ישראל הם נחשבים בעלי דיור וככאלה אין הם זכאים להשתתפות בשכר דירה, אין הם זכאים לקבל משכנתה כדי לרכוש דירה אחרת, הם נשארים ללא דיור ומצבם הולך ומחמיר.

אני ממש מקצר, אדוני היושב-ראש, אני חושב שהדבר הזה מובן.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני חושב שהקיצור לטובתך, לפי הרכב היושבים כאן.

### **משה גפני (יהדות התורה):**

זה גם לא יעלה כסף למדינה – – –

### **אברהם פורז (מרצ):**

אולי זה אפילו יגדיל את תקציב המדינה.

### **משה גפני (יהדות התורה):**

אתה יודע מה? יכול מאוד להיות. בהתאם למדיניות הליברלית שלך, כאשר אדם נמצא במצוקה כזאת שאין לו שום סיכוי לדירה והוא אינו יכול לשלם את המשכנתה ומוציאים נגדו כל מיני צווים, לרבות צווי מעצר – כאן אנחנו מציגים את הנושא באופן הגיוני ונורמלי.

אני חושב שצריך לתמוך בהצעת החוק הזאת. היא לטובת האנשים שבאמת זקוקים שהכנסת תסייע להם. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. רבותי, אני מציע לאמץ את הנוסחה של חבר הכנסת רענן כהן היום. הוא ממליץ שגם את ההצעות הרגילות נביא כאילו זו הנמקה מן המקום ואז נוכל לסיים יותר מוקדם. חבר הכנסת רענן כהן, אני מקווה שאני מפרש אותך נכון, שאתה ממליץ שגם הצעות החוק הרגילות ינומקו כאילו מן המקום כדי שנגמור יותר מוקדם.

אדוני סגן השר, בבקשה.

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, בבדיקה של היועצים המשפטיים של המשרד הסתבר, שחוק המכר (דירות), התשל"ג-1973, וחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974, באים להגן על זכויותיהם של רוכשי הדירות.

בהתאם לסעיף 2 לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), לא יקבל המוכר סכום העולה על 15% ממחיר הדירה, אלא אם מסר ערבות בנקאית. ערבות זו באה להבטיח החזרתם של כל הכספים ששילם הקונה, בין היתר במקרה שניתן צו פירוק או צו למינוי כונס נכסים נגד מוכר הדירה או בעל הקרקע. היות שהרוכש ישופה על השקעתו, הרי שאין מקום לראותו כחסר דירה.

לבד מזאת, הגדרת "חסר דירה" אינה חלק מחוק הלוואות לדיור אלא חלק מהכללים אשר מעוגנים בנוהלי משרד הבינוי והשיכון ונקבעים בתיאום עם משרד האוצר.

לפיכך, אין צורך בשינוי חקיקה לצורך שינוי ההגדרה, והממשלה מתנגדת להצעת החוק.

### **היו"ר ש' וייס:**

רבותי, בעצם אנחנו צריכים – – –

### **אברהם פורז (מרצ):**

— — —

### **היו"ר ש' וייס:**

לא, אי-אפשר. כשיש התנגדות הממשלה יכול רק חבר הכנסת שהוא בעל ההצעה לעלות ולקבל שוב את רשות הדיבור.

### **משה גפני (יהדות התורה):**

אני מוותר.

### **היו"ר ש' וייס:**

נעבור להצבעה, אין מה לעשות. זאת הצעת חוק.

### **אברהם פורז (מרצ):**

אני מציע לוועדת הכספים.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת גפני, לאיזו ועדה?

### **משה גפני (יהדות התורה):**

לוועדת הכלכלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

נא לשבת, עוברים להצבעה. אין ברירה.

### **רענן כהן (העבודה):**

שר המשפטים רוצה לדבר.

### **היו"ר ש' וייס:**

עם כל הכבוד, אני לא בטוח ששר אחר יכול לדבר. רבותי, היתה תשובת ממשלה, והיא ניתנה על-ידי סגן שר הבינוי והשיכון. אני לא רוצה לחטוף הצבעה, אני לא רוצה לפגוע באיש, אבל אני מציע לתכנן את הטכניקה של ההצבעות באקונומיה של זמן נכון.

### **רענן כהן (העבודה):**

אבל השר רוצה לומר כמה מלים.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מבין, אבל יכול היה שר המשפטים לעלות ולהסביר. עלה סגן שר הבינוי והשיכון, והוא ייצג את עמדת הממשלה.

### **רענן כהן (העבודה):**

— — —

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שלא לשעות לתרגיל — — —

### **היו"ר ש' וייס:**

אני רוצה לעבור להצבעה, אין מה לעשות, צלצלנו ארבע פעמים בנושא הזה, התחלנו לפני שמונה דקות.

רבותי, הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות שנייה), התשנ"ה–1995, של חבר הכנסת משה גפני. ההצעה היתה להעביר לוועדת הכלכלה.

### **דוד צוקר (מרצ):**

ועדת הכספים.

### **אברהם פורז (מרצ):**

ועדת הכספים.

### **היו"ר ש' וייס:**

אם כך, ועדת הכנסת תחליט.

ההצבעה החלה.

#### הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 14

נמנעים – אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – זכאות שנייה),

התשנ"ה-1995, מסדר-היום נתקבלה.

#### היו"ר ש' וייס:

אני רואה שחלק מכם לא הצביע. חבר הכנסת חגי מירום לא הצביע.

12 בעד, 14 נגד. ההצעה הוסרה.

אנחנו עוברים הלאה. חברים, יש לי בקשה. הרי כולנו עוסקים בחקיקה וגם בפוליטיקה. מי שרוצה להתארגן להצבעות יתארגן טוב ולא יבקש ממני לעוות את התקנון.

חברים יקרים, הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – מי לא יהיה מועמד), של חבר הכנסת אברהם יחזקאל – הנמקה מהמקום. חברים, אנחנו כבר צלצלנו כי זו הנמקה מהמקום. אני קורא לחברי הבית לעירנות. אנחנו מצלצים, ובכלל, כדאי להיות במליאה. אין בתקנון חובה לשבת במזנון ולהתלונן אחר כך שלא צלצלו. זה לא כתוב בתקנון. בבקשה.

#### אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדחות את הצעת החוק הזו בשבועות מספר, ברשותך.

#### היו"ר ש' וייס:

אין בעיה, נהפוך הוא.

## הצעת חוק איסור שימוש ב"פרוטוקולים של זקני ציון" וב"מיין קאמפף", התשנ"ה-1995

### (הצעת חבר הכנסת א"ח שאקי)

#### היו"ר ש' וייס:

הצעת חוק איסור שימוש ב"פרוטוקולים של זקני ציון" וב"מיין קאמפף", של חבר הכנסת אבנר חי שאקי – וזו לא הנמקה מהמקום. אז יש לך הנמקה מכאן. עד עשר דקות, אבל חבר הכנסת שאקי יעשה את זה מצומצם יותר, עד כמה שהבינותי. זו הצעת חוק ב'תתקט. כן, כבודו.

#### אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, מטרתו של החוק הזה היא לתרום תרומת מה למלחמה באנטישמיות המשתוללת, לא רק בעולם הגדול אלא באזורנו שלנו. הוכח מעל לכל ספק בשנה-שנתיים האחרונות, כי הרבה מן המתאבדים של ה"חמאס" או של ה"הג'האד" או של ה"חיזבאללה" נמצאו בכליהם, בכיסיהם, לאחר שנמצאו הרוגים במקום שנמצאו, עותקים של "הפרוטוקולים של זקני ציון", קטעים מן "הפרוטוקולים של זקני ציון", ולפעמים של ה"מיין קאמפף" של האשמדאי הנורא ביותר בתולדות האדם.

שני ספרים אלה הם ספרי ההסתה האנטישמית הפרועה ביותר בהיסטוריה האנושית, ואין ספק שכדי לדעת ללחום בהם צריך להכיר אותם. אבל זה באקדמיה, לחוקרים. ההפצה החופשית שלהם, ההיתר לתרגם אותם, ההיתר למכור אותם – מזיקים ביותר לישראל. ישראל, בכל הסכם שלה עם מדינות ערב השכנות – מצרים וירדן בינתיים, ונקווה עם כל מדינות ערב – כוללת כדבר שבשגרה סעיף שאוסר על הסתה נגד יהודים, על הסתה נגד ישראל. מצד שני, באותן מדינות, כמו שקרה במצרים לפני כשנתיים, כפי שציינה בצדק השופטת הדסה בן-עתו, שמקדישה היום את כל זמנה ללימוד ולמחקר "הפרוטוקולים של זקני ציון", והופיעה כאן בכנסת להרצאה בפני הקבוצה למלחמה באנטישמיות – היא הוכיחה מעל לכל ספק, כי שני ספרים אלו הם עדיין הספרים שתוכנם, ציטוטים מהם, קריקטורות הנעשות על-פיהם הם מקור שגאה לישראל, מקור הסתה נגד ישראל.

הפרוטוקולים מעמידים את היהודי כמי שרוצה להשתלט על העולם כולו בפרטי פרטים, אבל אין זה דבר שנקבע פעם אחת, נכתב פעם אחת. הרי כל הפרוטוקולים הללו הם זיוף אחד גדול, ולפני 70 שנה הוכח בצורה משכנעת, שכל הפרוטוקולים הללו לא היו ולא נבראו, הכול מעשה זיוף של מסמך אחר לגמרי שהוסב כביכול כלפי יהודים. אבל תוכנו בפשטות הוא רצונו של העם היהודי להשתלט על העולם כולו. אבל זה לא רצון מופשט, זה לא רצון תיאורטי, אלא העם הזה משתמש בכל האמצעים שבידו כדי להביא לשליטתו על העולם כולו. איך הוא עושה זאת? מתחוללת מהפכה באיזה מקום, הרי בוודאי היהודים מאחוריה.

#### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאקי, אתה פרופסור באוניברסיטה. מה זה "שימוש"? אם זה יופיע בספרי לימוד כדי לתאר שזה לא נכון?

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אמרתי – למטרות לימוד ומחקר, כן; כדי לומר כמה זה פסול, כמה זה אסור. אבל אין להפיץ את זה או להשתמש בזה בעיתונות או ברדיו כדי להוכיח חלילה עד כמה נכונים הדברים המופיעים שם. הרי שם מתוארים היהודים בצבעים השחורים ביותר.

**היו"ר ש' וייס:**

זאת אומרת, כאילו שימוש שמצדיק את תוכנם.

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

בדיוק. אני אומר – אם מישהו מוציא חוברת, שיוציא לידה את כל ההערות הנכונות שיאמרו: זהו ספר תועבה שעל יסודו היטלר כתב את "מיינ קאמפף" שלו. מי שקרא את "מיינ קאמפף" ומי שראה את "הפרוטוקולים של זקני ציון" וקרא אותם יודע, שהיטלר בנה חלק גדול משנאתו ליהודים על "הפרוטוקולים של זקני ציון". כלומר, זה ביסס לו – – –

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

מה המטרה של החוק?

**היו"ר ש' וייס:**

המטרה היא איסור שימוש.

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

איסור שימוש שמכוון נגד ישראל. הנה, למשל, בטרטו שבאסטוניה – אספתי חומר והתברר לי שבשעה זו שאנו יושבים כאן, בטרטו שבאסטוניה מתנהל משפט על פרסום "הפרוטוקולים של זקני ציון" שכבר עשו בהם שימוש נגד היהודים. האנטישמיות גדלה, השנאה ליהודים גדלה, והקהילות היהודיות בעולם זועקות לאיסור השימוש ב"מיינ קאמפף" וב"פרוטוקולים של זקני ציון", מפני שהשימוש בהם מביא לכך שיאמרו שהנה היהודים הם מאחורי כל אסון.

רק דוגמה אחת טרייה ביותר – השופטת בן-עתו סיפרה לנו כאן על שיחה שהיתה לה עם אחד מראשי יוגוסלביה לשעבר, מנהיג גדול, והוא אמר לה שהחששות הם שמאחורי בוסניה נמצאים היהודים. ובכן, לא הסרבים אשמים, לא הבוסנים, לא האו"ם שהלך לשם ולא ידע מה לעשות, אלא היהודים שבכלל אין להם כל קשר. הקשר היחיד שיש להם עם בוסניה הוא הצלת אנשים ממוות; הצלנו כמה מאות יהודים והבאנו אותם לישראל. והנה אנחנו מופיעים כמי שאשם באסון של הבוסנים.

### **היו"ר ש' וייס:**

סליחה, כמה עשרות, לא מאות.

### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

לי אמרו מאות.

### **היו"ר ש' וייס:**

גם זה יפה, אבל עשרות.

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

יש כמה מאות יהודים שנמצאים שם, ששלחו את ילדיהם לכאן אבל הם לא רוצים לעלות לישראל.

### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

זה עניין שלהם. זה עניין עצוב.

### **היו"ר ש' וייס:**

לא, הוא לא מדבר על יהודים. אנחנו הצלנו מוסלמים.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

לא יהודים.

## היו"ר ש' וייס:

הוא מדבר על קיבוץ בית-אורן, על המפעל החשוב הזה.

## שאול יהלום (מפד"ל):

יש כמה דברים הומניסטיים שעושים במדינת ישראל.

## אבנר חי שאקי (מפד"ל):

רבותי חברי הכנסת, אם במצרים יכול היה עיתון, שאם הוא לא ממומן על-ידי הממשלה הרי הוא נתמך על-ידיה, לפרסם עמודים שלמים מתוך "הפרוטוקולים של זקני ציון" ליד קריקטורות מסוכנות על ישראל ועל היהודים – כל מה שאנחנו יודעים שעשו הנאצים בשעתם – פירושו של דבר, שמדינת ישראל, שבצדק רואים בה המגינה של העם היהודי באשר הוא, הלוחמת הגדולה ביותר באנטישמיות בעולם, חייבת להתייבב נגד הפצה של הספר שמכוונת לפגוע בישראל. אם אנשי "חיזבאללה" ואנשי "חמאס" ואנשי "ג'יהאד", כשהם הולכים להתאבד, זה הספר המלווה אותם עד רגעם האחרון, אנחנו יכולים להבין איזו השפעה שטנית יש לספר הזה עליהם, איזה שיכרון חושים זה מטיל עליהם.

## עמנואל זיסמן (העבודה):

יש לי שאלה – – –

## היו"ר ש' וייס:

לא, לא, רגע, זה כבר – – –

## עמנואל זיסמן (העבודה):

אני רוצה להבין אותו. למה הצעת חוק? אנחנו מסכימים אתך, מזדהים אתך – – –

## היו"ר ש' וייס:

אני מתאר לעצמי ששר המשפטים ייגע בשאלות של הקושי של יישום החוק.

### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אני יכול לומר כאן בשמה של השופטת בן-עתו, שאתה הרביתי לשוחח בנושא, שגם לדעתה יש צורך בכלים הרבה יותר חדים ומובהקים למלחמה באנטישמיות, ובראש ובראשונה בשני הספרים האלה, כי אין טעם לומר שאנחנו נגד הסתה – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת שאקי, אנא.

### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אני גומר.

### **היו"ר ש' וייס:**

כי אנחנו פשוט השתכנענו בצד המהותי.

### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אין טעם לומר שאנחנו נגד הסתה אנטישמית בירדן או במצרים או בסעודיה, ומצד שני אנחנו מסכימים שהספר הזה נפוץ ומפורסם בעיתונות, קטעים ממנו מצוטטים ברדיו ובטלוויזיה, והשנאה לישראל ניזונה מחדש ונדלקת מחדש בכל יום. לכן, אדוני שר המשפטים, אני יודע שאתה, בוודאי, תשמיע את דברך כאן, אני קורא גם לך לתמוך בעניין כי אני מאמין שזה יצמצם את ההסתה נגד ישראל ונגד יהודים, וצריך לחשוב גם על הקהילות היהודיות בעולם כמה הן זקוקות להגנה הזאת. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לך, חבר הכנסת שאקי. אדוני שר המשפטים, בבקשה. אנחנו מצלצלים, חברים.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

כבוד יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, בהצעת החוק הנדונה מבקש חבר הכנסת שאקי לקבוע עבירה פלילית מיוחדת לגבי עשיית שימוש גזעני או אנטישמי בספרים "הפרוטוקולים של זקני ציון"

ו"מיין קאמפף". חבר הכנסת שאקי מציע, כי עונשו של העובר על עבירה זו יהיה קנס בסך 5,000 שקלים.

הממשלה מתעבת את "הפרוטוקולים של זקני ציון", משקצת את הפיגול "מיין קאמפף" הידוע לשמצה, אך מתנגדת להצעת חוק זו מאחר שאין בה צורך.

### שאלו יהלום (מפד"ל):

---

### שר המשפטים ד' ליבאי:

חוק העונשין קובע הסדר מפורט ביחס לפרסומים גזעניים. על-פי החוק הקיים, פרסום דבר מתוך מטרה להסית לגזענות הוא עבירה פלילית שהעונש עליה הוא מאסר חמש שנים, ואין נפקא מינה אם הפרסום הביא בפועל לגזענות. החוק אף קובע, כי החזקת פרסום גזעני לשם הפצה הינה עבירה אשר עונשה מאסר שנה.

עקב קיומו של הסדר מפורט בחוק הקיים בנוגע לפרסומים גזעניים, אין מקום לפרט בחוק שם של פרסום גזעני זה או אחר, ולכן גם אין מקום לחוק נוסף בנוגע לפרסומים מסוימים ולקבוע עונש מיוחד, ועוד מקל לגביהם. לכן, כאמור, הממשלה מתנגדת להצעת החוק.

בהתחשב במהות הנושא – ובאמת במהות הנושא, לא בהרכב הנוכחים או באלה שייכנסו בעוד דקה

---

### היו"ר ש' וייס:

אולי הוא יהפוך את זה להצעה לסדר-היום.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אני שואל אותך, חבר הכנסת שאקי. בנושאים רגישים כאלה, שהם על רקע מאוד מיוחד בתולדות העם היהודי, אני מציע תמיד לחבר הכנסת, שאני מבין את דאגתו, שיסכים להעביר את ההצעה כהצעה לסדר-היום, ואז היא יכולה להיבחן בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ייבחן הסעיף הקיים, תיבחן ההצעה שלך – לא כתיקון לחוק, שאני לא יכול, כמובן, להסכים לו – ואם הוועדה תגיע למסקנות כלשהן, היא תניח אותן על שולחן הכנסת, ואני, כמובן, לא אתעלם מהן.

אם תסכים להפוך את זה להצעה לסדר-היום, אתמוך בהעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.  
להצעת חוק אין מקום, בוודאי לא בשלב זה, ואנחנו מתנגדים לכך.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לשר המשפטים. מה דעתך, חבר הכנסת שאקי?

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

אני מבקש להשיב.

**היו"ר ש' וייס:**

להשיב – זה כאילו עלתה הצעת חוק, ואז תהיה הצבעה. תאמר אם אתה מסכים אם לאו. יש פה בעיה פרוצדורלית. להשיב – הדיון כאילו נשאר במסלול של הצעת חוק. טוב, אולי תשיב בטובך מהמקום, כי הרי הבית משוכנע ש"מיין קאמפף" ו"הפרוטוקולים של זקני ציון" הם דבר מתועב. הוויכוח הוא באמת יותר משפטי.

**יורם לס (העבודה):**

---

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

כדי לעזור לכולנו, רבותי, אני פונה לשר, ידידי. בדקתי שוב עם הגברת בן-עתו. מסתבר שבמוסדות האו"ם, במשך כל השנים, לא הסכימו לכלול את המושג "אנטישמיות" ליד "גזענות", זאת אומרת, ברחו מהמושג הזה, כי הם לא רוצים להיות אחראים.

**היו"ר ש' וייס:**

אנחנו מדברים על ישראל כרגע, לא על האו"ם.

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

נכון, אבל בישראל תפסנו – – – ש"הפרוטוקולים של זקני ציון" בצדם. למה לא יחריד הדבר קצת את אלה שמציידים אותם. אני מדבר בעיקר על יהודה ושומרון, כי עזה, לצערי, כבר לא בידינו, אבל ראוי ששם יאסרו את זה.

אבל, אני מוכן גם להצעה לסדר-היום. השאלה היא, האם זה יידון כאן במליאה, או בוועדה.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ש' וייס:**

אם מותר לי להתערב ולנסות לפתור את הסוגיה, חבר הכנסת שאקי – זה בעצם דיון קטן של הפקולטה למשפטים של אוניברסיטת תל-אביב – – –

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

טוב מאוד.

**היו"ר ש' וייס:**

פרופסור אחד, שני, ואני הייתי שם פרופסור אורח. בואו ננסה לסגור את זה. זה צריך להיות בוועדה, כדי שאם בכל זאת תשכנע ועדה שיש טעם בחקיקה, זה יכול להיוולד מחדש בוועדה.

**אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

כיוון שמצויות בוועדה הזאת כבר שש-שבע הצעות שנתיים במדפים, כדאי שלא ייתוסף מדף – – –

**היו"ר ש' וייס:**

אתה רוצה שזאת תהיה הצעת חוק, נצביע.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

---

### היו"ר ש' וייס:

הפנייה של שר המשפטים היא מאוד נכונה, ולא, אתה יודע מה יקרה פה: אנחנו כולנו תומכים בך ונוריד את זה, כי איננו רוצים שיקלו בעונש. אומר שר המשפטים: העונש הוא חמש שנים מאסר, ואתה מציע להוריד את זה ל-5,000 שקל. הרי זה העניין.

חברים, מי תומך עכשיו בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אבנר שאקי, אשר תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כך נדמה לי, כי יש פה סוגיה קונסטיטוציונית, לאחר שמהותית אנחנו מסכימים.

### עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לפי תקנון הכנסת, נושא האנטישמיות שייך לוועדת העלייה והקליטה. אני מציע שתקרא. נאמר שם – – –

### היו"ר ש' וייס:

אנחנו נפתור את הסוגיה. חברי הכנסת, מכיוון שחבר הכנסת עמנואל זיסמן העיר לי את ההערה הזאת עוד לפני ההצבעה, נעביר זאת לוועדת הכנסת להכרעה.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 23

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

### היו"ר ש' וייס:

23 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעה לסדר-היום עוברת לוועדת הכנסת לשם הכרעה אם היא תידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, או בוועדת העלייה והקליטה.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

### **היו"ר ש' וייס:**

ועכשיו, הודעה קצרה לסגנית מזכיר הכנסת, ואחר כך נמשיך בסדר-היום שלנו.

### **סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת, מטעם ועדת הכנסת, הצעות לתיקון תקנון הכנסת, לסעיף 81 ולסעיף 128. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה לסגנית מזכיר הכנסת.

## **הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול מתן היתר לריבוי נישואין), התשנ"ה-1995**

### **(הצעת חבר הכנסת א' פורז)**

### **היו"ר ש' וייס:**

רבותי, הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול מתן היתר לריבוי נישואין), התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק ב'תתקפה. לאחר מכן יתבקש שוב שר המשפטים להגיב. בבקשה. רבותי, הקצב טוב, אל תפריעו.

### **אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק, מטרתה לבטל את האפשרות הקיימת היום במדינת ישראל לכך שגבר יהיה נשוי ליותר מאשה אחת.

אני רק רוצה לתקן ולומר, שבדברי ההסבר נפלה שגגה. לכאורה, יוצא שרק גבר יהודי יכול להיות נשוי ליותר מאשה אחת. מסתבר שלפי החוק גם גבר מוסלמי יכול להיות נשוי ליותר מאשה אחת, ובעיני, לא זה ראוי ולא זה ראוי.

### **היו"ר ש' וייס:**

להינשא, או נשוי? יש הבדל עצום, כי לפי חוק תיקון דיני משפחה מ-1959, נדמה לי שריבוי נישואין נאסר.

### **אברהם פורז (מרצ):**

למעט החריג הזה, שאותו אני רוצה לבטל. יש חריג, והחריג הוא מושא החוק הזה.

רבתי חברי הכנסת, אני חושב שאין זה מן הראוי שבחברה מתקדמת כשלנו יהיה מצב של אי-שוויון בין גברים ובין נשים, ותהא הסיבה אשר תהא, ואני אתייחס גם לסיבה.

נכון שכיום אסור לגבר להיות נשוי ליותר מאשה אחת, ואם הוא עושה את זה, אותה עבירה נקראת ביגמיה, אבל בעניין הזה יש חריגים, ואל החריג הזה מתייחס החוק הזה. בהיתר מיוחד רשאי גבר יהודי לשאת אשה שנייה – זה היתר של רבנים – ויש הסדר דומה לזה לגבי מוסלמים.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת צוקר, איש סיעתך היה מאוד רוצה שלא תפריע לשר המשפטים, אשר צריך להשיב לו על הצעת החוק.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אני מסכים אתו לחלוטין.

### **היו"ר ש' וייס:**

לא אתה, שר המשפטים, עם כל הכבוד לך.

### **אברהם פורז (מרצ):**

הטענה היחידה שיכולה להישמע כנגד הצעת החוק – ואני מודה בכך – היא, שהצעת החוק אכן מפירה, אולי במידה מסוימת, את הסטטוס-קוו בענייני דת, אם כי אין חובה על גבר יהודי לשאת אשה נוספת, ומי שלא ישתמש באופציה הזאת, לא יעבור שום עבירה לפי ההלכה.

גם לפי האסלאם, ככל שידיעתי מגעת, אין חובה לשאת יותר מאשה אחת. זה נכון שיש בעיה, ועליה הצביעו, במקרה של עקרות. מה הדין כאשר גבר נשא אשה, והיא אינה מצליחה להביא ילדים לעולם מפאת עקרותה? אומרים: מאחר שבכל זאת חובה עליו להביא ילדים לעולם, ניתן לו אפשרות לשאת אשה שנייה, על מנת שיוכל למלא אחר מצוות "פרו ורבו". אבל מה עם האשה? ומה קורה לאשה שנישאת לגבר עקר? למה לא נתיר לה לשאת בעל נוסף כדי שהיא תוכל לקיים מצוות "פרו ורבו"?

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

כמה יש כאלה במדינת ישראל?

### **היו"ר ש' וייס:**

לא משנה.

### **אברהם פורז (מרצ):**

יש כמה עשרות מקרים בשנה, וגם מקרה אחד זה יותר מדי.

### **דוד צוקר (מרצ):**

---

### **נעמי חזן (מרצ):**

---

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

גם למוסלמים – – –

### **אברהם פורז (מרצ):**

גם למוסלמים. אני אומר לך – לא ליהודים ולא למוסלמים.

### דוד צוקר (מרצ):

אתה רוצה לקבל נתון? בשלוש השנים האחרונות היו 14 מקרים בממוצע לשנה. הקצב השנתי הוא של 14-15 מקרים בשנה.

### יגאל ביבי (מפד"ל):

---

### אברהם פורז (מרצ):

חוק של מדינה לא יכול להיות מבוסס על מספר המקרים בכל שנה, משום שהעיקרון הוא עיקרון. אני רואה באפשרות של ריבוי נישואין פגיעה קשה ביותר בשוויון האשה בישראל, אני רואה בזה אפליה בלתי מוצדקת. מה שלא מותר לגבר, אסור שיהיה מותר לאשה, ולהיפך, ואם אשה אינה יכול לשאת בעל שני, אסור לאפשר לגבר לשאת אשה שנייה.

### יגאל ביבי (מפד"ל):

---

### אברהם פורז (מרצ):

אני חושב שההוראות האלה בחוק הן חרפה למדינה מתקדמת ולמדינה דמוקרטית. אני יודע שהן נקבעו בשנות ה-50, היתה סיבה אז, התקדמנו מאז איזה פרק מסוים, ואני מציע לכנסת לקבל את הצעת החוק בקריאה מוקדמת. נביא אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, נקיים דיון מעמיק בעניין, ואני מקווה שההצעה תגיע לקריאה ראשונה על מנת שהמכשלה הזאת תוסר ומדינת ישראל תהיה מדינה שבה, אכן, יש שוויון גמור, מלא ומוחלט בין גברים לנשים. תודה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת אברהם פורז. אדוני שר המשפטים, מה יחסך להצעה?

### שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, חבר הכנסת פורז מציע לבטל את ההוראה בחוק העונשין הקובעת, שאם ערך יהודי נישואין נוספים, ביגמיים, לאחר שניתן לו היתר לפי פסק-דין סופי של בית-דין רבני ופסק-הדין אושר בידי נשיא בית-הדין הרבני הגדול, כי אז הוא לא יורשע על עבירה של ביגמיה, כאמור כיום, בחוק, בסעיף 176 לחוק העונשין.

את ההצעה מנמק חבר הכנסת פורז בכך: "בחברה נאורה אין זה מן הראוי, בשום מקרה, לאפשר לגבר לשאת שתי נשים".

החוק הקיים יסודו בחוק לתיקון דיני העונשין (ריבוי נישואין), התשי"ט-1959. חוק זה נתבאר היטב בכמה פסקי-דין מבריקים, ובהם בעניין שטרייט ובעניין בורנובסקי. זה האחרון נדון בבג"ץ 235/68, ר"ב נגד הרבנים הראשיים לישראל ואחרים, פסקי-דין כג(1), עמוד 462, ובדיון נוסף, 10/69, שפורסם בפסקי-דין כה(1), עמוד 7.

הדין המיוחד לנישואין ביגמיים שהותרו רק ליהודי נובע – כפי שתואר היטב בפסקי-הדין הנ"ל – מן השוני בדין המהותי היהודי השונה מדיני שאר העדות בארץ. לגבי אלה מוסמך בית-הדין, למעט זה של העדה הנוצרית קתולית שאינה מכירה בגירושין כלל, לבטל נישואין, ואילו בדיני ישראל אין בית-הדין הרבני מוסמך לבטל נישואין, שכן אקט מתן הגט חייב להיעשות על-ידי הבעל, ועל האשה לקבלו.

### היו"ר ש' וייס:

רגע, רגע. חבר הכנסת זיסמן, זה ממש מפריע.

### עמנואל זיסמן (העבודה):

מה קורה – – –

### היו"ר ש' וייס:

לא, אבל שומעים. שומעים את קולך.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אין טעם שתלך מזה לזה ותגיד להם שצריך להשיג. תמצא תשובה על כל הבעיה מעיקרה אם אתה רוצה שנדבר "דוגרי" עם חברי הכנסת.

הדין הדתי חל או לא חל? יש לך פתרון לבעיה של מסורבות גט? יש לך פתרון לבעיה של גברים מסורבי גט? אם אשה מסרבת ומתעקשת שלא לתת גט לבעלה, לא שלוש שנים ולא חמש שנים ולא

עשר שנים, ובית-הדין הרבני מוצא שאי-אפשר להשאיר אותו בבדידותו, ולא צריך לתת לה פרס או לא צריך לתת לו פרס – אנחנו מחפשים פתרון?

**היו"ר ש' וייס:**

סליחה, רגע, רק רגע – – –

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אנחנו מחפשים פתרון? אתה מוצא פתרון?

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת פורז, יש – – –

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אתה לוקח מסורת ודין שישנם שנים, שנבדקו בבג"ץ – – –

**אברהם פורז (מרצ):**

– – –

**היו"ר ש' וייס:**

אתה תוכל לדבר עוד חמש דקות.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

– – – אתה רוצה להרוס, לבטל ולאבד בשם השוויון, זה מה שאתה רוצה – – –

**קריאה:**

---

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני לא מתרגז. אני מדבר כך כי אני רוצה לשכנע. בסדר? שלא תחשבו שאני מתרגז, אבל צריך אחריות.

הצעת חוק פרטית? זאת לא התגנבות יחידים להגיד: תראו כמה אני גיבור, הרמתי את דגל השוויון ופתרתי בעיה. לא פתרת דבר. השארת אנשים אומללים. תן לי פתרון, ואני אהיה אתך. תן לי פתרון שיתקבל גם בנושא שהוא רגיש לכל העם היהודי, שיתקבל על חלקי העם היהודי. לבוא ולשבור מסגרות – קל מאוד; לפתור בעיה – לא פתרת. השארת לי או נשים עגונות או גברים עגונים בלי פתרון. אז אם מצאו פתרון, הרבנים מצאו פתרון, הם אמרו שהם מוכנים שלא לאמלל אותו אדם, אז אתה רוצה שהכנסת כן תאמלל אותו אדם, שהיא תתקן את החוק? למה? יש הצעות אחרות?

### **לימור לבנת (הליכוד):**

---

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

חברת הכנסת לימור לבנת – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

סליחה, השר ליבאי, נדמה לי שלחבר הכנסת רענן כהן יש פתרון.

### **קריאות:**

---

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

חברים וחברות הכנסת – – –

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת ביבי. חבר הכנסת ביבי, למה אתה צריך לעשות את זה?

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

שר המשפטים נוקט פה עמדה שאתה בוודאי לא צריך להפריע לו.

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

הצביעות הזאת מרגיזה אותי מאוד – – –

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת ביבי, תתרגן, ותיתן ביטוי לכעס שלך באמצעות ההצבעה שלך.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אדוני היושב-ראש, הוראת החוק שחבר הכנסת פורז מציע לבטלה קבועה על ספר החוקים זה כ-60 שנה, ובמסורת ישראל – כבר כ-1,000 שנה. נורמה זאת נבחנה פעמים מספר על-ידי בית-המשפט העליון, שברוב מצטבר של שמונה שופטים בפסקי-דין שונים, בראשם הנשיא אגרנט המנוח, קבעו: הוראה זאת צודקת וישרה – כנגד דעתו החולקת של מורי ורבי חיים כהן. והנה עתה מוצע לנו להעדיף דעת יחיד ולבטל את הנורמה הנוהגת זה דורות.

גם מהבחינה העובדתית ביקשתי לבדוק אם יש מקום להצעה. לפני כעשור שנים בדק משרד המשפטים את מספר המקרים שבהם ניתן היתר לאיש לשאת אשה שנייה, ונמצא אז שבמשך חמש

שנים ניתנו 91 היתרים. בשנתיים האחרונות ניתנו 24 היתרים, רובם המוחלט בשל אי-יכולת האשה לקבל גט. יש להבין גם מקרים כאלה שבית-הדין אומר שצריך ליתן גט והאשה במצב נפשי או פיסי כזה שהיא לא מסוגלת לקבל גט. במקרים כאלה אתה מטפל. אתה מטפל, או במקרה שיש מקום לתת גט, ופשוט טכנית, פיסית, אין מי שיקבל אותו, או כשיש אשה עקשנית שלא מוכנה לקבל, גם לא פסיקת בתי-דין רבניים – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

צלצלנו, נכון?

### **לימור לבנת (הליכוד):**

תעביר לוועדה והיא תדון בכל אותם מקרים חריגים.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לא. לא את הצעת החוק כפי שהיא מנוסחת, עם כל הכבוד.

אני מבין שמספר המקרים הממוצע לשנה הוא שניים-שלושה, ובשל שניים-שלושה לא צריכים לשבור כלים מבלי לתת תשובות.

### **היו"ר ש' וייס:**

רבותי.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לכן, אדוני היושב-ראש, אנחנו מתנגדים להצעת החוק. אנחנו חושבים שפתרונות צריכים להיות – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

לא להפריע.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

אנחנו מבקשים להסיר את ההצעה לסדר-היום.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת פורז, יש לך אפשרות לשכנוע חוזר, עד חמש דקות, וההצבעה תהיה מייד אחרי תום דבריך כי צלצלנו כבר לפני כעשר דקות.

## אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני יכול לומר בתשובה לשר המשפטים רק דבר אחד: כל אותן נורמות שהוא מטיף להן ואשר הוא היה היוזם שלהן בהיותו חבר כנסת, על סנקציות על גברים שמסרבים לתת גט לנשותיהם, ואומצו, אותו דין יחול על אשה שממאנת לקיים פסק-דין של בית-דין רבני. אבל לא תהיה אפשרות לבעל לשאת אשה שנייה.

## קריאות:

— — —

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. עוברים להצבעה. רבותי, אני לא אחראי לכך שאם מישהו, מרוב קריאות ביניים, לא יצביע. רבותי, נא להירגע. עוד לא קיימתי הצבעה אז לא צריך ללחוץ. אני צריך לקרוא את שם החוק.

הצעת חוק העונשין – תפסיקו, אנחנו רוצים להצביע. הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול מתן היתר לריבוי נישואין), התשנ"ה–1995, של חבר הכנסת פורז – ההצבעה החלה.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 20

נמנעים – אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק העונשין (תיקון – ביטול מתן היתר

לריבוי נישואין), התשנ"ה-1995, מסדר-היום נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

10 תומכים, 20 מתנגדים, אין נמנעים; אני קובע שההצעה הוסרה. תודה רבה.

### **הצעת חוק בתי-קברות צבאיים (תיקון – כיתוב אישי על מצבה), התשנ"ה-1995**

#### **(הצעת חבר הכנסת ד' צוקר)**

### **היו"ר ש' וייס:**

אנו ממשיכים. על סדר-היום הצעת חוק בתי-קברות צבאיים (תיקון – כיתוב אישי על מצבה), התשנ"ה-1995; הצעת חוק ב'תשעה, מאת חבר הכנסת דדי צוקר. ישיב סגן שר הביטחון.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עניינה של ההצעה שאני מתכבד להביאה בפני הבית כרוך וקשור באחת הסוגיות היותר-רגישות בחברה הישראלית, שעלתה בשנתיים האחרונות והגיעה גם לדיונים בבג"ץ וגם לדיונים ממושכים במערכת הביטחון, במועצה להנצחת החייל ובציבוריות הישראלית. הצעת החוק הזו עניינה האפשרות לתת למשפחת הנפל במערכות ישראל לתת ביטוי אישי על גבי המצבה.

אין צורך להכביר כאן מלים על מספר הנפלים, על הרגע הנורא הזה, על הסיטואציה הקשה ביותר הזו. אציג את הנושא באופן חריף: השאלה, מה כותבים על המצבה היא, של מי הוא הנפל? האם באמת שייך הנפל אך ורק לאומה שבשמה הוא נפל, שבשמה הוא נשלח, או שמא הנפל הוא בראש ובראשונה קורבן ואבדה למשפחתו.

מאז 1948 מקפידה מערכת הביטחון – הסמכות מסורה למועצה להנצחת החייל, אך כשם כללי אומר מערכת הביטחון – על גישה שוויונית ואחידה לגבי מצבות הנפלים במערכות ישראל. הגישה הזו אומרת, שצורת האות, גודלה של האות והכיתוב על המצבה זהים, כמובן להוציא השם, המועד ונסיונות הנפילה. כלומר הגישה אומרת: אין דרגות בבית-הקברות, אין הייררכיה בבית-הקברות. המצבה תשקף את העובדה, שהנפלים נפלו כולם למען אותה מטרה ובשמה של אותה אומה.

לאחרונה, ב-1991, היתה חריגה אחת מן הכלל הזה, ובה התיר בג"ץ למשפחתו של נופל לסמן את התאריך הלוועזי במקום התאריך העברי על גבי המצבה, אבל ככלל נשמרה המגמה של אחידות מוחלטת בכיתוב על המצבות. כאמור, אין דרגות, אין הייררכיה, אין חשוב ובלתי חשוב, אין יותר חשוב ופחות חשוב בבית-הקברות – הכול נפלו למען אותה מטרה ובאותה שליחות.

במשך השנים, כאשר החלו לערער על המחשבה הזו, עמדו שר הביטחון וכל מערכת הביטחון מאחורי עמדתה של המועצה הציבורית להנצחת החייל, שעמדה באופן חד-משמעי מאחורי גישת האחידות ועל בסיס עקרון האחידות. השאלה שאני מבקש לשאול היא, האם האחידות היא הביטוי המוחלט והבלעדי, אדוני סגן השר, לגישה השוויונית – כי אין לערער, כך אני מאמין, על הגישה השוויונית, שבית-הקברות הוא מקום שאין בו דרגות, אין פחות חשוב ויותר חשוב. אבל השאלה היא אם הביטוי היחיד לכך הוא האחידות על גבי המצבה, או מהו מושג השוויון בבית-הקברות.

אדוני סגן השר, אני רוצה לבוא ולטעון בשם גישה האומרת שאחידות איננה הביטוי היחיד לשוויון. אם נשמור על בית-קברות צבאי שבו גודל המצבה זהה, גודל האות זהה ואין לאפשר מצבות בומבסטיות, כאלה הפוגעות באתיקה ובטעם המקובל, אבל נאפשר שורה אחת שיש בה ביטוי אישי למשפחה שאיבדה את הדבר הכי יקר, הכי קרוב אליה, חלק ממנה הטמון באדמה – האם אין למשפחה שהנופל הוא שלה הזכות לתת ביטוי אישי, נוסף על הכיתוב האחד? רובו של הכיתוב יהיה אחד, אך האם אין למשפחה זכות לשורה אחת המבטאת במשהו, על אותה אבן קרה, את מה שהמשפחה מרגישה כלפי הנופל?

כפי שאמרתי, הנופל הוא לא רק בשם האומה; הוא אבדה קשה ונוראה שאיננה ניתנת להשבה למשפחה. ואכן, לאחרונה, לאחר מאבק ממושך מעורר השתאות, הרבה הערכה והרבה כבוד, של משפחת וייסלבאום, התיר בג"ץ כקביעה עקרונית את זכותה של משפחה ואת זכותו של נופל לכיתוב אישי על גבי המצבה, ובתנאי שנשמור על כללי אחידות אחרים – צורת המצבה, גודל האות, צורת האות וכו', ועל העיקרון שאין הייררכיה בבית-הקברות הצבאי.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אפשר לשאול אותך שאלה?

### **דוד צוקר (מרצ):**

בוודאי.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

איך תבטיח שמשפחה כואבת ודואבת לא תכתוב דברים נגד המדינה, נגד המפקדים, נגד הצבא?

### **דוד צוקר (מרצ):**

זו הבעיה הכי קשה שיש כאן. אתן לך תשובה עקרונית: לכאורה, אתה לא רוצה ליצור מצב שבו ייכתבו דברים נגד המפקד. מדינה יכולה להתגונן, אבל מה תעשה אם יכתבו שורה קשה ביותר נגד מפקד, שלדעת המשפחה הוא האחראי.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

וגם נגד המדינה.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אמרתי כי מדינה יכולה להתגונן. אני חושב עכשיו על אותו מפקד שהדברים נגדו כתובים על המצבה. אני אומר עכשיו דבר שאיננו כתוב בהצעת החוק: אני מזמין את חבר הכנסת זאבי להשתתף בניסוח ההצעה. אם ההצעה תעבור, תיכף נשמע את תשובת הממשלה – יש בינינו הבנה – מכיוון שזהו דיון מסובך מאוד, ומכיוון שיש לך ניסיון בנושא זה, בוא וקח חלק בדיון ועדת החוקה האחראית לחוק זה.

אומר לך מהו העיקרון: יצטרך להיאמר משהו על איסור פגיעה בכבודם של ערכים מסוימים או אנשים מסוימים. משהו מן הדברים האלה יצטרך להיאמר, לטעמי. הדברים האלה אינם מופיעים בהצעת החוק. הערתך במקומה, לא אתן לך עכשיו תשובה מפורטת, כי אין היא מוכנה בכיסי, אבל ודאי שיש דברים אסורים. גם על חירות יש מגבלות והן חירותם של אחרים, זכויותיהם של אחרים או מעמדם. בשם חירות אחת, אתה לא יכול לפגוע בשמם הטוב של מדינה, ערך או אדם.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

לדוגמה, אני מכיר משפחה שרצתה לכתוב על מצבה: נפל לשווא. זו רק מלה אחת שיש בה ביקורת על המטה הכללי, על הממשלה ועל שר הביטחון.

### **דוד צוקר (מרצ):**

אני מסכים שיש קושי גדול. אומר שיש לאפשר למשפחה ביטוי אותנטי ליחס שלה לנופל. זה צריך להיות מאוזן עם אותם דברים שאמרתי קודם לכן.

אני רוצה לומר לאדוני סגן השר: אם הצעת החוק הזו תעבור, אמתין עד שתסיים הממשלה את הצעת החוק שלה, ורק אז יערך הדיון במשולב. זו היתה ההבנה שכמובן אעמוד בה. אין שום שאלה בעניין זה.

## היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעצם הייתי יכול להסתפק בהעברת הסיכום שהיה לנו עם חבר הכנסת צוקר. נעביר את הנושא, הוא יעבור לדיון משותף עם הצעת הממשלה, ואנחנו מקווים – אני אומר זאת גם לחבר הכנסת זאבי – שעל-ידי השילוב ועל-ידי הדקדוק בסוגיה הזו, נעשה באמת כמה שפחות שגיאות.

לא סתם אני אומר, מה שפחות שגיאות, כי עקבתי אחרי ההערות שלך. כולנו, במשך כל הדיון היינו חרדים שאין לנו תשובות מלאות. היה ברור, כאשר קובעים שיש בתי-קברות על-פי תקנון מסוים, על-פי מסגרת מסוימת – מי ששירת בצבא יודע שהמגוון של הלוחמים רב ביותר, וכאן הרגישות צריכה להיות מאוד מאוד עדינה. לכן חשבנו שנכון הוא, לפחות במסגרת הזו, הצבאית, שתהיה הסכמה כוללת. מסתבר שעם ישראל חי, עם ישראל נלחם, עם ישראל נפגע, עם ישראל מת, ומשפחות, חלקן מרגישות אחרת, וחלקן מרגישות תחושה עזה ביותר, צורך למשהו שונה, למשהו מיוחד.

בתוקף תפקידי השונים, יצא לי לשבת בכמה דיונים עם משפחות שכולות. חבל אפילו על הניסיון, ודאי שאין טעם בניסיון, להשוות בין האנשים. כל אדם הוא אדם. האם עלי להגיד לכם שכל בעל הוא שונה, כל אבא הוא שונה וכל אשה היא שונה, והם רוצים דברים אחרים בקשר לסוגיה הנוראה הזאת שאנחנו עוסקים בה?

לכן נוח היה, אולי גם צודק, כאשר קובעים, שמי שנלחם, כך הוא מופיע כאשר הוא נופל. מסתבר שהמציאות מחייבת גם אחרת, וקשה היה לנו למצוא את הניסוחים המתאימים ואת ההסכמות המתאימות עד הפעם הזאת, כי אנחנו כבר עוסקים בזה הרבה מאוד זמן ופעמים רבות. אם אומנם תעלה ההצעה הזאת של חבר הכנסת צוקר עם ההצעה של הממשלה וישבו שם ימים ולילות עם כל הגורמים הכרוכים בעניין, אולי ימצאו החכמים את הדרך שיכולה לתת את המירב, לאפשר לאנשים שנפגעו מה שנדמה להם שיעזור להם, שננוח להם. ומי אנחנו שנעמוד אפילו כהוא-זה כנגד הרצון לתת להם את התחושה הטובה ביותר שאפשר לתת להם מול האובדן הכבד.

אני שמח מאוד שגם חבר הכנסת צוקר הסכים להצעה הזאת, כי היא באה באופן כזה שהיא תאחד את מירב ההבנה והרצון הטוב. אני חושב שזה לא יהיה מיותר לאחל לעצמנו שלא נדע מצרות.

## אברהם פורז (מרצ):

בתוך כמה זמן תביא הממשלה את הצעת החוק שלה?

## סגן שר הביטחון מ' גור:

הכוונה היא לעשות את זה מהר ולו בזכות חבר הכנסת צוקר שמביא את העניין.

## אברהם פורז (מרצ):

אדוני סגן השר, אתה מודע לבעייתיות של הרכב המועצה להנצחת החייל – – –

## סגן שר הביטחון מ' גור:

כיוון שהזכרתי שישבתי כמה פעמים – אני יודע שאין דרך של קביעה ושל חיוב מוחלטים. יש אולי סיכוי שעל-ידי בירור נוסף ועוד אחד ועוד אחד, אנשים לאט לאט, פחות או יותר יסתגלו לאיזו הסכמה יותר כוללת, והלוואי שלא נדע מצרות.

אנחנו מעבירים את ההצעה, והיא תידון עם ההצעה של הממשלה.

## היו"ר ס' טריף:

הודעתך נרשמה בפרוטוקול. אני מודה לך.

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק בתי-קברות צבאיים (תיקון – כיתוב אישי על מצבה), התשנ"ה–1995. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק בתי-קברות צבאיים (תיקון כיתוב אישי על מצבה),

התשנ"ה–1995, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

## היו"ר ס' טריף:

אנחנו מוסיפים את קולו של סגן השר. 11 בעד, אין נגד, אין נמנעים. ההצעה תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מודה לכם.

## שאלות בעל-פה

## היו"ר ס' טריף:

שאלתא בעל-פה לסגן שר הביטחון, מאת חבר הכנסת טלב אלסאנע, בנושא: חזרתו של המשורר מחמוד דרוויש. בבקשה.

## חזרתו לישראל של המשורר מחמוד דרוויש

## טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני סגן השר, אני רוצה לציין בתחילת דברי שהשאלתא הזו הוגשה – – –

## היו"ר ס' טריף:

אדוני, זו שאלתא ויש כללים. אני מבקש לגשת לשאלתא. בבקשה.

## טלב אלסאנע (מד"ע):

לפי ידיעתי, המשורר מחמוד דרוויש מעולם לא השתתף במאבק המזוין וביטא בשיריו את שאיפות העם הפלשתיני ותקוותיו לשלום אשר יבטיח את זכויותיהם הלגיטימיות.

רצוני לשאול:

1. מדוע לא מאפשרים חזרתו לשטח האוטונומיה וביקורו בישראל?

2. באילו תנאים תתאפשר חזרת המשורר דרוויש?

3. מה הם הנימוקים לדחיית הבקשה לחזרתו עד היום?

### היו"ר ס' טריף:

בבקשה, אדוני.

### סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חזרתו לישראל תתאפשר בתנאי שיצהיר באופן ברור ופומבי שהוא תומך בתהליך השלום בין ישראל ובין הפלשתינים ומגנה את הטרור.

תרשו לי לומר, אנחנו בכל זאת לא יכולים להתעלם באופן מוחלט ממצב קיים, מדברים שנעשו, מטרור רצחני אשר שואב את מה שהוא שואב ממקורות שונים. אנחנו לא יכולים לרוץ אחריהם.

לכן, אם אנחנו מדברים על דו-קיום בשלום ועל נכונות מלאה להגיע לזה, בבקשה. אבל אם יש רתיעות כלשהן, בבקשה. כאשר יעברו הרתיעות האלה, אני מקווה מהר ככל האפשר, אפשר יהיה להביא את האנשים, כל אחד למקומו.

### היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת טלב אלסאנע.

אני חושב שהצעתו של סגן שר הביטחון היא די עניינית ומעשית. כשמדובר בשכן שלי בג'דידה, היה חשוב שהמשורר החשוב והמפורסם הזה יגיד לכל העם הפלשתיני שהוא תומך בשלום כמו כולנו.

### טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני מודה לך על התשובה. אני רוצה לציין, שחזרתו של מחמוד דרוויש, המשורר המפורסם בקרב העם הערבי-הפלשתיני, תהיה הסמל, תשקף ותבטא את תהליך השלום. צעד זה כשלעצמו יבטא וימחיש את תהליך השלום.

כשאתה אומר תמיכה בשלום, אני סבור שכולנו בעד שלום, אפילו אם יש חילוקי דעות לגבי הפרשנות של השלום בתנאים האלה ובצורה זו או אחרת. אינני סבור שצריך להתנות את חזרתו לישראל בהכתבת תנאים לגבי עמדה פוליטית כשלעצמה, מאחר שגם בכנסת, תסכים אתי, לא מתנים תנאים כלשהם לגבי חברי כנסת שיש להם עמדה זו או אחרת לגבי תהליך השלום.

### היו"ר ס' טריף:

אני אפילו לא מסכים אתו.

### טלב אלסאנע (מד"ע):

לכן, הייתי מבקש להתייחס לשלום כאל ערך עליון, כשלום העומד בפני עצמו, ולא תהליך שלום כפי שהוא מוגדר במשבצת ספציפית זו או אחרת.

### היו"ר ס' טריף:

הנושא הובהר. תודה.

אדוני סגן השר, בבקשה.

### סגן שר הביטחון מ' גור:

הנושא ברור.

### שאלות ותשובות

### היו"ר ס' טריף:

אנחנו ממשיכים. סגן שר הביטחון ישיב על שאלות.

### הסכם ההבנות עם ה"חזבאללה"

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את ראש הממשלה ביום כ"ב באדר א' התשנ"ה (22 בפברואר 1995):

העיתונות – "הארץ", כ"ד בטבת התשנ"ה, 27 בדצמבר 1994 – מדווחת, כי "הצהיר שמעון פרס שה'חיזבאללה' לא חרג מהסכם ההבנות שהושג בעקבות מבצע דין-וחשבון". ההסכם לא פורסם עד כה.

רצוני לשאול:

1. האם אכן הושג "הסכם הבנות" בעקבות מבצע דין-וחשבון?

2. אם כן – עם מי הושג הסכם זה?

3. מדוע אין מפרסמים אותו?

### **תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:**

**(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)**

1. כן.

2. באמצעות ארצות-הברית, עם סוריה.

3. ראש הממשלה ושר הביטחון התייחס לתוכן ההבנות פעמים רבות בעבר. ההבנות כללו: א. הפסקת הפעילות הצבאית הישראלית במסגרת מבצע דין-וחשבון; ב. הפסקת ירי ה"קטיושות" לעבר שטח ישראל; ג. ישראל תוכל לבצע ירי ממוקד ונקודתי לעבר כל מקור, לרבות בתוך שטח מאוכלס שממנו נפתחה אש לעבר אזור הביטחון; ד. ירי מוגבל של ישראל בתגובה על ירי על אזור הביטחון לא יביא לירי של "חיזבאללה" לעבר שטח ישראל; ה. ישראל לא תבצע פעילות רחבת היקף דוגמת מבצע דין-וחשבון כל עוד תקפות ההבנות הנ"ל.

### **התנהגות חוקרי השב"כ כלפי נחקרים**

חבר הכנסת א' דרעי שאל את שר הביטחון ביום כ' באדר ב' התשנ"ה (22 במרס 1995):

על-פי העולה ממשפטם של אורן אדרי והרב עידו אלבה, חוקרי השב"כ חקרו גם בשבת, והשתמשו בחקירות בשפה גסה.

רצוני לשאול:

1. האומנם הפרטים נכונים?

2. האם נחקרה התנהגות החוקרים? אם כן – מה העלו החקירות?

3. האם ננקטו צעדים כלשהם?

### **תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. הרב עידו אלבה נעצר ונחקר בחשד למעורבות בתכנון פיגועים נגד ערבים, על רקע אידיאולוגיה קיצונית הנותנת לגיטימציה לכך. הוא הורשע בבית-המשפט המחוזי בירושלים על אישומים שכללו הסתה לרצח ערבים על רקע גזעני, הזמנת משתיקי קול, התחקות אחר קיומם של בסיסים צבאיים והדחה בחקירה. על כל אלה הוא נידון לשנתיים מאסר בפועל.

עקב חומרת המעשים שיוחסו לו נעשה במהלך החקירות שימוש בביטויים כגון "עשב שוטה של היהדות", וזאת כדי להמחיש את החומרה.

הרב אלבה אכן נחקר בשבת. חוקרי השב"כ סברו בתום לב, כי חקירה בחשד לביצוע עבירות חמורות כל כך היא בבחינת "פיקוח נפש הדוחה שבת". עם זאת, שב"כ ער להערת בית-המשפט המחוזי בירושלים בפסק-דינו, כי ככלל אין מקום לחקור איש שומר מצוות בשבת, אלא אם יש צרכי חקירה מיוחדים. הערות אלה יהיו לנגד עיני החוקרים.

### **"טקס הדחה" בצה"ל**

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שר הביטחון ביום ג' בניסן התשנ"ה (3 באפריל 1995):

יזהר קוטון, סרן במילואים, קיבל מכתב מצה"ל המזמינו ל"טקס הדחה" מדרגתו, זאת לאחר שבעבר הורשע בפלילים.

רצוני לשאול:

1. האם כל מי שמורשע בפלילים מוזמן לטקס הדחה?

2. מה הם הקריטריונים להדחת מורשע בפלילים?

3. מי בצה"ל קובע ומטפל בתחום זה?

4. מנין מקבל צה"ל את רשימות המורשעים?

### **תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אדם שנתחייב על-ידי בית-משפט או בית-דין אחר בעבירה שיש בה משום קלון, והוא בעל דרגה, אם הוא משרת בצבא ואם לאו, רשאי הרמטכ"ל, באישור שר הביטחון, לשלול ממנו את דרגתו. לא כל מי שמורשע בפלילים מזומן לביצוע הנוהל, אלא אלו שהורשעו ונענשו בעונש מאסר.

2. ההחלטה מתקבלת על סמך מכלול הנתונים, ובהם אופי העבירות שביצע האדם, נסיבות המקרה הספציפי, שירותו הצבאי והמלצות מפקדיו ועמיתיו לתפקיד.

3. עניינו של אדם אשר הורשע בעבירה שיש עמה קלון בבית-משפט אזרחי והוא בעל דרגה בצה"ל, מובא בפני ועדה מיעצת המעבירה המלצותיה לראש אכ"א. ראש אכ"א מעביר את המלצות הוועדה בליווי הערותיו לרמטכ"ל, אשר מקבל את ההחלטה האם לשלול את הדרגה מאותו אדם אם לאו. החלטת הרמטכ"ל לשלול את הדרגה מועברת לאישורו של שר הביטחון.

4. לאחרונה נקבע נוהל, ולפיו יועברו שמות המורשעים בפלילים על-ידי משטרת ישראל לרשויות הצבא.

### **בנייה באל-בירה**

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שר הביטחון ביום ג' בניסן התשנ"ה (3 באפריל 1995):

בכלי התקשורת פורסם על בנייה בלתי-חוקית בשכונת אל-בירה בגובה של חמש-שש קומות – בין עטרת לרמאללה.

רצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן – מדוע טרם הגיבו על בנייה בלתי-חוקית זו?

3. מה ייעשה להפסקת הבנייה?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

1. על-פי בדיקה שנערכה על-ידי המינהל האזרחי, מדובר בבנייה המתבצעת בשטח השיפוט ובתחום התכנון של עיריית אל-בירה.

2. סמכויות הרישוי והאכיפה באזור זה מצויות בידי הוועדה המקומית לתכנון ובנייה שליד עיריית אל-בירה.

3. אין המינהל האזרחי מפעיל סמכויות רישוי ואכיפה באזורים שבהם מבחינה חוקית מצויות הסמכויות בעניין זה בידי הרשויות המקומיות.

תרשה לי להוסיף. אני מבין היטב שהשאלות האלה עולות כל פעם מחדש, מכיוון שאפילו אני יכול להבין שהן מרגיזות. אבל צריך לזכור שאנחנו נמצאים בתהליך מסוים ואנחנו חיים במדינה דמוקרטית שיש בה זכויות. אני מזכיר את הדבר הזה, מכיוון שאחרת עלולה להיווצר ההרגשה שכאילו הטון פה איננו מחייב והחוק איננו טוב, ולא הייתי רוצה שזה מה שישתמע מהכנסת של עם ישראל.

### **היו"ר ס' טריף:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת בא-גד.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני סגן השר, אני מצטער אם כבודו סתר את דבריו. אדוני דיבר על החוק, ואילו פה מתבצעת פעולה בלתי חוקית, והוועדה המקומית, משום לחצים מסוימים, לא פועלת. נשאלת השאלה: אם הוועדה המקומית אינה מבצעת את פעולתה החוקית, האם גם אז אנחנו צריכים לשתוק, או שהחוק מחייב. למשל, האם נכון שהוחלט שבתחום עיריית ירושלים אין לבצע הרס מבנים בלתי חוקיים? כל אלה הן פעולות בלתי חוקיות. אני דורש רק את ביצוע החוק ולא יותר.

### **היו"ר ס' טריף:**

בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

כן, אני מבין. תודה רבה. הדבר יובא לתשומת לב.

## "טקסי זיבור" בצה"ל

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר הביטחון ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

מכתבה שפורסמה ב"כל העיר" הירושלמי ב-3 במאי 1995 עולה, כי בחיל הים נערכים טקסים מסורתיים המכונים "טקסי זיבור". טקסים אלה כוללים גילויי סאדיזם, השפלות, אלימות מסוכנת והתעללויות מיניות. כמו כן, עולה כי נערך דוח פנימי על התופעה בחיל הים, שאינו ממליץ על הפסקת הטקסים.

רצוני לשאול:

1. האם נכונים הפרטים?

2. האם ייעשה בנדון?

3. האם יש בצה"ל עדיפות למסורת על פני כללי מוסר?

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר הביטחון ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

בעיתון "כל העיר" מיום ג' באייר התשנ"ה (3 במאי 1995) פורסם על "טקסי הזיבור" בצבא בכלל ובחיל הים בפרט, המשפילים את החיילים וגורמים לירידת המוסר והמשמעת.

רצוני לשאול:

1. מה היא עמדת מערכת הביטחון ביחס לכך?

2. האם ייענשו חיילים שערכו, ויערכו, טקסים כאלו או דומים?

3. האם תנקוט מערכת הביטחון צעדי הסברה להגברת מודעות החיילים ליחסים בין אדם לחברו, כיבוד הזולת ושמירת צלם אנוש?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

הנושאים נבדקו באופן יסודי, וחלקים מהם מחייבים גם בדיקה יותר לעומק וגם טיפול יותר רציני.

צה"ל רואה בחומרה רבה כל גילוי של התעללות בחיילים, ולא חשוב מי אלה. מעשים מסוג זה הם עבירה על פקודות, על חוקי הצבא, והם עומדים בסתירה לערכי היסוד של צה"ל. בצה"ל מתקיימת בשנים האחרונות מערכת פעילות המחייבת את כל דרגי הפיקוד, שתכליתה לעקור משורש את כל התופעות והמנהגים הפסולים הללו, הגורמים להשפלת אנשים, פסולים בכך שהם פוגעים בכבודו של הלוחם, ואנחנו נעשה את כל הנדרש על מנת לוודא שאם משהו נעשה האשם ייענש, ובעיקר – שלא ייעשה.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה רבה. שאלה נוספת.

### **משה גפני (יהדות התורה):**

תודה, אדוני סגן שר הביטחון, על התשובה. לפי מה שפורסם ולפי מה שהתברר לצערנו כנכון, מדובר לא רק על חיילים זוטרים. מדובר בעיקר על מפקדים בכירים בחיל הים. כפי שפורסם, דובר על מפקדים בכירים ממש ולא על זוטרים.

כבר עבר זמן רב מאז הפרסום. האם הועמדו אנשים לדין? יועמדו לדין? התופעה הזאת היא חמורה, היא מזעזעת את כולם. היא חייבת להיפסק. האם ננקטו צעדים כלשהם כלפי כל אלו שפורסם שאכן היו שותפים לטקסים המשפילים האלה? תודה.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

מפקד חיל הים הנחה לנהוג בכל האמצעים על מנת לעקור אירועים מסוג זה מן השורש ולמנוע הישנותם. עם גמר התחקיר יחליט מפקד חיל הים אילו הליכים יש לנקוט נגד האחראים. יש לו כוונה מלאה לנקוט אמצעים מכיוון שהיתה לנו הרגשה – אני אומר בעדינות – שדברים כאלה לא ייעשו במחנה שלנו.

### **הפסקת שידור פרסומת למוזיאון חיל האוויר בערוץ-7**

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר הביטחון ביום א' בסיוון התשנ"ה (30 במאי 1995):

פורסם בתקשורת, שעל-פי פניית חבר הכנסת רן כהן הורה שר הביטחון להפסיק שידור פרסומת מוזיאון חיל האוויר בערוץ-7.

רצוני לשאול:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. מה היו נימוקיו של השר להוראה זו?

3. האם החלטה זו תואמת את עקרון חופש הפרסום?

**תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מפקד חיל האוויר הורה למוזיאון חיל האוויר להפסיק את הפרסומת לאלתר.

2-3. הודגש למוזיאון, כגוף צבאי, כי כל מערכת הקשרים אשר יקיים מעתה עם אזרחים חייב להתבצע על-פי הכללים הנהוגים בצה"ל.

**היו"ר ס' טריף:**

אדוני, סגן שר הביטחון, אני מודה לך מאוד.

**הצעה לסדר-היום**

**קיצור שירות המילואים**

**היו"ר ס' טריף:**

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הצעה לסדר-היום בנושא: קיצור שירות המילואים – הצעה מס' 6799, מאת חבר הכנסת רענן כהן; בבקשה. על ההצעה ישיב סגן שר הביטחון.

## **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, כנסת נכבדה, אם יש יום שאפשר להביא בו בשורה למדינת ישראל, לחברה, למשרתים במילואים, זה היום.

אני מקווה שסגן שר הביטחון יעלה לדוכן וייתן תימוכין לדברים שאני אומר, בתוצאה; אני מדבר על התוצאה הסופית.

רבותי חברי הכנסת, אחרי מאבק ממושך שנמשך חודשים רבים, השקעתי עבודה גדולה ומצאתי, ש-30% מהחיילים עושים 80% מימי המילואים, והבעיה המרכזית היא הנטל העצום המוטל על החיילים הקרביים. בדקתי ומצאתי, שבשנת 1995 הפער בין איש קרבי לאיש לא-קרבי במילואים הוא פי-ארבעה, ובתוכנית הרב-שנתית של צה"ל האיש הקרבי יעשה פי-עשרה מהאיש הלא-קרבי. זה בלתי אפשרי. זה מזיק למוטיבציה. זה מזיק ליכולת הביטחון כשיש הנושאים בעיקר בעול הביטחון ויש כאלה שאינם נושאים בו. מתברר שכמעט 50% מכלל חייבי שירות המילואים אינם מגויסים לשרת במילואים באותה שנה. אנחנו עדים לנטל גבוה וכבד המוטל רק על חלק מהאנשים.

אני מוכרח לציין בהערכה רבה את רצונו האדיר של צה"ל. לא אחת ישבתי עם סגן הרמטכ"ל, האלוף וילנאי, והצגתי בפניו את כל התמונה, בשקפים, בנתונים ובעובדות. אני חייב לומר, שלא רק שהיו הקשבה והבנה, אלא צה"ל גם הולך בכיוון זה.

הסיכום שהיה שם הוא כדלקמן: כל חייל לא ייקרא למילואים בתעסוקה מבצעית יותר מ-23 ימים בשנה. כל חייל לא ייקרא באותה שנה ליותר מאשר שישה ימי אימונים. בסך הכול שירות המילואים בשנה – תעסוקה מבצעית פלוס אימונים – לא יעלה על 29 ימים בשנה.

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

כולל קצינים ומפקדים?

## **רענן כהן (העבודה):**

כולל הכול, לכולם, זה המקסימום. אבל אמרנו, שאם צה"ל יזדקק ל-24 ימים במקום ל-23, ימי האימונים ירדו לחמישה ימים, כשבסך הכול שירות המילואים לא יעלה על 29 ימים. היות שלצה"ל יש קבוצה חשובה, מה שקוראים "יומיים", סוכם, שסך כל השירות של ה"יומיים" לא יעלה על שבעה ימים, ואפשר לחבר שלושה ימים לביצוע השירות באותה מערכת על מנת שאותם מפקדים ובעלי תפקידים שצה"ל זקוק להם להכנת המערכה יוכלו להשתלב ולעשות את העבודה לפני הגיוס הכללי.

סוכם, שבין קריאת מילואים אחת לשנייה יהיה הפרש זמן מספיק כדי שלא לפגוע בעבודתו או בפרנסתו של אותו חייל. אנחנו לא רוצים שייוצר מצב שבחודש מסוים הוא יצא למילואים ואחר חודשיים הוא יקבל עוד צו.

הסיכום הזה הוא סיכום טוב: הכול שותפים למערך הביטחון; אנחנו מחלקים את הנטל בצורה יותר סבירה.

יש ויכוח ביני לבין צה"ל לגבי גיל המשרתים במילואים. בראשית הדרך הצעתי שהשירות יהיה עד גיל 35. בסופו של דבר הגענו לכך שהוא יהיה עד גיל 40; צה"ל טוען שהגיל המרבי צריך להיות 42 שנה. יש ויכוח, אבל אני בטוח שנמצא את קו ההסכמה, כי החיים בנויים גם על פשרות. צה"ל אחד לנו, אין לנו אחר, אנחנו רואים את צה"ל מעל לכולנו, כולנו תומכים בו ואוהבים אותו, אבל כולנו גם רוצים שיהיה שוויון כולל בתוך המערכת הזאת.

אדוני סגן השר, בוועדת החוץ והביטחון מונחת קרוב לשנתיים הצעת חוק שלי בקשר לקיצור השירות הסדיר, אבל לא אעלה אותה כי אי-אפשר גם לקצר את השירות הסדיר וגם לפתור את בעיית נטל המילואים. ברגע שמסכמים אתי, אני הולך אך ורק לפי ההסכמה המכובדת שהתקבלה במשותף עם צה"ל.

הצעתי הצעת חוק, ואני רוצה לפנות לסגן שר הביטחון ולבקש סיוע. הסיכום הזה מובא בהצעת החוק – גם הממשלה הציעה הצעת חוק. אני מציע לאפשר לשר הביטחון או לסגנו להחליט על כל שינוי באשר לתוספת ימי מילואים. זה לא תפקידו של צה"ל; תפקידו של צה"ל הוא לגייס על-פי חוק.

למה אני אומר את הדברים? אדוני סגן שר הביטחון, אני מקווה שאתה זוכר שלפני שנה הבאת לכאן בשם הממשלה הצעת חוק שהכניסה את השס"ן – שירות סדיר נוסף – עם שירות המילואים, והתנגדתי לכך בתוקף. אז הצעתי לעשות הפרדה בין שירות המילואים לבין השס"ן, שירות של 36 חודשים, הצעה שעברה היום בשעה טובה, ואתה הסכמת. הנושא בא לדיון בוועדת החוץ והביטחון. דיברתי עם היועץ המשפטי של משרד הביטחון ושאלתי אותו: למה אתם מחברים את שני הדברים האלה יחד? יש בעיה של בג"ץ לגבי השירות הסדיר, נפתור את זה, ואני מתחייב שזה יעבור פה-אחד. לגבי העניין השני יש ויכוח ומחלוקת. צה"ל התעמת והתנגד בתוקף – לפעמים הייתי צריך למצוא פסיכולוג, אני לא מבין למה הוא התנגד. והנה, לפני כשבוע-שבועיים צה"ל החליט להסיר את ההתנגדות, לאחר שהיועצים המשפטיים הגיעו למסקנה שצריך להפריד בין שני הנושאים. לאחר שהפרידו בין שני הנושאים זה עבר בתוך 24 שעות וקיבלנו את זה היום אפילו בלי הסתייגות. זה בא לומר, שלא כל השכל נמצא במקום אחד. בסך הכול אנחנו משמשים בכנסת שרוצה לעזור, זה הצבא היחיד שיש לנו, שאין טוב ממנו, כולנו משרתים שלו, כולנו חלק ממנו.

אני אומר את הדברים האלה כי חשוב שבכנסת הזאת כולנו נדבר בסגנון אחד, כולנו ניתן מעמד לצה"ל, אבל אני מבקש שיקשיבו גם לנו. כפי שעשו את זה בקשר לקיצור שירות המילואים, כך צריך להיות הדבר גם בדברים האחרים. חשוב שהדברים יבואו לפני הוועדה ויגמרו בהסכמות לפני שאנחנו מגיעים למליאה, כדי שכולנו נצא מאוחדים למען המטרה החשובה ביותר.

אדוני היושב-ראש, משפט סיכום – – –

## סגן שר הביטחון מ' גור:

---

## רענן כהן (העבודה):

זו הצעה לסדר-היום, אפשר להעביר לוועדה.

## היו"ר ס' טריף:

סגן שר הביטחון, אתה יכול להציע להעביר למליאה.

## רענן כהן (העבודה):

לא צריך להעביר למליאה; מה שיחליט סגן שר הביטחון מקובל עלי, כל מה שהוא יקבע.

אני רוצה לסכם ולומר למי שכבש את ירושלים, רמטכ"ל – אני מדבר כמובן אל סגן שר הביטחון, מוטה גור, שיש לי הערכה אישית אליו: הלכנו כברת דרך. אני בטוח ומאמין שהיום תביא בשורה לעם, בעצם זו הסכמה עם צה"ל וחשוב שההסכמות יכובדו. אתה, כמי שמבחינת החוק מופקד על צה"ל, תבוא אל האומה והעם ותאמר: חל שינוי, קיצרנו את נטל המילואים, התחשבנו בדברים, ומהיום נתחיל פרק חדש בחברה בישראל. תודה רבה.

## היו"ר ס' טריף:

תודה. בבקשה, אדוני, סגן שר הביטחון.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה, התוודיתי גם לפני חבר הכנסת אשר העלה את הרעיון הזה, שזה לא כל כך פשוט לתת בכל פעם בשורה. כולנו רוצים להיות אנשי בשורה, אבל אנחנו צריכים להיות אחראים לכך שאומנם הבשורה תהיה בשורה ולא תצא בסופו של דבר חבלה.

אני רוצה להוסיף עוד ולומר שחבר הכנסת רענן כהן וחברים אחרים שעובדים אתו – ללא ספק הוא המוביל והדוחף העיקרי בסוגיה הזאת – פועלים מתוך רצון אמיתי לתת תשובה חיובית גם למדינת ישראל כמדינה וגם ללוחמים כלוחמים.

אנחנו מכירים את האנשים אשר עוסקים בסוגיה הזאת באופן אישי. כולם עד אחד לוחמי צה"ל בתפקידים שונים, בדרגות שונות, ברמות בכירות, שעמדו בפני מצבים מגוונים שעליהם היו צריכים לתת תשובות שונות. זאת אומרת, זה לא שאנחנו עומדים פה מול איזה הצעה כזאת שאפשר להתייחס או שלא להתייחס.

חברי הכנסת, אנחנו מוקפים בימים האלה בשיחות שלום וביטחון. ישבתי קודם בצד וחבר שאל אותי שעה שלמה: איך אתה יכול להבטיח? אני לא יודע מי יכול להבטיח. אני לא יודע איך אפשר באופן טוטלי להבטיח. אני מאמין שמדינת ישראל חזקה מספיק ויש לה חוכמה מספקת כדי לשלב את הדברים אשר יביאו אותנו סוף-סוף למצב של שלום עם השכנים ועם מינימום סיכונים למלחמות. איך אמרה לי הבת הגדולה שלי: חלק תשאירו גם לדור שלנו לעשות. אתם עשיתם מצוין, חלק תשאירו גם לנו. חברים יקרים, אני כבר סיפרתי זאת כמה פעמים, אבל זה כל פעם מתחיה מחדש.

בתוך שבוע אחד אתה עורך כמה תמרונים, תרגילים, שחלק מבוסס על תפיסת מלחמת העתיד מבחינת מערכות הנשק, העומק שלהם, המרחב שלהם והפריסה שלהם. אתם תסלחו לי שאני פונה חצי ימינה, אבל פשוט גנדי ואני בכל זאת מדברים על מקצוע. אני זוכר כי במטכ"ל היה לי הדובר העיקרי אף שלא היה חברי, אריק שרון, כי היינו יחד בצנחנים והיתה שפה משותפת וכדומה. אני מבקש שאיש פה לא ייפגע.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

---

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

בכל אופן אתה תמה איך אתה יכול לעבור מתפיסת פיקוד אחת של מערכת בקרים, מבקרים, יומנים, ובין הישיבה על הג'יפ הסוער, לצאת החוצה, לרוץ אל הכוחות הלוחמים ולהסתער, אבל צריך לתת תשובה. ואנחנו נותנים את התשובה הזאת.

לכן, חבר הכנסת ידידי רענן, זה לא פשוט לתת את התשובה, לא מפני שאנחנו לא רוצים לתת תשובה. אני לא מתבייש לומר לך, אני אישית ישבתי בהרבה דיונים, אני לא יודע. אני רוצה שאף אחד לא יצטרך להילחם, זה מובן. אבל אם יצטרך להילחם – בתנאים הטובים ביותר, גם מבחינת אימונים וגם מבחינת לחימה.

אם אני אומר שאני מוריד ממנו את ימי המילואים, אני רוצה להיות בטוח שהוא לא יעשה לי מלחמה והצגה ויאמר לי: איפה היית אז כשלא נתת לנו אימונים. בדיוק מה שעשו עם רמת-הגולן. אני לא הייתי מפקד, כי זה היה מזמן, אבל התלונה: למה לא נתת לנו.

החובה היא עלינו. יש לנו המוני עולים חדשים. איך אנחנו הופכים אותם לחלק אינטגרלי של המערכת החברתית כולה כשמדובר פה על מספר גדול מאוד של אנשים ונשים שיכולים לעשות תפקידים באופן יוצא מן הכלל.

יש שמועות, אולי נכונות, שכבר המצרים, גם הסורים, לא מעוניינים לדבר על קיצוץ בכוח. אז אנחנו צריכים לתת תשובה. אנחנו לא יכולים סתם להגיד: עוברים לסדר-היום.

לכן, אנחנו הולכים למינימום של ימי מילואים, אתה צודק, ובעניין הזה השירות שלכם חשוב מאוד. אנחנו משתדלים להגדיל עד כמה שאפשר את מספר הכוחות הסדירים, כוחות הקבע, גם על מנת שיהיה להם ניסיון וגם על מנת שנוכל לשחרר אחרים ולא לחייב אותם למשך שירות ארוך מדי.

מכל הבחינות האלה אני יכול לומר לך, שבעת הצגת הדברים שלך ראיתי הרבה יותר תחומים של הסכמה משותפת מאשר של אי-הבנה. אני יכול לומר לך שאני אבדוק אחר כך אם יש איזה נושא שלא עולה אצלנו לדיון; אז הוא בוודאי יעלה, אבל אני אוודא בדיונים אצלנו שהנושאים האלה אומנם מקבלים את מלוא תשומת הלב.

לפי דעתי, מבחינת היעילות בטיפול, אחרי שכבר העלית את זה, כדאי שתסתפק בתשובתי כסגן שר, עם לקיחת מלוא האחריות להעביר את הנושא על כל פרטיו לדיון מפורט ולקבלת החלטות ברורות.

### **רענן כהן (העבודה):**

אני מקבל מראש את מה שאמרת. אבל אם אפשר לדעת לגבי תעסוקה מקצועית – – –

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

בתוך שבוע אתן לך תשובה.

### **היו"ר ס' טריף:**

סגן השר ייתן לך תשובה בתוך שבוע. הוא מודה לך ומקבל את דברייך. אם כך, חבר הכנסת רענן כהן מסתפק בדברי התשובה של סגן שר הביטחון. אני מודה לחבר הכנסת רענן כהן; אני מודה לסגן שר הביטחון.

## **הצעות לסדר-היום**

### **חשיפת חוליות "חמאס" באזור חברון וירושלים**

**היו"ר ס' טריף:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום. הצעות לסדר-היום: חשיפת חוליות "חמאס" באזור חברון וירושלים, מאת כמה דוברים; הצעות מס' 6865, 6870, 6891, 6892, 6908 ו-6864. ראשון הדוברים, חבר הכנסת רחבעם זאבי; בבקשה, אדוני. שלוש דקות לכל דובר. יש לנו כשישה דוברים.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, אני שמח מאוד להודיע לידידי חבר הכנסת רענן כהן שהתשובה שאני אתן תהיה בתוך 24 שעות ולא בתוך שבוע.

**היו"ר ס' טריף:**

התשובה של סגן שר הביטחון תהיה בתוך 24 שעות. אני מודה לך. תביא בחשבון ש-24 שעות – זה יכול להיכנס לשבת.

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

לא, זה בסדר, מחר יום שישי.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

הממשלה תיפול על זה.

**היו"ר ס' טריף:**

מחר יום שישי, יש לנו זמן. חבר הכנסת פנחסי, אתם פה, ואני רציתי לשמור על השבת. אתה בטח מבין אותי.

חבר הכנסת זאבי, בבקשה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, חשיפת חוליות ה"חמאס" במזרח-ירושלים וחיסולו של המחבל יע'מור בחברון הם הישג נאה לשירות הביטחון הכללי, ואני מברך אותו ואת שאר זרועות הביטחון על ההצלחה הזאת.

אבל, מעצרם של 45 אנשי "חמאס" לא מחסל את ה"חמאס", כי ביש"ע יש מיליון וחצי אנשי חמס ורק העברתם אל מחוץ לארץ-ישראל תפתור את הבעיה ותחסל את הטרור.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

— — —

### **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זנדברג רוצה בתוך 24 שעות.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

— — — 45 פחות

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

מליכידת חוליות ה"חמאס" עולים שישה מאפיינים להתארגנות הזאת ולקחים בצדיהם:

הראשון – החוליות מאוישות בתושבי מזרח-ירושלים ויישובי הלוויין שלה במזרח ובדרום. לרבים מהם תעודות זהות ישראליות וכלי רכב עם מספר צהוב, עובדות המקלות עליהם את כניסתם לתוככי ישראל.

השני – רבים מהם היו עצורים ושוחררו במסגרת המחנות של הממשלה המופקרת, והגיעה העת שנגרש את האסירים בתום מילוי העונש שלהם. צריך לגרש אותם ואת בני משפחותיהם אל מחוץ לארץ-ישראל.

השלישי – חלקם של כלי קודש, אימאמים ושיח'ים, בהתארגנויות המחתרתיות הללו, והלקח המתבקש מכך הוא שיש לטפל באלה בצורה הולמת. זכור לגנאי הארכיבישוף קאפוצ'י, שניצל את מעמדו המועדף.

הרביעי – הפעולות המתוכננות על-ידיהם אינן מקריות ואינן מאופיינות כהיתקלות אלא מתבססות על סיורים מכינים והגדרה מפורשת של היעדים. כדי להכביד עליהם יש למנוע את כניסתם של ערביי יש"ע למערב ירושלים ולתחומי ישראל.

החמישי – אופי הפעולות של ה"חמאס", אלה שבוצעו ואלה שתוכננו, הוא אכזרי וחסר מעצורים. הם רוצים לפגוע בוואנדליות בעורף האזרחי שלנו, והלקח מכך הוא שיש להילחם בהם גם כן בלי כפפות ובתקיפות ולהציל הרבה נפשות מישראל.

השישי – המפקדה, התכנון, הכספים והנשק באו מרצועת-עזה. גם את אימון החוליות בנשק ובחבלה עשו בעזה מתחת לאפה של המשטרה הפלשתינית הגדולה. כלומר, אש"ף לא מונע ולא מטפל ברצינות ב"חמאס" וב"ג'יהאד", כמו שאמר ראש חטיבת המחקר באמ"ן, ש"ערפאת לא רוצה וגם לא יכול להיאבק בטרור וב'חמאס'", וזוהי סטירת לחי להבטחות של רבין שה"פתח" יטפל בהם בלי "בצלם" ובלי בג"ץ.

מסתבר שהסגר אשר הוטל על יש"ע נתן פירות ומנע פיגועים מכאיבים, אבל עלינו להיות מודאגים מאוד עם מימוש "המעבר הבטוח" – מעבר בטוח למי? – בין עזה ליריחו, שיביא עלינו הרבה פיגועים, ונכון יהיה לבחון את הכוונה הזאת מחדש.

כשם שעזה מהווה היום בסיס חופשי לפעולת ה"חמאס", כך יהיה מחר-מחרתיים בג'נין ובשכם ובכל מקום שיימסר לרשות הפלשתינית.

שוב, ברכות לשב"כ על ההישג בחשיפת חוליות ה"חמאס", אבל יש לקחים חשובים בצדו של ההישג הזה, ואסור לשכוח אותם מפני חדוות ההצלחה. תודה, אדוני.

## **היו"ר ס' טריף:**

חברי הכנסת יוסף עזרן, עבד-אלוהב דראושה ורענן כהן – אינם באולם. חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

## **אברהם ורדיגר (יהדות התורה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לשבח את שירות הביטחון הכללי על המבצע המוצלח לסיכול הניסיון להחדרת מכונית תופת מרצועת-עזה שתחת שלטונו של ערפאת למרכז ירושלים ועל עצירת 45 מפעילי ארגון המרצחים "חמאס", חלקם תושבי ירושלים, מחזיקי פנקסי זיהוי ישראלים, אשר פעלו תקופה ארוכה בירושלים ובכפרים בדרומה של העיר.

על-פי הדיווחים ממקורות השב"כ, פעילי ה"חמאס" ועוזריהם הצליחו להגיע לשלב מתקדם לביצוע פיגועים חמורים באזור בירת ישראל וסביבתה. מסתבר שהטרוריסט יחיא עיאש, המכונה "המהנדס", וחברו לטרור מוחמד דף, חברו יחד כדי להרוג ולאבד אנשים חפים מפשע, כמובן בעיקר יהודים, בשיטות שידענו אותן פעמים מספר במשך השנה האחרונה, מאז נחתם הסכם אוסלו.

מה שצריך להדאיגנו במיוחד הוא, שבקרב ערביי מזרח-ירושלים הוקמו תאים רצחניים וערבים נושאי תעודות זיהוי ישראליות מתגייסים לפעילות טרוריסטית רצחנית. ודאי שהמודאגים מפיצוץ תהליך השלום כביכול יאמרו לנו, כי אלה אינם אנשי "פתח" וראש הכנופיות ערפאת, וכי הם אינם מעורבים בתוכניות השטניות של ה"חמאס". ודאי שנוח להם לערפאת ולחבר מרעיו לו ניתן היה להתגבר על ה"חמאס" כדי להשיג "שקט תעשייתי" בתקופת המעבר, ולכן ידענו רגיעה זמנית. אבל הלוא את האמת הצרופה יודעים אנו, וגילוי תכנון המבצע הרצחני מוכיח קיום תוכניות של טרוריסטים ערבים ומורה על הכיוון שלהם כלפינו.

וכמובן, חשיפת החוליות שבהן מעורבים ערבים ישראלים אזרחי המדינה הנושאים לוחיות צהובות על כלי רכבם ותעודות ישראליות בכיסיהם, מה שמאפשר להם תנועה חופשית וכניסה ויציאה נוחות בשטחנו, ואנו מצויים בסכנה ממשית שאין לזלזל בה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, תפיסת החוליות על-ידי השב"כ, בחסדי השם, כשהן בשלבי התארגנות ובתוכניתן, בין השאר, חטיפת אוטובוס עם נוסעים לצורך מיקוח, תכנון רבתי באזורי ירושלים ובתוכה, היא מעשה גדול וראוי לציון.

מתברר שהטרור הערבי אוגר תאוצה, ועל ממשלת ישראל וכוחות הביטחון להיערך בהתאם.

הלהיטות של הממשלה לזרז את תהליך השלום, כביכול, היא מסוכנת ויש לעוצרה. העם ברובו סולד ממדיניות מסוכנת זו, ועל העם מוטל להחליט בנושאים כה חיוניים, ולא על הממשלה הנשענת על רוב מפוקפק. תודה.

## **היו"ר ס' טריף:**

תודה לאדוני. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

## **אליעזר זנדברג (צומת):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, כותרת הנושא שבגינו עליתי לדבר במסגרת הצעה דחופה לסדר-היום היא חשיפת חוליות ה"חמאס". אני הגשתי בקשה להכיר בדחיפות ההצעה לסדר-היום בנושא התגברות או חידוש מעשי הדקירה של יהודים, פיגועים של דקירת יהודים בירושלים. כרכו את הדברים יחדיו. אני אתייחס לשני הדברים, אבל אולי אפתח במלות ברכה, כשם שעשו קודמי, לשירותי הביטחון על ההישג שבחשיפת חוליות ה"חמאס".

אני חושב, שאת ההישג הזה צריך למדוד גם לאור קושי שהולך וגובר בגיוס אנשים נוספים שישתפו פעולה עם שירותי הביטחון, עם מדינת ישראל, באזורים שנמצאים בשליטת מדינת ישראל, וזאת לאור הלקח שמשתייך פעולה – אני חושב, בהווה, או פוטנציאל של משתפי פעולה בעתיד – לומדים מהיחס של מדינת ישראל אליהם. זה מתחיל ביחס הסלחני כלפי הפוגעים בהם, שחרורם, התחושה שאולי אדם או אלה שפגעו במשתפי פעולה עשו מעשה פחות חמור מאלה שפגעו ביהודים, הקשיים שכרוכים בקליטתם או בסיוע להם לאחר מעשה – כל אלה ביחד, וכמובן העובדה שממשלת ישראל עתידה לוותר על שליטה באזורים נוספים ביהודה ושומרון ולפנות אותם מעלים את השאלה מה יהיה דינם של משתפי הפעולה באותם אזורים וכיצד מדינת ישראל חושבת לסייע להם.

הדברים האלה מקשים, אני מאמין, על כוחות הביטחון את ההיערכות בשטח, ולאור זה ההישג – כל הישג, אבל לאור הדברים האלה – רק מתחזק וראויה ברכה עליו.

אבל, הנקודה המרכזית שבגללה ביקשתי את רשות הדיבור ובגללה הגשתי את ההצעה הדחופה לסדר-היום היא התופעה שהתחדשה בשבועות האחרונים בירושלים – דקירות של יהודים, פיגועי טרור. למזלנו לא הסתיימו המקרים ברצח, ולכן אולי תשומת הלב הציבורית לעניין היתה פחותה מתשומת הלב שאני סבור שהיתה צריכה להינתן לו, אבל אלה דברים שצריכים לתת עליהם את הדעת.

אני רוצה לנצל את הבמה על מנת להזהיר ולהרתיע מפני מה שעתידי לקרות. להזהיר, מכיוון שאנחנו נמצאים לפני תאריך, שבעיני הערבים המבקשים לקבל חלקי אדמה נוספים כחלק מהדרך הסלולה שהם רואים להקמת מדינה פלשתינית, הוא תאריך חשוב. התאריך הזה, 1 ביולי, עומד בפתח, ואם ממשלת ישראל תכבד את התאריך ותקיים אותו, הרי האינטרס הקיומי שלהם הוא לשמור על שקט עד אותו מועד.

אבל, זה רק שקט שלפני הסערה. הסערה האמיתית עתידה ועלולה לפרוץ לאחר מכן, סערה שתתבטא, בין היתר, אני חושש, בעלייה דרסטית במעשי טרור. הבמה העיקרית, או הזירה המרכזית שבה עלולה להתפרץ אותה אלימות של מעשי טרור היא הזירה של ירושלים, כי ירושלים היא לב המאבק, ירושלים היא לב הסכסוך. לא נוכל להתעלם מן העובדה הזאת. וכיוון שירושלים היא לב הסכסוך ולב המאבק, אני מניח וחושש שינסו לכוון את מעשי הפגיעה שם. אם נראה בשני הניסיונות שנעשו בשבועות הראשונים סנונית ראשונה או תחילתו של מהלך כזה, מן הראוי וחשוב מאוד שממשלת ישראל וכוחות הביטחון, כמובן, יתארגנו ויכינו את עצמם וידעו כיצד לפעול בעניין, אם באמת מדובר במגמה שעתידה להסתמן.

אני רוצה לשוב ולהזהיר ולומר: בל נשגה בשקט היחסי שזכינו לו בימים האחרונים. זהו שקט שמטרתו אחת – שקט טקטי, שנועד להשיג הישג מדיני. הפלשתינים יודעים, שאם ישמרו על השקט היום – כשממשלת ישראל הזאת, שכל כך רוצה לתת, כל כך רוצה לוותר, כל כך רוצה למסור ולחלק אתם ולבנות אתם שלב אחר שלב את המדינה הפלשתינית, רק בשקט ובצנעה, בלי לומר את המשפט הזה בפומבי ובלי להודות בכך – הם ישיגו את זה בקלות יתירה. אבל מה יהיה אחר כך? האם נחזור לאותו עידן או לאותה טכניקה שראינו בעבר, של מעשי אלימות?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

כבוד היושב-ראש, אפשר לגלות סוד כמוס?

### **היו"ר ס' טריף:**

תמיד. אם סגן שר הביטחון יכול – הכול.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

סודות כמוסים זה דבר – – –

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אתמול ברמת-הגולן היה שקט. 20 שנה יש שקט. ששש...

### **היו"ר ס' טריף:**

שאף אחד לא ישמע.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

ברמת-הגולן היה שקט 20 שנה, ואם כבוד סגן שר הביטחון ירשה לי להשיב – – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

מפני שאנחנו יושבים 40 קילומטרים מדמשק.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

במרחק שעת נסיעה של טנק מדמשק.

### היו"ר ס' טריף:

להזכיר לחבר הכנסת זאבי שישבנו 40 קילומטרים במלחמת יום כיפור.

### אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני חייב תשובה לסגן שר הביטחון, לפחות התייחסות לסוד הכמוס.

### היו"ר ס' טריף:

לפנים משורת הדין – עוד חצי דקה.

### אליעזר זנדברג (צומת):

אני אתייחס לרמת-הגולן, ואני רוצה לשתף אולי את הציבור כולו בהגיגים שפוקדים אותי. כל בוקר אני קם ושואל –

### היו"ר ס' טריף:

יש לך חצי דקה להגיגים.

### אליעזר זנדברג (צומת):

– למה אין מלחמה? למה לא פרצה מלחמה, חלילה, היום או אתמול או לפני שבוע או לפני שבועיים? ואז אני אומר, אחת מן השתיים: או שאסד מכבד הסכמים; כבר יש הסכם כתוב, אז למה אנחנו צריכים ללכת לשנות אותו ולסכן את עצמנו, או שהוא חושב שבסיטואציה הקיימת, כשהוא מביא בחשבון את כל האלמנטים – הכוח הצבאי שלנו, העובדה שמדינת ישראל נמצאת במרחק שעת נסיעה של טנק מדמשק, העובדה שיש לנו יכולת צבאית לראות מה קורה אצלו ולהיערך בעוד מועד, וגם שיקולים פוליטיים כלכליים כלליים – הוא מגיע למסקנה שהוא לא יכול למחוק אותנו. לצערי, אני חושב שהסיבה – סוד כמוס – שלא פרצה מלחמה ב-20 השנה האחרונות היא שאסד לא מאמין שהוא יכול למחוק אותנו. אחרת הוא היה פותח במלחמה הזאת. אם זה המצב, אני אומר: בואו נהיה זהירים שבעתיים ולא ניתן לו את הפיתוי לחשוב שיש אפשרות לעשות דבר מה בעניין.

### היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת, דיברת חמש דקות וחצי, והפעם זה חריג.

**אליעזר זנדברג (צומת):**

אני רק השבתי והתייחסתי לסוד הכמוס.

**רענן כהן (העבודה):**

---

**היו"ר ס' טריף:**

אני מצטער, אתה וחבר הכנסת דראושה לא הייתם פה.

**רענן כהן (העבודה):**

יש תקנון.

**היו"ר ס' טריף:**

אני רוצה להגיד לך מלה לפני שתביא את התקנון: זה לא מקובל עלי שחברי כנסת נכבדים שמגישים הצעה דחופה לסדר-היום לא יושבים במליאה וגוזלים את מקומם של חברים אחרים בסיעתם בהצעות דחופות. סגן השר משיב להם, אחרים משמיעים את דברם, והם אינם נמצאים במליאה כשקוראים בשמם. זה לא מקובל עלי – גם לא בשום תקנון שבעולם.

**רענן כהן (העבודה):**

היתה לי פגישה דחופה, ולפי סדר-היום שהופץ, והוא מונח לפני, אני רשום במקום החמישי. חבר הכנסת מודי זנדברג מופיע ראשון והוא דיבר, ואני יודע שאני צריך להופיע חמישי. לכן, אני לא מבין מה קורה. יש לי סדר-יום, אני פועל על-פיו. זה התקנון, וכך אני פועל. לא יכול להיות מצב כזה. אני פועל בדיוק לפי הנוהל.

**היו"ר ס' טריף:**

אני מצטער, גם כשנקרא שמו של חבר הכנסת אברהם ורדיגר, שיושב מולי, יעידו חברים כי חבר הכנסת רענן כהן לא היה כאן באולם.

### **רענן כהן (העבודה):**

אתה יכול לקרוא את השמות לפי הסדר. זנדברג עוד לא ירד מהבמה.

### **היו"ר ס' טריף:**

אם אתה טוען – לפי הסדר – – –

### **רענן כהן (העבודה):**

הדובר הראשון הופיע, הדוברים האחרים לא הופיעו, ואתה לא יכול לקרוא בשם של אנשים שלא הגיע תורם.

### **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת רענן כהן, עכשיו אתה מתמודד אתי בקולך החזק? אני מבקש ממך שתשב ואני רוצה להבהיר לך דבר מה. אתה אל תטען – לפי הסדר, כי גם לפי הסדר שהיה קודם לא היית כאן, וזה מצער אותי פעם נוספת. חבל.

### **רענן כהן (העבודה):**

תסתכל במה שמופץ כאן – הוא היה הראשון.

### **היו"ר ס' טריף:**

אתה אומר שהיית חמישי.

### **רענן כהן (העבודה):**

מה זה משנה? הוא היה ראשון. או שיש סדר, או שיש תקנון.

## **היו"ר ס' טריף:**

אני לא רוצה לבזבז זמן על הוויכוח. אני בכל זאת רוצה לאפשר, לפני משורת הדין, לשני חברי הכנסת הנכבדים לדבר, גם כשלפי דעתי לא מגיע להם לדבר. בכל זאת שתי דקות לכל אחד. זו החלטה חריגה הפעם. חבר הכנסת רענן כהן, אתה באמת לא מרשים אותי עם הטיעונים שלך, תאמין לי, אבל אני בכל זאת – – –

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

למה אתה נותן לו לפני דראושה?

## **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זאבי, גם אתה לא מרשה לי להשלים?

שתי דקות לשני חברי הכנסת. אני מבקש מכם להקפיד, וזה לפני משורת הדין. בבקשה. להבא אני חושב שחבר כנסת שמגיש הצעה דחופה, ראוי שיהיה במליאה גם אם יש שניים-שלושה דוברים לפניו. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה ליושב-ראש שאפשר לנו להתבטא גם אם קיצר לנו דקה מהזמן הקצר שעומד לרשותנו.

תפיסת חוליות שמתנגדות לתהליך השלום, מה"חמאס" או מארגונים אחרים, לצערי הרב, זה עניין שבשגרה. דברים כאלה קורים, ואף אחד לא יכול להבטיח שחוליות כאלה לא יתארגנו בעתיד כל עוד המצב הקיים נמשך. אני חושב, שמי שרוצה לסיים את התופעות הללו של אלימות, של שפיכות דמים, של טרור, צריך לדאוג לכך שיכובדו ההסכמים שנחתמו עם הפלשתינים. הבעיה הזאת היא קודם כול בעיה של ראש הממשלה והממשלה כולה.

## **אליעזר זנדברג (צומת):**

שישנו את האמנה הפלשתינית וזה יהיה עם ההסכם.

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני בעד שינוי אותם סעיפים באמנה הפלשתינית שלא מכירים בזכות הקיום של מדינת ישראל, אף שאש"ף הכיר בזכות הקיום של מדינת ישראל, מכיר במדינת ישראל כעובדה קיימת, נושא ונותן עם מדינת ישראל וחתם על הסכמי אוסלו וקהיר.

אני בעד כיבוד הסכמים, ואני חושב שזה צריך להיות הדדי, משני הצדדים. ממשלת ישראל חתמה על הסכמי אוסלו וקהיר וגם על הסכם ארז בין שר החוץ הישראלי, מר שמעון פרס, ובין יושב-ראש הרשות הפלשתינית, מר יאסר ערפאת. אני לא מסתיר שקיימים חששות רציניים אצל הפלשתינים ובעולם הערבי כולו לגבי כיבוד ההסכמים הללו מצד ממשלת ישראל. אני אומר את הדברים גם לאור מה ששמעתי מראש הממשלה, משר החוץ ומאנשים אחרים שמתייחסים ל-1 ביולי כתאריך לא מקודש. אני חושב שזה צריך להיות תאריך מקודש, וצריך להתייחס במלוא הרצינות לתאריכים הללו.

כי מה יקרה אם, חס וחלילה, לא יגיעו לסיכומים לגבי לוח הזמנים של ההיערכות המחודשת והבחירות בשטחים ב-1 ביולי? הרשות הפלשתינית תיחלש, המתונים בתוך העם הפלשתיני ייחלשו, ואז מחנה הסירוב הפלשתיני יתחזק. אני יודע שגם מחנה הסירוב הישראלי מתפלל ומקווה שלא יגיעו לסיכומים ולא יכבדו את ההסכמים. לכן, כמי ששייך למחנה השלום בתוך מדינת ישראל וכבן של העם הפלשתיני, אני קורא לממשלת ישראל להתייחס לתאריך הזה כאל מועד מקודש ולהגיע לסיכומים, לקבוע לוח זמנים שבו יתחשבו בכל הנתונים הביטחוניים והאינטרסים של שני הצדדים ויגיעו לסיכומים שיבטיחו את ביצוע ההסכמים הללו. בלי זה המצב יהיה נורא לא רק עם הפלשתינים, אלא עם העולם הערבי כולו.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה, חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

### **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי סגן שר הביטחון מוטה גור, חברי הכנסת, קודם כול אני מבקש למחות, לא עשו לי שום מחווה לפנים משורת הדין אלא אני תובע את זכותי על-פי התקנון.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

---

### **רענן כהן (העבודה):**

מכיוון שהדברים נכתבים בפרוטוקול אני רוצה שגם מה שאני אומר יירשם.

**היו"ר ס' טריף:**

אני אמחק לך את הזמן של ההערה.

**רענן כהן (העבודה):**

אם אין סדר במזכירות, זו איננה בעיה שלי. ברגע שיש סדר-יום, פועלים לפי סדר-היום. זה מה שמחייב התקנון. שמי לא מופיע למעלה, ולכן לא ידעתי מי מדבר ומתי אני צריך לדבר. אני מסתכל על המסך – – –

**היו"ר ס' טריף:**

איפה אדוני מופיע בסדר הדוברים?

**רענן כהן (העבודה):**

במקום החמישי.

**היו"ר ס' טריף:**

אם כן, אדוני, קידמו אותך למקום הרביעי במקום החמישי.

**רענן כהן (העבודה):**

זה לא משנה לי.

**היו"ר ס' טריף:**

גם כשקראתי את שמך כחמישי אתה לא היית כאן.

**רענן כהן (העבודה):**

אתה לא יכול לקרוא את שמי לפני שמי שלפני מופיע במליאה. ברגע שהוא יורד אתה יכול לקרוא את שמי.

### **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת רענן כהן, חבל על הוויכוח. בבקשה. אני מבקש ממך להישאר במסגרת של שתי דקות.

### **רענן כהן (העבודה):**

בסדר, אסתפק בשתי דקות.

חשיפת החוליות מוכיחה, שממשלת ישראל ממשיכה במלחמה החשובה ביותר והנחרצת בטרור במקביל לקידום תהליך השלום. היא רואה את שני הדברים כאחד – חשובים. השקט והביטחון הפנימי חשובים לא פחות מנושא השלום.

נעשה הכול כדי להבטיח זאת. אבל צאו וראו מה קורה. רק היום בבוקר שמענו הצהרה מצדם של חברי הכנסת צחי הנגבי ומשה פלד, שבדבריהם הם עלולים להוביל למלחמת אזרחים, למלחמת אחים. איפה אנשי הליכוד שיקשיבו ויראו מה הם עושים ואיזה טרור פנימי הם יוצרים.

בירושלים, אנשי הליכוד, כבר פגעתם לפני פחות מחודש ימים. בתהליך השלום אתם מנסים לפגוע. עכשיו אתם רוצים להוביל למרי אזרחי. האם איבדתם את שפיות הדעת? אני שואל את חברי מהליכוד: מה קרה לכם? מה מתרחש כאן? למה אתם מובילים?

אני רוצה לסיים ולומר, שהממשלה הזאת תמשיך בנחישותה בתהליך השלום ובמקביל תילחם בטרור ולא תיתן לאופוזיציה חסרת האחריות, חסרת התבונה, להוביל ולטרפד את פעולות הממשלה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

ואתה נתת לו לדבר לפניך משורת הדין? איזה חוסר אחריות מצדו.

### **היו"ר ס' טריף:**

הוא רשאי לומר את מה שהוא רוצה בדקות העומדות לרשותו. הוא אמר את מה שהוא רוצה ואני לא מגביל אותו. אני מודה לו ואני מודה לכם.

אני מזמין את סגן שר הביטחון. בבקשה.

חבר הכנסת דן תיכון, אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך שיש לנו כאן ביציע ילדים קטנים ונחמדים שבאו לבקר אותנו, ממש קטנים. אני רוצה לברך אותם. אני מבקש שנתנהג בהתאם ונראה להם שיפה לבקר בכנסת.

בבקשה, אדוני סגן השר.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני מבקש להסיר את ההצעה שלו.

**רענן כהן (העבודה):**

טוב מאוד.

**היו"ר ס' טריף:**

כבר ביקשו, אדוני.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

שלום ילדים, האם מישהו מכם כבר היה ב"שבוע הספר"?

**היו"ר ס' טריף:**

אי-אפשר לנהל דו-שיח מאחורי הזכוכית המשוריינת, אדוני, אם כי הם בוודאי שמחים שאתה פונה אליהם.

**דן תיכון (הליכוד):**

אדוני סגן השר, זה גם בניגוד למה שמקובל בבית הזה. לא מדברים עם היושבים ביציע.

## היו"ר ס' טריף:

זה חריג שיש ביקור כזה.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

נכון.

אני חייב לומר, שכאשר ישבתי פה ושמעתי חלק מהדוברים – הייתי אומר כולם אבל אולי מישהו לא רוצה שאדבר בשמו – בנושא הפעילויות השונות של ה"חמאס", אמרתי לעצמי: יש כאן שינוי מאורות. במשך כשבע דקות עלו לדוכן חברי כנסת ואפילו חילקו מחמאות. אני לא מדבר על זה שלא השמיצו השמצות קשות, אבל אפילו נתנו מחמאות. היו כאלה שהרגישו לא כל-כך נוח ואמרו: ייתכן שאלה מחמאות לפני הסערה, כי זה פשוט לא יכול להיות שנותנים מחמאות כאלה.

אני צריך לומר לכם: הפעילות נגד ה"חמאס" והגופים האחרים היא בלתי פוסקת. יש בה הצלחות ויש בה כישלונות. אנחנו שמחים בהצלחות, אנחנו בוכים בכישלונות. אבל אנחנו יודעים שמדובר באנשים, אנחנו כולנו, שעושים מאמצים עצומים ביום ובלילה, הולכים בשקט, רודפים, חודרים, נכנסים. האמינו לי, להיכנס בלילות לתוך כל מרכזי האוכלוסייה שמגלים כלפינו עוינות כזאת, זה לא תענוג כל-כך גדול.

והנה, מונחת לפני פה רשימה שלמה שאני לא אטריח אתכם לקרוא את כולה, של הישגים של כוחות הביטחון, הישגים בפועל, הישגים במניעה בכל מיני שיטות. נכון שלפעמים יש יותר מזל וזה מצליח יותר. לפעמים עושים יותר שטויות וזה מצליח פחות. אבל תמיד עובדים לשם המטרה הפשוטה הזאת, להביא לכך שלא יתנכלו לחייהם של יהודים ואפשר יהיה להגיע לדו-קיום בשלום. אין מטרות אחרות.

יכול להיות שבין האנשים המבצעים יש בעלי השקפות שונות. אבל בתחום הזה של חיזוק עוצמתה של מדינת ישראל, יכולתה לחיות כמדינה עצמאית מבלי לחיות תחת טרור בלתי פוסק, זאת משימת קבע.

אני עליתי לדוכן בעיקר כדי לחזור ולהודות קודם כולל לכל חברי הכנסת שמכירים טובה למי שעושה את העבודה הזאת; שנית, לאנשים אשר באמת עושים את העבודה הזאת. אנחנו רחוקים מאוד מלהיות מרוצים מהאמצעים שננקטים נגד ה"חמאס" וגופים אחרים. לפי הערכתנו, אלה שחתמו אתנו על הסכמים חייבים לעשות הרבה יותר, ואנחנו לא נסכים לדרוש מהם פחות. אבל צריך לדעת, גם כאשר יש הצלחות, גם כאשר יש הישגים, לא רק לבכות על המכשולים אלא לדעת שיש מכשולים, ומכשול מסוים עברנו בהצלחה.

לאור הנושאים השונים שעלו פה, אני אינני חושב שיש טעם להעביר את הדיון לוועדת החוץ והביטחון. אני לא מאמין שיעלו דברים חדשים. ומכיוון שלצערי הרב דברים קורים, אני הייתי מציע

שיסתפקו בהודעתי בתקווה ובתפילה שלא יהיו מקרים אחרים, כי אם נעביר את הנושא לאחת  
הוועדות, מי יודע מתי זה יגיע לדיון בכלל.

### **היו"ר ס' טריף:**

אני מודה לך. אני פונה אל המציעים. חבר הכנסת רחבעם זאבי?

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אני מבקש דיון במליאה.

### **היו"ר ס' טריף:**

אם כן, נמשיך בהצעות אחרות. חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת  
דראושה. בבקשה, במסגרת של דקה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא מבין למה ומדוע קפץ חבר הכנסת ד"ר רענן כהן על  
האופוזיציה והאשים אותה במחדלי הממשלה.

### **רענן כהן (העבודה):**

שמעת אותם ברדיו היום?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני חושב שזה דבר מעוות, והוא עוד עמד על כך שתינתן לו זכות הדיבור לפנים משורת הדין.

אדוני סגן השר, אני רוצה לשאול אותך ואת חברי מפלגת העבודה: שערנו בנפשכם שאותה חוליה  
המאיימת עלינו, תושבי ירושלים, יומם ולילה, היתה מצליחה באחד המבצעים שלה. היכן היתה מצויה  
יזמת השלום שלכם אם חס-וחלילה אחת מן הפעולות האלה היתה מצליחה?

מכל מקום, כל הכבוד לאלה שעושים במלאכה.

## **היו"ר ס' טריף:**

תודה. חבר הכנסת עמיר פרץ מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אברהם ורדיגר; בבקשה.

## **עמיר פרץ (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת ורדיגר, לא בגלל חבר הכנסת ורדיגר עצמו אלא בגלל העובדה שהבוקר שמעתי איך חבר הכנסת עוזי לנדאו מנסה להטיל אימה ופחד על כפר-סבא, על כפר-יונה ועל רעננה, והוא מזהיר אותם ש-1 ביולי יקרב את הגבול אליהם והם יהיו תחת רצונותיהם של אנשי "חמאס" ואחרים. הוא אמר: קחו לדוגמה את היישובים שגבול עזה התקרב אליהם, כמה הם מאוימים.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת לנדאו, שכאחד התושבים של אחד היישובים המאוימים לדעתו, אני מרגיש היום הרבה יותר בטוח, מכיוון שלפני הסכם אוסלו אצלנו ביישוב הסתובבו הרבה מאוד פלשתינים שאיש לא ידע מי נתן להם רשיון להיכנס, מי לא נתן להם רשיון להיכנס. לפני הסכם אוסלו נערים לא העזו לצאת לטרמפיאדות, והיום, מבחינת הביטחון האישי – – –

## **דן תיכון (הליכוד):**

היום מסעד לנחל-עוז נוסעים בשיירה, ברכב מיוחד. אתה יודע.

## **היו"ר ס' טריף:**

אדוני, אין זמן לוויכוח עכשיו.

## **עמיר פרץ (העבודה):**

זה פשוט לא נכון. זה פשוט לא נכון.

## **דן תיכון (הליכוד):**

לא.

### עמיר פרץ (העבודה):

אתה לא היית בכביש סעד-נחל-עוז. אתה היית בגבול – – –

### היו"ר ס' טריף:

סליחה, אני מבקש שלא לענות. אני מודה לשניכם.

### דן תיכון (הליכוד):

הייתי אורח של שי – – –

### עמיר פרץ (העבודה):

אני יודע בדיוק איפה היית. אתה היית על ציר הגדר שבצד השני של נחל-עוז, ולא על כביש נחל-עוז.

### דן תיכון (הליכוד):

הייתי בנחל-עוז ובסעד.

### עמיר פרץ (העבודה):

אני פונה לחברי הכנסת מהימין: תמצאו טיעונים יותר רציניים. נא לא להטיל פחד ואימה על עם ישראל, מכיוון שהמצב הוא בדיוק ההיפך. אני מאוד מקווה שאין לכם כוונה לפתוח פה לשטן, ואני מאוד מקווה שהשקט שקיים היום יימשך.

### דן תיכון (הליכוד):

אתה השתגעת?

### היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת תיכון, אגא. תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. חבר הכנסת יוסף בא-גד מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני סגן שר הביטחון, שוב הוכח שזרועות הביטחון שלנו הן נפלאות, בתנאי שנותנים להן לעבוד. אולי סוף-סוף תאפשרו לזרועות הביטחון ולצה"ל למלא את חובתם ולמגר את האינתיפאדה ואת כל הטרור והם יוכיחו שוב שצה"ל הוא לא צבא בורח מערבים אלא צבא שמצליח בעזרת השם למגר. תנו לצה"ל יד חופשית ותראו שלא תצטרכו את הסכמי השלום.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה. אם כך, חברי הכנסת הנכבדים, מייד ניגש להצבעה. אדוני סגן שר הביטחון, אתה בכל זאת –

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

חבר הכנסת זאבי ביקש לקיים דיון.

### **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זאבי ביקש דיון. אנחנו נצביע האם יתקיים דיון או האם ההצעה תעבור לוועדה. חבר הכנסת זאבי, סגן השר גור ביקש בכל זאת להסתפק בדבריו או במקביל נעביר את זה לוועדה, אם מקובל עליך.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אני מבקש דיון במליאה.

### **היו"ר ס' טריף:**

אז אני עורך הצבעה; סגן השר גור ביקש להסתפק בדבריו.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

אבל הוא לא מסכים.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

אז שזה יעבור לוועדה.

**דן תיכון (הליכוד):**

לא, תשאל אותו אם הוא מסכים.

**היו"ר ס' טריף:**

לא. לא צריך להסכים.

**עמיר פרץ (העבודה):**

---

**היו"ר ס' טריף:**

סליחה, אני שואל את סגן שר הביטחון: אדוני, האם אתה רוצה ועדה או מליאה, ואנחנו נצביע.

**דן תיכון (הליכוד):**

אם ועדה, יש שתי הצבעות.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

מליאה.

**היו"ר ס' טריף:**

מליאה, אתה מסכים. אין בעיה, אנחנו נצביע.

ההצבעה החלה – מי בעד קיום דיון במליאה? בבקשה להצביע. אני חושב שיש לנו הסכמה מלאה בעניין הזה ויתקיים דיון במליאה בעזרת השם, בעוד שנה-שנתיים. חבר הכנסת זאבי, לפי סדר-היום שיש זה יהיה מאוחר מאוד.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

**היו"ר ס' טריף:**

11 בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובע שיתקיים דיון במליאה בנושא הזה. אני מודה לכם, אנחנו ממשיכים בסדר-היום.

**הצעות לסדר-היום**

**הפיטורים ברפא"ל**

**היו"ר ס' טריף:**

הפיטורים ברפא"ל; הצעות לסדר-היום מס' 6890, 6901 ו-6913 – שלושה דוברים. ראשון הדוברים, חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה. אני מבין שהיית ברפא"ל ויש לך מה לומר. אחריו, חברת הכנסת ענת מאור, וכדי שלא יהיה ספק – אחריה יהיה חבר הכנסת שאול עמור. שלוש דקות לכל דובר.

**עמיר פרץ (העבודה):**

שלוש דקות?

## היו"ר ס' טריף:

אשתדל לתת לך מחצית דקה נוספת.

## עמיר פרץ (העבודה):

אתה רציני?

## היו"ר ס' טריף:

כן, מאוד, אדוני, זה המצב.

## עמיר פרץ (העבודה):

מה זה הדבר הזה? יש לי עכשיו שלוש דקות לדבר על כל כך הרבה עובדים. על כל עובד אני צריך שלוש דקות.

## היו"ר ס' טריף:

תצטרך עכשיו להצטמצם. בכנסת – לא כמו בהסתדרות. בבקשה.

## דן תיכון (הליכוד):

כבר עברה דקה וחצי.

## עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, המשבר ברפא"ל הוא חלק ממשבר הפוקד את התעשיות הביטחוניות. בכל פעם שמתחיל משבר באחת התעשיות האלה אנחנו מוצאים את עצמנו בדרמה שלצערי הרב כמעט כל פרטיה כתובים מראש. אני אומר שהגיע הזמן, כאשר ניצני המשבר מתחילים, לזהות אותם ולטפל בהם בצורה נכונה. נכון שלא כל הניצנים זהים ונכון שמערכות שונות זו מזו, אבל בסך הכול מדובר בממשלה, מדובר בהנהלות מקצועיות שאמורות לתת תשובות רציניות לעובדים שנמצאים במערכת הביטחון, מכיוון שאין היום תעשייה ביטחונית שלא הלכה לתוכנית קשה, אולי קשה מאוד, ותמיד אמרו לה: זאת התוכנית האחרונה כי זאת התוכנית שתציל

את התעשייה. ועוד לא הספיקה להיגמר תוכנית אחת והציעו תוכנית אחרת. ככה היה בתעשייה האווירית, ככה היה בתעשייה הצבאית.

אני רוצה לומר לסגן שר הביטחון: הממשלה, מערכת הביטחון, לא הצליחו ליישם תוכנית הבראה אחת בלי שיתוף העובדים בכך. אין שום סיכוי שיהיה אפשר לעשות תוכנית הבראה כלשהי בלי שהעובדים יהיו שותפים. מה שקרה ברפא"ל – זה לשבור את כל כללי המשחק.

ברפא"ל עומדים לעשות שני מהלכים, שניהם קשים מאוד מבחינת העובדים. הממשלה, קודם כול, רוצה לצמצם מאוד במספר העובדים, ואחר כך היא רוצה לשנות את המבנה החוקי של רפא"ל ולהעביר אותה מיחידת סמך לחברה.

אנחנו אומרים: ברפא"ל יש ועדים שמסוגלים לנהל משא-ומתן ולהגיע להסכמות ולהיות לעזר למערכת, על מנת לעבור את המשבר בצורה הרבה יותר קלה. מה שמתרחש היום, אדוני, זה חוסר אחריות, קודם כול מצדה של הנהלת רפא"ל, וכן זו כוחנות שלא היתה מעולם במסגרת היחסים שלנו עם נציב שירות המדינה. כי נציב שירות המדינה יושב פעם אחת בכובע של פקיד ממשלתי ופעם שנייה הוא יושב כראש ועדת שירות שאמורה להיות אובייקטיבית.

מה הסיטואציה? מופיעים נציגי ועדים, מופיע מנכ"ל בפני נציב שירות המדינה, המנכ"ל בא כנציגו של שר הביטחון שהוא המעסיק במקרה הזה והוא גם ראש הממשלה, ואותו נציב שירות המדינה, ששעה אחרי זה ילבש בחזרה את הכובע של הפקיד הממשלתי, צריך להיות אובייקטיבי, להתעלות מעל כל השיקולים ואולי לפסוק נגד המעסיק – דבר תיאורטי לחלוטין.

באנו לוועדת השירות שפעלה בצורה בלתי חוקית, כי היא לא נהגה על-פי התקשי"ר ועל זה אנחנו הולכים לבית-המשפט, אבל הסכמנו להופיע וביקשנו: תנו לנו פסק זמן של 60 יום.

מי שמשלה את עצמו שהחלטת הממשלה להעביר את רפא"ל למעמד חברה ב-1 ביולי תוכל לצאת אל הפועל בלעדי הסכמת העובדים, טועה ואיננו יודע על מה הוא סח. אבל מי שאומר: עכשיו נטיל את האחריות על העובדים, נסגור את רפא"ל והם יבואו ויסבירו לכל מדינת ישראל מדוע נסגרה רפא"ל, נוהג בחוסר אחריות.

אני חושב שהגיע הזמן, אדוני סגן שר הביטחון. לא ייתכן שבכל פעם שיש איזו המצאה, בכל פעם שעובדים כאלה מגיעים להישגים, כולנו מתהללים ומשתבחים בהם, ובכל פעם שיש משבר, מנסים להפוך אותם לכאלה שאולי לא מרוויחים את לחמם בזכות. האנשים שם הגיעו דרך הדלת הראשית.

לפי הערכתי, שר הביטחון של היום, שהוא גם ראש הממשלה והיה שר הביטחון גם בתקופות שקיבלו את רובם לעבודה, האחריות היא שלו לא פחות משל האחרים שהוא מנסה להטיל עליהם את האחריות.

עכשיו זו אולי הדקה האחרונה שבה אפשר להציע הצעות. אין לנו שום בעיה. יש לנו די כלים לעכב את ההחלטות. אנחנו איננו מוטרדים, אבל אנחנו יודעים מי הקורבן. הקורבן יהיה שוב – העובדים.

לכן, אדוני, פנה לשר הביטחון, פנה לשר האוצר ותגיד להם: תעזבו את מלחמות היוקרה, בואו ננהל משא-ומתן ענייני כדי להתגבר יחד על המשבר הקשה, כי לא אתם ולא אנחנו נצליח לפעול לחוד. לכן, יפה שעה אחת קודם.

### היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה. רק רגע, אדוני סגן השר, יש עוד דוברים.

### ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, חבר הכנסת עמיר פרץ, יושב-ראש האיגוד המקצועי, העובדה שאנחנו נמצאים במשבר בתעשיות הצבאיות, מקורה בישראל, כמו בעולם כולו, בבסיס חיובי, שכן טוב שיש צמצום החימוש, טוב שצריך פחות נשק ויותר יצירה וצמיחה. אבל התפקיד העיקרי שמוטל על כל הממשלות – לא רק על הממשלה הזאת, גם ממשלות הליכוד לא עשו – לפעול ולהקציב תקציבים של הממשלה להסבות של הייצור, ולא לפיטורי עובדים, התפקיד הזה לא מתבצע במידה מספקת.

לפיכך, התביעה הראשונה שלי, אדוני סגן שר הביטחון, היא, שמשד הביטחון יפעיל את הלחץ העיקרי על הממשלה, על משרד האוצר ועל המדיניות כולה, כדי שנצל אותו פוטנציאל אנושי אדיר ואותו ידע מקצועי.

הסוגיה השנייה שהיא בעייתית ביותר היא סוגיית המכרזים. התארחו אצלנו במזכירות מפ"ם נציגי רפא"ל, וכפי שאמר יושב-ראש האיגוד המקצועי, יש נציגות רצינית ואחראית, אבל אנחנו יודעים, גם מביקור של ועדת העבודה והרווחה שקיימנו לפני שנה, שחלק גדול מצמצום הייצור הוא בגין העובדה שמרוב הפרטות ומרוב ליברליזציה שוכחים את שוק כחול-לבן ושוכחים את עניין הייצור הפנימי.

ולסכסוך עצמו. אני רוצה לברך פה על המעורבות של ההסתדרות, כמו גם בסכסוכי עבודה אחרים, ויש לנו שני נציגים בוועדת העבודה והרווחה. אני זוכרת מה היה כשהממשלה וועדת הכספים נתקלו בקשיים בנושא "מספנות ישראל" ורצו לסגור את המספנות, ואני זוכרת את הלילה הראשון שבו הייתי אצל השובתים, כשהתחילו בשרפת הצמיגים, והייתי אתם כל הלילה, ובסוף יושב-ראש האיגוד המקצועי, חבר הכנסת עמיר פרץ, בעזרת ועדת העבודה והרווחה ובעזרת לחץ, ובעיקר בעזרת העובדים עצמם, הגיעו להסכם שהוא טוב למדינה.

על מה מדובר פה? הרי אין פה איזה עימות חזיתי, זה לא שי"ן בשי"ן. הרי יש פה פנייה ל-60 יום, ולכן הדיון בכנסת – וטוב שוועדת הכנסת אישרה את הדחיפות – הוא בדיוק בשעה הראויה לפנות אל השכל הישר ואל ההיגיון ולקיים הידברות עם ועדי עובדים אחראיים, להתייחס לצרכים אמיתיים. ושמענו והקשבנו להם. יש פה דבר שהממשלה חוטאת בו, ואני חוזרת ואומרת שגם ממשלות קודמות חטאו בו. רואים בעובדים האויב שממול, במקום השותף.

לאחר תוכניות הבראה ולאחר הסכמים, לא יעלה על הדעת שלא להיענות עכשיו, כאשר עומדים לפטר 350 עובדים נוספים, לבקשה של 60 יום. מה כל הבקשה? אני פחות מצויה בהליך. אני מבינה שבמקביל לפיטורים יש גם שלב המעבר, שהוא מאוד חשוב, כי ב"מספנות ישראל" ראיתי טוב מאוד את המעבר מחברה ממשלתית להפרטה. פה אני מבינה שיש מעבר מרשות לחברה, אבל בכל אופן אני מבקשת מאדוני סגן שר הביטחון להצטרף גם לפנייה הזו של יושב-ראש האיגוד המקצועי. הטיפול צריך להיות לטווח ארוך וכולל, עם הסבות מקצועיות, ולכך יש צורך בתשתית, בהסבות ייצור, בייצור כחול-לבן ובעידוד, למרות חוק המכרזים ותוך תיקונו. ובמקרה הספציפי הזה של רפא"ל צריך להיענות לדחייה של 60 יום וללכת לשפת הידברות ולא לעימות. תודה רבה.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה. אחרון הדוברים איננו כאן. לכן אני מזמין אותך.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שאני משחק פינג-פונג. אני שומע את הטענות והטענות כאן, נכונים, כאלה, אחרים. כולם נובעים מדאגה כנה ואמיתית לרפא"ל, גם כגוף וגם לאנשים.

אני יכול לומר לכם, שאין כמעט שבוע שאין אצל ראש הממשלה דיון על רפא"ל, דיון עם ראשי רפא"ל, ומה הנושא? – מה שהעליתם כאן היום, מלה במלה.

### **ענת מאור (מרצ):**

---

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

הייתי שותף כמה זמן למחשבה שאפיינה בתקופה מסוימת את הקיבוצים. חשבו להכין גופים ארגוניים חדשים. אני לא אזכיר שמות של חברים שלי שהשתתפו בהם, ולכן אני יודע. אני יודע מה הצליח מזה וגם מה לא הצליח. מה זה, אנחנו לא מדברים עם הפועלים? מה, אנחנו חיים עכשיו במאה השש-עשרה? שעות יושבים אצל ראש הממשלה, דנים, בודקים מה ניתן לעשות, מה צריך לעשות, מה אפשר לעשות.

אני רוצה להזכיר לכם, שבמשך השנים נבנו גופים אשר התבקשו להמליץ מה לעשות. בשנת 1988 מינה שר הביטחון ועדה בראשות פרופסור יורטנר ובהשתתפות בכירים ממערכות הביטחון והכלכלה במשק. הוועדה קבעה חד-משמעית, שמרבית פעולתה של רפא"ל מחייבת הפעלתה כחברה ממשלתית. נוסף על כך המליצה הוועדה על דרכים לשימור מוקדי הידע והתשתית בישראל, ואני לא רוצה להיכנס לפרטים. אתם יודעים עד כמה זה מסובך.

למה להעמיד את הדברים כאילו יש פה איזה פטנט פרטי שבאמצעותו אפשר לפתור את העניין? יש פה בעיה מקצועית מדרגה עליונה, ובמלה "עליונה" לא אמרתי ולא כלום מבחינת החשיבות של המערכות השונות בישראל, של הכלכלה הישראלית, של הידע הישראלי, של ביטחון ישראל. אנחנו עוסקים פה בדבר של חיים ומוות ואנחנו מבקשים לתת את הפתרונות המרביים אשר יאפשרו לנו לפגוע במינימום אנשים ולהציב מקסימום של יעילות מערכת.

אנחנו יושבים, הנציגים של הנהלת רפא"ל, עם אנשי משרד הביטחון, לא כי אנחנו רוצים. אנחנו היינו רוצים שגופים ייפרדו מהמערכות של המשרדים הממשלתיים, אבל יש, אתם יודעים היטב, אילוצים אחרים, גם אנושיים וגם טכניים. לכן אני גם לא אעמיד פנים שאני יכול להבטיח לכם איזו הצעה מהיום למחר. אנחנו יושבים שבוע שבוע, לפעמים יותר, בשביל לנסות ולמצוא את הכיוון הנכון שיבטא דאגה לאנשים, יבטא דאגה למדינה.

מכיוון שהנושא מסובך מאוד, תראו בעצמכם כמה הנושא מסובך – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

מזמן לא קרה דבר כזה. זה היה הגנרטור.

היו"ר ס' טריף:

ההסתדרות שותפה לעסק הזה? – אנחנו נטפל בהסתדרות.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אם יש מישהו שחושב שעל-ידי כמה קולות נפץ מפחידים אותנו פה, בכל אופן חבל על הזמן.

### **היו"ר ס' טריף:**

חברי הכנסת הנכבדים.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדת משנה, אינני יודע מי עוסק, בדיוק – – –

**היו"ר ס' טריף:**

ועדת הכספים.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

**היו"ר ס' טריף:**

כן, בוודאי.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

אם זה עונה על הצד – – –

**היו"ר ס' טריף:**

כמובן.

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

ועדת הכספים.

**היו"ר ס' טריף:**

ועדת הכספים היא הוועדה הנכונה שמטפלת בנושאים של ההקצבות גם בתעשייה הצבאית, והיא בקיאה ויודעת את העניין. חבר הכנסת תיכון יודע, לכן הוא הציע זאת.

**ענת מאור (מרצ):**

— — —

## היו"ר ס' טריף:

גברתי, סגן השר ירד.

## ענת מאור (מרצ):

אני רוצה – – – מדוע לא לוועדת העבודה והרווחה או – – –

## היו"ר ס' טריף:

משום שוועדת הכספים – – –

## קריאות:

– – –

## היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת ענת מאור, אני אשיב לך. ועדת הכספים היא הוועדה הנכונה שעוקבת אחרי המהלכים שיש בתעשיות הצבאיות ובתעשיות הביטחוניות, והיא יודעת מה נעשה שם, מה קורה, היא ביקרה, והיא בקיאה. אני מקווה שאני לא טועה, חבר הכנסת תיכון.

אם כן, יש הצעות להסיר – – –

## קריאה:

– – –

## היו"ר ס' טריף:

אדוני, אין לי תשובה על העניין הזה היות שאני יושב אתך כאן. אבל אני מניח שבכנסת בודקים את העניין, ואני מקווה שעובדי רפא"ל לא עשו לנו איזה תרגיל מתוחכם.

## קריאה:

---

## היו"ר ס' טריף:

לא, לא, אנחנו אומרים זאת בבדיחות הדעת. בסדר. מבקשים להסיר. חבר הכנסת אליעזר זנדברג מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

## אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רציתי להפנות את תשומת לבו של סגן שר הביטחון, ובאמצעותו לומר לשר הביטחון – עד כמה מיואשים עובדי רפא"ל. הם החליטו להתפקד למפלגת העבודה, שלחו מכתב – עובדי רפא"ל ומשפחותיהם נקראים להתפקד למחוז אחד במפלגת העבודה, מחוז חיפה, על מנת לבחור בשיטת הפריימריס של מפלגת העבודה נציג מטעמם לכנסת שישנה את פעולות הממשלה הזאת אם היא תהיה בשלטון בפעם הבאה.

## היו"ר ס' טריף:

לכן אתה מציע להסיר את העניין?

## אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני סגן שר הביטחון, אני חושב, שאחת הבעיות המרכזיות בקונצפציה היא, שיש דברים, יש גישה שאומרת, שכל דבר אפשר לקנות או לקבל מחוץ-לארץ, אצל האמריקנים, לקנות למדף, אבל אחד הדברים הבעייתיים ביותר, לדעתי, הוא, שדברים מסוימים לא קיבלנו וגם לא נקבל אם לא ידעו במקומות אחרים בעולם שאנחנו קרובים לפיתוחם, וזאת, בעצם, המשמעות והחשיבות של רפא"ל, ועניין זה לא הועלה במסגרת הדיון כאן.

אני אומר, שהוויכוח לא צריך להיות אם לדחות ב-60 יום את הפיטורים או ב-30 יום או ב-40 יום או בשמונה חודשים. הוויכוח הוא ויכוח עקרוני, והקונצפציה צריכה להיות, שמי שייתן את –

## היו"ר ס' טריף:

תודה.

## **אליעזר זנדברג (צומת):**

– היד לשינוי במצב הנוכחי, מפקיר את ביטחון ישראל, וזאת הבעיה.

## **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זנדברג, תודה. חבר הכנסת דן תיכון מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, משלחת של הכנסת הזדמנה לפני כמה ימים למכון למחקר גרעיני במדינה גדולה ביותר, ושם נתקלנו באותן בעיות שמאפיינות את התעשייה הצבאית, לרבות רפא"ל והתעשייה האווירית, מה שנקרא – התעשיות הביטחוניות.

אדוני סגן השר, שם החליטו להקטין את השתתפות הממשלה בתקציב המכונים הללו שהם מכונים לאומיים והממשלה משתתפת בכ-80% מתקציבם. הוחלט על סולם יורד, כשהשתתפות הממשלה הולכת וקטנה בשיעור של כ-4% מדי שנה. זה מאפשר למכונים הללו להתאים את עצמם לתהליך שמאפיין את העולם לאחר מותה של המלחמה הקרה.

אני חושב, שתהליך דומה צריך להציע כשמדובר ברפא"ל. צריך לקבוע סולם שעל-פיו תרד השתתפות הממשלה בהדרגה, אני חוזר ואומר – בהדרגה, ולא במכה אחת, כפי שמנסים לעשות כאן. כשמכים פעם אחת, העסק לא יחיה, וחבל.

## **היו"ר ס' טריף:**

תודה. חברי הכנסת פרץ ומאור, האם אתם מסכימים להצעתו של סגן השר?

## **עמיר פרץ (העבודה):**

אנחנו מסכימים להעברת ההצעה לוועדה, ומציעים שוועדת הכנסת תחליט.

## **היו"ר ס' טריף:**

ועדת הכנסת תחליט.

ההצבעה החלה, נא להצביע. מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדה שוועדת הכנסת תחליט עליה – אבקש להצביע.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 9

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

**היו"ר ס' טריף:**

תשעה בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. הנושא יועבר לוועדת הכנסת שתכריע לאיזו ועדה הוא יועבר לדיון.

### **הצעות לסדר-היום**

#### **עיריית בני-ברק**

**היו"ר ס' טריף:**

הנושא הבא על סדר-היום – עיריית בני-ברק; הצעות לסדר-היום מס' 6818, 6826 ו-6849. שלושה דוברים. ראשון הדוברים – חבר הכנסת רפאל פנחסי. ישיב לנו שר הפנים. השר עוזי ברעם עוד מכהן כשר הפנים והפעם הוא גם ישיב על עניין בני-ברק. אולי זה נושא הפרידה ממשד הפנים, היום, אדוני? בבקשה.

**רענן כהן (העבודה):**

אני מבין שהאור עכשיו בסדר.

## היו"ר ס' טריף:

אם יש לך טענות על האור הרומנטי הזה, אז תגיד. בבקשה, אדוני.

## רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אומנם אתה תשיב לי כשר הפנים, אבל אני מבין שאנחנו נאלצים להיפרד ממך כשר הפנים, ולכן קודם כול אני מאחל הרבה בריאות לרעייתך וגם ברכות לך שתצליח בהמשך דרכך. אני חושב שהיית שר טוב בתקופה הקצרה, חבל שאתה נאלץ לעזוב את התפקיד. אבל, אני בא להעלות נושא כאוב שאתה התעסקת בו, נושא סבלם של תושבי בני-ברק לאור השביתה המתמשכת זה למעלה מחודש ימים.

אני בא להיות פה לפה לתושבים שהייתי יכול לקרוא להם את הפסוק: קול דמי אחיך זועקים מן הזבל. חוצות העיר מלאות ערמות אשפה. הבוקר הייתי צריך ללוות את נכדתי לגן, והייתי צריך לעשות כל מיני תרגילים כדי לעבור בין ערמות אשפה ולהיכנס לתוך הגן, והגננת לא נותנת לילדים לשחק בחצר כי מסריח שם. אי-אפשר להוציא את הילדים לחצר הגן.

נכון שבתקשורת פרסמו שהמשרד לאיכות הסביבה, השלטון המקומי, ישלחו משאיות לפנות את האשפה, אבל אני כתושב העיר יכול להעיד, שערמות האשפה – אני מזמין כל חבר כנסת וכל אזרח מדינת ישראל לעבור ברחובות העיר ולראות האם, באמת, העיר נקייה או שיש בה ערמות אשפה. נכון שזה מקל, יש משאיות שמפנות את האשפה, את זה צריך לומר לשבחו של ועד העובדים שהשכיל, הפעם, לאפשר למשאיות של חברה חיצונית לפנות את האשפה, שלא כמו בפעמים קודמות כשהפריע לפינוי. הוא מבין גם, אבל גם אני מבין את העובדים.

אני חושב שזו מסירות מצדם. במשך חודשיים הם אינם מקבלים שכר, אף שהם צריכים לפרנס משפחות. הם לא אשמים, אני חושב שהם עובדים טובים, עובדים מסורים. יש לממשלה ויכוח עם אבות העיר, אז צריך לבוא בדיון-ודברים עם אבות העיר. למה צריך לתת לעובדים המסורים לסבול ולא לשלם את שכרם.

מה אשמים אותם 140,000 תושבי העיר, שאינם יכולים לצאת לרחובות. כבר יש שם מחלות, יש שם דברים נוראים.

אם יש לממשלה ויכוח, אם היא רוצה לעשות סדר, אני חושב שזו לא העירייה היחידה שיש לה גירעונות, זו לא העירייה היחידה הסמוכה על שולחן הממשלה. מוצאים פתרונות בערים אחרות, ודווקא בבני-ברק, כל זמן שלא יפטרו X עובדים לא יעבירו תקציבים.

אני מסכים עם השר, יש לי ביקורת קשה על אבות העיר. נכון שהרוטציה נפסקה על-פי הוראת גדולי ישראל, אך מי אני שאעביר ביקורת על פסיקתם. אני חושב שאלה שהיו צריכים לעשות את הרוטציה, גם הנוכחי וגם הקודם, אשר כל שנתיים או שנתיים וחצי מתחלפים, לא השכילו לנווט את העיר ולקבל אחריות, כדי שגם הבא אחר כך יוכל לנהל את העיר בצורה מסודרת וטובה. כל אחד אומר: אחרי –

המבול. כל שנתיים מתחלף ראש עיר. בא ראש עיר חדש ואומר: אני קיבלתי רק עכשיו את השלטון, מה אתה רוצה ממני – זה היה בתקופת קודמי. לצערי, הנושא הזה כאוב מאוד.

בשעתי הצעתי: רוצים רוטציה? תקבעו קדנציה אחר קדנציה. מדוע צריך להתחלף באמצע קדנציה, דבר שאינו מאפשר להטיל אחריות? עד שאחד לומד, עד שהוא מיישר את החטטרת שיצר הקודם, הוא צריך להתחלף.

לכן אני חושב, שוועדת החקירה שהשר החליט להקימה, אולי תביא פעם אחת סוף לסבל התושבים. אבל אני פונה עכשיו לאדוני השר ולממשלת ישראל: למה צריך להעניש 140,000 תושבים שכמעט מחציתם ילדים ונוער? מדוע צריך להגיע למצב שבו הם בני ערובה להעברת תקציבים? למה אי-אפשר להעביר תקציבים, לתת לעובדים לעבוד, ובד-בבד לנהל משא-ומתן – את מי וכיצד מפטרים, מי צריך ומי לא צריך ללכת.

העיר בני-ברק נמצאת בתחתית סולם הפשע, ולכן אין תושביה יוצאים להפגנות. אם זה היה קורה בעיר אחרת, אין לי ספק שהיו מבעירים צמיגים ועושים הפגנות, ואז כל המדינה היתה רועשת וגועשת. אלה אנשים שקטים, אנשים היושבים על מי מנוחות, אנשים המשתדלים לחיות בשקט. אין אפילו תחנת משטרה בעיר של 140,000 תושבים, כי אין שם פשע. התושבים חיים בתחתית סולם העוני, גם לפי הסטטיסטיקה של הביטוח הלאומי, אבל הם מחנכים את הילדים שלהם בצורה יוצאת מן הכלל. הם משלמים שכר לימוד גבוה עבור חינוך פרטי לילדיהם, והם משלמים היום את המחיר, בגלל אבות העיר או הממשלה. אני לא יודע מי אשם בכך, אך בינתיים צריך למצוא פתרון.

אני פונה אליך, אדוני השר, ביומך האחרון כשר הפנים, למצוא פתרונות מיידיים, כדי שהעיר תוכל לתפקד, כדי שיוכלו לפנות את ערמות האשפה. כבר היום יש בבתי-החולים כמה אנשים שלקו בקוצר נשימה בגלל הסירחון, שכן מבעירים את ערמות האשפה, וזה יוצר עשן ולכלוך. צריך לראות אחת ולתמיד כיצד מביאים זאת לידי סיום, ולא לגרום לכך שכל שלושה חודשים יחזור העניין על עצמו. רק לפני חודשיים, שלושה חודשים היתה שביתה ארוכה, היום שוב. הפתרון אינו נראה באופק. ראש העיר התפטר או לא התפטר, ממלא-המקום מקבל את התפקיד או לא. יש ויכוח בין אבות העיר – תפזרו את העירייה הזו, אבל תיתנו לתושבים את מה שמגיע להם, כמו לכל אזרח במדינת ישראל.

## **היו"ר ס' טריף:**

תודה לחבר הכנסת פנחסי. הבהרת היטב את הנושא, וחרגת לא מעט ממסגרת הזמן. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ.

## **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, בראשית הדברים ולא על חשבון זמני, אני אישית יכול לומר שהשר עוזי ברעם הוא אחד השרים הטובים ביותר במדינת ישראל.

## **היו"ר ס' טריף:**

שהתברכנו בהם.

## **רענן כהן (העבודה):**

אני רוצה לומר, שחבל שהשר עוזי ברעם עוזב את תפקידו. יש לו סיבות, אני שותף להן, אני יודע למה עשה מה שעשה, ואני רוצה לאחל לו המשך הצלחה ולאחל לרעייתו בריאות.

תראו מה שקורה בירושלים העיר הקדושה, כאשר מדברים על העיר בני-ברק. אפילו האורות כבו. תראו איזו מקריות. אולי כדי שהציבור לא ישמע מה אנו אומרים. חמש הפגנות עם 2,000 איש בכל הפגנה, זה מאוד רציני שם, זה מאוד כואב שם. כאיש בני-ברק, כאיש החי את המקום, כאיש המרגיש את המצב – איזו ועדת חקירה? על מה ועדת חקירה?

הדבר היחיד שצריך לעשות הוא לפזר את העירייה, להקים ועדה קרואה שתנהל את העיר הזו. הציבור אינו מסוגל עוד לסבול את מה שקורה שם. אני שואל את אדוני השר: מה עוד לדעתך צריך לקרות ביישוב הזה? עד כמה המצב צריך להידרדר, כדי שנגרש ממקומה את העירייה הזו, שאיננה מסוגלת לנהל את ענייני העיר הזו?

כיצד אפשר לתת משכורת עתק, כאשר בתקופת העירייה הזו יש חוב כספי של למעלה מ-100 מיליון שקל. משהו שם, אדוני השר, מסריח.

## **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

משהו? כל העיר מסריחה.

## **רפאל פנחסי (ש"ס):**

הכול מסריח.

## **רענן כהן (העבודה):**

אני מודה לכם שאתם מסכימים אתי, כי אני צריך אתכם בקואליציה.

## היו"ר ס' טריף:

כל אחד וכוונתו הוא.

## רפאל פנחסי (ש"ס):

היום פורסם כי בעיריית חיפה העלו את המשכורת ב-20,000 שקל. מדוע שם מותר?

## רענן כהן (העבודה):

קודם כול אני מודה לך שאתה שותף לדעתי שהעיר כולה מסריחה.

## רפאל פנחסי (ש"ס):

אני מסכים אתך. צריך למצוא לכך פתרון.

## היו"ר ס' טריף:

אם יש הפקרות במקומות אחרים, אתה צריך ללמוד מכך?

## רענן כהן (העבודה):

הדברים הנאמרים היום הרבה יותר טובים מהדברים שנאמרו לפני כמה חודשים.

יושב אתנו כאן מנכ"ל משרד הפנים, איש עתיר ניסיון, מר קלעג', שאיני יכול להתמודד אתו בהבנת השלטון המקומי. אני מעריך את שיקול דעתו, ואני חושב שהוא יכול להשוות בין יישוב זה ליישובים אחרים.

אני רוצה לשאול, איפה האחריות הציבורית של ראש העיר? הוא חזר בו מהתפטרותו וממשיך להתגורר בירושלים. כיצד קורה דבר כזה? הוא מתגורר הרחק מצחנת מצבורי הזבל, כדי שלא יריח את הזבל שהצטבר כתוצאה מתפקודו הלקוי כראש עיר. הוא נוהג בצורה המבזה את היישוב.

הסובלים העיקריים, על לא עוול בכפם, הם תושבי העיר ותושבי שכונת פרדס-כץ. אני רוצה לפנות אל ידידי, תושבי בני-ברק, ביקשתי לא אחת בתחנונים: בואו נעשה הפרדה בין פרדס-כץ לבין בני-ברק.

זהו יישוב שכולו חרדי-דתי, ואני מכבד אתכם, אני רוצה שיהיה לכם כל מה שאתם מבקשים, אבל תנו ליישוב האחר, לאוכלוסייה האחרת לחיות את חייה בדרכה, בתבונתה ובחינוכה.

אני רוצה לסכם ולברך אותך, אדוני היושב-ראש שהתחלף ברגע זה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. אתה לא חושש?

**רענן כהן (העבודה):**

להיפך.

חלוקת המשאבים, אדוני השר, מעוותת. אני מתכוון לחלוקת המשאבים בין היישוב החרדי לבין היישוב החילוני, שהיא מפתיעה ומדהימה. אני מקווה שתושבי פרדס-כץ מסתכלים היום בטלוויזיה, אני מקווה שהטלוויזיה פועלת היום, כדי שיבינו שיש כאן קול המעלה את דבריהם, את הכאב שלהם, את העוצמה שבה הם מרגישים את הדברים, גם ביחס לצורה שבה מחנכים את ילדיהם, גם בגלל הצחנה שם.

ואני פונה לשר: לא עוד הפקרות. אני מכיר את השר באומץ לבו, ביכולת תפקידו, באמונתו, בדרכו, בתפיסת עולמו. היום אתה מסיים את תפקידך כשר הפנים, היום תעשה סדר.

אדוני השר, אני עובד אתך בגאווה זה 20 שנה ויותר.

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

כמה זמן אתה נותן לו?

**היו"ר ע' עלי:**

מה הבעיה, חבר הכנסת פנחסי?

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

לי, אחרי שלוש דקות אמרו לסיים. כמה זמן הוא מדבר?

### היו"ר ע' עלי:

אני יודע? מה, אני עושה חשבונאות? התחלפתי כעת ואני חושב, חבר הכנסת פנחסי, עם כל הכבוד וההערכה אליך – זה מאוד לא מכובד. כשאתה עומד על הבמה ומדבר עוד דקה – מעולם לא הפסקתי אותך.

### רפאל פנחסי (ש"ס):

לי לא נתנו לדבר, אמרו לי לסיים.

### היו"ר ע' עלי:

מה אתה רוצה ממני? אני ישבתי כאן כשדיברת? פעמיים ביקשתי ממנו בעדינות, הוא יבין את העניין הזה. כל הגישה הזאת מאוד לא חברית ולא יפה. הוא ידבר עוד דקה. באמצע המשפט להפסיק אותו? מה קרה?

### רענן כהן (העבודה):

אני מודה לאדוני היושב-ראש. חבר הכנסת הרב פנחסי, אני אסיים מייד, כי בסך הכול אני גם מסייע בידיך בנושא שאתה בעצם סובל ממנו ביישוב הזה.

אדוני השר, כמי שמכיר ומעריך אותך זה שנים, אני מעריך את אומץ הלב שלך, אני מעריך את היכולת שלך, אני מעריך את ההתמודדות שלך. אני חושב שזאת ההופעה האחרונה שלך כשר הפנים, וחבל. תאמינו לי שאנחנו מפסידים שר פנים לתפארת. אני מבקש ממך, שהיום תביא בשורה לתושבי פרדס-כץ, תביא בשורה לאנשי בני-ברק. תודיע היום על הקמת ועדה קרואה. כל הליך אחר לא יעזור, כל הליך אחר לא יפתור את הבעיות. אם תלך לכך, כל התושבים יהיו מאושרים, והתושבים החילונים יגידו תודה על המעשה הנפלא שתעשה היום בסיום תפקידך ובהשאת חותם שלך על משרד הפנים, שהיו לך הכוח והעוז לעשות בו מה ששרים אחרים לא העזו לעשות. תודה רבה. אני שוב רוצה להודות לאדוני היושב-ראש.

### היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה.

עד שיגיע, אני רוצה לברך את השר על העבודה הטובה שעשה במשרד הפנים. שמעתי הרבה מאוד מחמאות, הורעפו עליך שבחים גדולים על הפעילות, על הדינמיות שלך במשרד הפנים. חבל שאתה עוזב את המשרד, מפני שרבים מראשי הערים, ראשי הרשויות המקומיות שבאתי אתם בדברים, הצטערו מאוד על הפעילות שנקטעת בעודה באבה. מכל מקום, אני מאחל לך הצלחה במשרד התיירות.

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני כמו חברי רוצה לאחל רפואה שלמה לרעייתך בתוך שאר חולי ישראל, שהקדוש-ברוך-הוא ישלח לה רפואה שלמה.

אדוני היושב-ראש, שוב נאלץ אני לדבר בעניין העיר בני-ברק, והפעם מתוך ריח הזבל ניחוח העיר.

צריך לומר, גם ריח הזבל אינו יכול להאפיל על ניחוח העיר, עיר המפיצה ניחוחה של תורה; עיר מצוקה שאיננה פוגעת בכבודה; עיר של סבל שאיננו מפחית מהחסד של איש עם רעהו; עיר של עוני אבל לא של בערות, אלא בבחינת "היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה"; עיר של אנשים צנועים הסובלים את סבלם בשקט. אינני מעלה על דעתי שעיר אחרת בישראל, למודת סבל כבני-ברק, היו תושביה מוכנים בהכנעה להמתין כל כך הרבה זמן. הרי בכל עיר אחרת היתה כבר קמה התקוממות של תושביה. צמיגים היו בוערים בצמתים, הפגנות רחוב, ניפוץ שמשות ומה לא. אבל תושבי בני-ברק סובלים ושותקים.

### **היו"ר ע' עלי:**

סליחה רגע. חבר הכנסת פנחסי, זה מפריע לנואם. הפעם הוא מדבר לשיטתך. נא לאפשר לכולם להאזין לו רוב קשב. אתה בוודאי מזדהה עם דבריו.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

בהחלט.

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

כל זאת מחמת צניעותם, ענוותנותם ורצונם לשמור מכל משמר על כבוד העיר, שהיא היחידה בעולם שיהודים חרדים הם רוב בה וראשיה רובם אנשים חרדים. אבל אוי לאותה בושה, אוי לאותה חרפה בראותי כל עיר על תלה בנויה והעיר בני-ברק מושפלת עד אשפתות.

אני שואל אותך, אדוני השר, היכן אתם הממשלה? מדוע אתם מנצלים את אורחות החיים הצנועים של תושביה ולא עושים דבר? אני יודע, יש לכם טענות על ראשי העיר שאינם נוהגים לפי הכללים, אולי בלשון המעטה. אבל, האם אתם הממשלה, האם אתם נוהגים ככאלה?

אינני מדבר בשם העירייה או בשמו של ראש העיר. אני לא יכול לדבר בשמו של ראש העיר, כי אני לא יודע איפה הוא.

### היו"ר ע' עלי:

אולי תשאל, חבר הכנסת רביץ, האם היא העיר היחידה שלא נוהגת בהתאם לכללים?

### אברהם רביץ (יהדות התורה):

בוודאי, אני מגיע לזה.

אני מדבר בשם התושבים השקועים בזבל, בשם התושבים שילדיהם לומדים בתת-תנאים, בשם התושבים שאינם מעלים בדמיונם פיתוח של העיר, רווחתה, אבל מבקשים את המינימום המגיע להם כאזרחים.

תסבירו לי, כיצד מצאתם את הדרך לעזור לבאר-שבע ומדוע לא לבני-ברק, לרחובות ומדוע לא לבני-ברק, לראשון-לציון ולא לבני-ברק, לנתניה הענייה המרודה ולא לבני-ברק? מדוע, אני שואל.

אני זועק ומזהיר בשם ילדי בני-ברק, נוסף על העוני והסבל הם צפויים למחלות, חס ושלום, מגפה עלולה, ירחם השם, לפרוץ בעיר המיוחדת והמורכבת הזאת.

אומרים לי ראשי העיר, כי הם קיבלו כמעט את כל הדרישות של משרד הפנים. אני חקרתי לפני שהגעתי לכאן לדבר. אבל אני גם לך אומר שאין תפקידי להיות חוקר. אני שואל שאלה פשוטה: מדוע אינכם עוזרים לתושבי העיר הזאת, שהם אזרחי הארץ, צנועים, שקטים, לחיות חיים נורמליים, חיים של כבוד מינימלי, לא של פאר כמו הערים הסובבות את בני-ברק, אבל חיים של תורה וחסד, עמל ועשייה? אני שואל אותך, אדוני השר, למה ועד מתי?

מינית ועדת חקירה. אני יודע וכנראה גם אתה יודע, ששבוע חלף והוועדה הזאת עדין לא התכנסה. עד היום היא לא התכנסה, או לפחות עד אתמול בלילה.

אני רוצה לסיים בנימה קצת אישית, כי כל העניין הזה הוא גם אישי. אחינו בשרנו הם. אני מדבר בשם נכדי. יש לך נכדים, הרב פנחסי?

## רפאל פנחסי (ש"ס):

---

## אברהם רביץ (יהדות התורה):

נכד. חשבתי ילד, כי אתה צעיר. אני מדבר בשם נכדי, שחלקם, לא עליכם, כבר חולים וסובלים משלשולים. אני מדבר בשם מלכי הקטנה בת שמונה, בשם לאה'לה בת שש וחצי, בשם אריה לייב בן שש וחצי, בשם אסתר בת חמש, בשם שמוליק בן ארבע וחצי, בשם שאול בן ארבע, בשם שמריהו בן שנתיים וחצי, בשם בריינה לאה בת שנה וחצי ובשם דבורה'לה בת שמונה חודשים, שחלק מהם סובלים היום משלשולים והם מייצגים קרוב ל-50,000 ילדים ובני נוער. בשמם אני מדבר. אינני מדבר בשם העירייה, אני מדבר בשם אזרחיה.

אני יודע, אדוני השר, שיכולת להשאיר את העניין הזה לשר הבא אחריך, אבל ראית מחובתך ומתפקידך לסיים את הפרשה הזאת.

יש אמירה ביידיש – אני אתרגם אותה לעברית – שעד לבית-המרזח צריך גם כן לשתות כוסית. בני-ברק זקוקה היום לתרופה, היום ולא מחר, ממש היום. אוי לנו אם חס וחלילה, שלא יהיה ולא יבוא, יקרה אסון לילד יהודי אחד בבני-ברק. אנה נבוא אנחנו. תודה רבה, אדוני.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ. שר הפנים, בבקשה.

## שר הפנים ע' ברעם:

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מודה ליושב-ראש, חברי הטוב חבר הכנסת עובדיה עלי, על הדברים שהוא אמר על תפקודי, ולחברי, חבר קרוב למאבק פוליטי זה שנים, חבר הכנסת רענן כהן, ולשני חברי כנסת שדיברו בדם לבם, חבר הכנסת פנחסי וחבר הכנסת רביץ.

באתי לכאן עמוס ניירות. את כל הניירות שמתי בצד ואני מדבר בלי ניירות כדבר איש אל רעהו.

קודם כול אני רוצה לומר, שברגע זה כבר יש לי ממלא-מקום בתפקיד שר הפנים, עוד לפני אישור הכנסת. ראש הממשלה מביא אומנם לכנסת את אישורו של השר ליבאי כשר הפנים, אבל הממשלה החליטה אתמול החלטה נוספת לפי סעיף 20 לחוק-יסוד: הממשלה, שבו נאמר: שר שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו, תמנה לו הממשלה ממלא-מקום. לכן, מהבוקר השר דוד ליבאי הוא ממלא-מקומי עד בחירה ממשית בכנסת. אבל את עניין בני-ברק לא יכולתי להותיר לאדם אחר.

אני רוצה קודם כול להעמיד כמה דברים על אמיתותם. אני רוצה לומר לחבר הכנסת רענן כהן: מה שאני עשיתי זה גילוי גדול יותר של אומץ לב מאשר אתה אפילו משער. אין אפשרות להקים ועדה קרואה אלא אם קודמת לה ועדת חקירה. ועדת חקירה – זה הליך הכרחי. אני רוצה לומר, שמצבה של עיריית בני-ברק קשה לא מהיום. היה שר פנים אריה דרעי. היה אפילו שר פנים יצחק רבין. כל אחד מהם ראה את המצב, כל אחד מהם טיפל. אני החלטתי להקים ועדת חקירה, כי אני רוצה שיבדקו בצורה עמוקה ונועזת, האם לבני-ברק יש דרך לצאת, הייתי אומר אל החופש הכלכלי מלבד הקמת ועדה קרואה.

אני רוצה גם לומר לחבר הכנסת רביץ, כי ביום שישי האחרון התכנסה בלשכתי הוועדה בראשותו של פרופסור יעקב נאמן. היא קבעה חלוקת תפקידים בין אנשיה, והיא תתכנס לישיבה נוספת מייד עם שובו של יעקב נאמן מחוץ-לארץ. יותר מזה, מי שמכיר את אופיין של ועדות חקירה יודע, שוועדות פועלות במשך שנים, חודשים. אני הגבלתי את הוועדה הזאת לחודש, ואני רוצה שאחרי חודש תהיה לנו תשובה בנושא הזה.

דיברו כאן, ואני ראיתי גם את הערתו של היושב-ראש, שבעיני הוא מומחה גדול ממני לשלטון המוניציפלי. שלושה חודשים הייתי שר הפנים, לא שנים. עשיתי מה שאני יכול. אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, יש בארץ הרבה ערים שמצבן קשה – באר-שבע, רחובות, עכו – אבל אין עיר שנמצאת במצב כזה. אין עיר שנמצאת במצב כזה – לא רק המצב האובייקטיבי, אלא, הייתי אומר בהזדהות גדולה עם דבריו של חבר הכנסת רביץ, גם שיתוף הפעולה של אזרחיה, תושבים נאמנים קשי יום – שבראשה עומדת הנהגה כושלת וחוטאת.

לא ייתכן כדבר הזה הזה, שעיר בישראל תקיים משטר מוניציפלי עם 12 סגנים, ויבוא ראש העיר ויאמר לי: אבל 12 הסגנים לא מקבלים כולם משכורת. יפה מאוד. גם משכורת אתה רוצה שיקבלו כולם? לשכות יש? מזכירות יש? מה זאת אומרת שיש 12 סגנים?

אני רוצה לומר עוד, יש ניפוח מנגנון, שהוא לא רק ניפוח אובייקטיבי. בכל העיריות בארץ היתה עלייה של 6.5% בשכר; שם היתה עלייה של 15%. יותר מזה: מישהו בדק פעם אחת את מי קיבלו? עוד לא היתה עירייה שברגל דורסת קיבלה לעבודה "אנשי שלומנו" ולא הסכימה לפטר אותם.

לפני שבאתי לכאן החלטתי: אני מדבר עם כל הגדולים, עם ראש הממשלה, עם שר האוצר, והיום יש לי הכבוד לדבר עם חבר הכנסת רביץ, אני רוצה לדבר עם עוד מישהו – עם ראש ועד העובדים, אני רוצה לדבר אתו בעצמי ולא באמצעות מתווכים. הרמתי אליו עכשיו טלפון ואמרתי שאני רוצה להבין למה השביתה לא נגמרת. הוא אמר לי כך: לפי דרישתכם אנחנו עמדנו להגיע להסכם על פיטורי 82 עובדים. יש סדר. באו אנשי המנגנון ואמרו: בארבעה אלה שהם אנשי שלומה של העירייה ושל ראש העיר אסור לגעת. הסכמנו ובאנו לחתום אלא שאז באו ואמרו: עוד שניים. אז דפקתי על השולחן, הוא אומר, ואמרתי: לזה אני לא מסכים.

מה זה? מישהו יעשה שם איזו פוליטיקה כזאת או אחרת על גבם של עובדים ויבוא לכאן רק לדרוש את רווחתם של התושבים?

אלפי טונות של אשפה פונו. כמות האשפה בבני-ברק היא אדירה. במשך חג השבועות ואחרי החג נערמו שם 1,500 טונות אשפה. כל המשאיות שהובאו לשם לא היה בכוחן לעמוד במשימה כזאת. באמצעות משרד האוצר הקצבנו מייד 2.5 מיליוני שקל לפינוי, והיום ביקשתי ממנכ"ל משרד הפנים – וזו הבשורה שאני אומר – שיביא היום את הסכסוך עם העובדים לסיום, אולי נגיע לפשרה.

אדוני חבר הכנסת רביץ, חבר הכנסת פנחסי, חבר הכנסת רענן כהן, יש חוק בחירה ישירה לראשי ערים, עם מי אתה רוצה – – –

### **קריאה:**

צריך לשנות את זה.

### **פיני בדש (צומת):**

— — —

### **קריאות:**

— — —

### **היו"ר ע' עלי:**

סליחה, חבר הכנסת בדש, חבר הכנסת בדש. חבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת בדש. חבר הכנסת יגאל ביבי, ידידי הטוב.

### **שר הפנים ע' ברעם:**

חבר הכנסת בדש, אם תעלה את הנושא בשבוע הבא, אני בטוח שהשר ליבאי ישמח מאוד להשיב לך.

אני רוצה לומר, עם מי ניהל המנכ"ל עמרם קלעג' משא-ומתן, עם מי? עם ראש העיר שאנחנו לא יודעים איפה הוא נמצא? אני אשלח את ה"אינטרפול" לחפש אותו? עם מי אני אנהל משא-ומתן? אין לו גם ממלא-מקום שנבחר כדין.

אתם אומרים שמבטיחים. אני שואל: הם קיבלו את כל הדרישות? לא התכנסה ישיבה של מועצת העיר כדי לקבל את העניין. בשידור טלוויזיה הוא אומר לי: אין שום דבר, כל העניינים מסתדרים.

ואני רוצה לומר משהו על משכורות עובדי העירייה; ידעו חברי הכנסת. משכורות עובדי העירייה הן 8 מיליוני שקלים. בשביל לשלם 8 מיליוני שקלים משרד הפנים צריך לתת 20 מיליון שקל, משום ש-12 מיליון שקל מייד נלקחים על-ידי אוצר השלטון המקומי. אם אתה רוצה לשלם משכורות – אתה צריך היום לשלם 40 מיליון שקל. התקציב השוטף של עיריית בני-ברק הוא 30 מיליון שקל, במענק שהם מקבלים מאתנו. בא שר האוצר ואומר לי, ובצדק: אתה רוצה ממני כסף או אתה רוצה פתרון?

אני רוצה להישיר מבט לעיניהם של נכדיך ונכדותיך ולומר: מה שאנחנו עושים היום אולי מקשה מעט, אבל אולי הוא יביא את הציבור בבני-ברק ואולי גם את הציבור הכללי בארץ להבין – – –

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

עם כל הכבוד, נתנו כסף – – –

### **שר הפנים ע' ברעם:**

מי נתן?

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

שר האוצר. אם אתה מדבר על פתרון, למה נתת לקיבוצים? ייתן דוגמאות אחרות ותירוצים אחרים.

### **רענן כהן (העבודה):**

מה הקשר בין קיבוצים והתושבים של בני-ברק?

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי חברי הכנסת.

### **שר הפנים ע' ברעם:**

תאמין לי, ידידי מירושלים, חבר הכנסת ויינשטיין, אני מאוד מצטער שלא דיברתי אתך לפני השיחה שלי עם שר האוצר, כי אז היו לי עוד נימוקים. אני מצר ובוכה על דבר שלא עשיתי, איך קרה שלא הכנסתי נימוק כזה?

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

יש לו די נימוקים שלא לתת כסף.

### **שר הפנים ע' ברעם:**

כמי שמרגיש שהאחריות הישירה ניטלה ממנו היום אבל לא האחריות המוסרית, ואמשיך ללוות את העניין – גם השר ליבאי ילווה את העניין – ביקשתי מהמנכ"ל לעשות מאמץ מיוחד להביא את העניין לידי גמר. דיברתי גם עם יושב-ראש ועד העובדים. אני מקווה שבעזרת מודיעין, ואולי בעזרת קשרים עם אחת מהחצרות החשובות בארץ, גם נגלה את עקבותיו האבודים של ראש עיריית בני-ברק, הלוא הוא הרב משה אירנשטיין. תודה רבה לכם.

### **היו"ר ע' עלי:**

מה השר מציע?

### **שר הפנים ע' ברעם:**

להעביר לוועדה.

### **רענן כהן (העבודה):**

למה לא במליאה?

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת רענן כהן, אתה הצעת להעביר למליאה, השר הציע להעביר לוועדה.

כעת יש שלוש הצעות אחרות.

תרומתי הצנועה לעניין. אני רוצה לומר לכם, חבר הכנסת רביץ וחבר הכנסת פנחסי, עם כל הכבוד, צריך לסייע לבני-ברק. אבל כשבאים לבקש כסף מהקופה הציבורית צריך לבוא בידיים נקיות. אם אתם רוצים לעזור לבני-ברק, צריך למצוא פעם אחת פתרון רציני ויסודי לעניין, ובזה רק נסייע לבני-ברק לטווח הארוך. קל מאוד להגיד: שולמן ישלם.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

לא צריך לקחת את התושבים כבני ערובה.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת ויינשטיין מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פנחסי.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אחרי ששמענו כאן על התמונה הקשה אני מבקש לומר לתושבי בני-ברק: יש עתיד לעיר שלכם; יש הרבה קרקעות מרכזיות פנויות, או אפשרויות לפיתוח, ואפשר לקבל שם היטלי השבחה של עשרות מיליוני שקלים שיכולים לפתח את העיר הזאת. עם כל התמונה הקשה ששמענו עליה כאן ועל אווירת הייאוש שכאילו קיימת בעיר, אף שעשרות אלפי תושבים סובלים, כפי ששמענו כאן, מכאבי בטן, מזוהמה ומתחושה נוראה, יש עתיד, יש תקווה, העיר הזאת יכולה לפרוח.

אדוני השר, אני מקווה שוועדת החקירה הזאת תמהר לסיים את תפקידה כי צריך ועדה קרואה – גם אני יודע זאת – ואז התושבים והעיר הזאת יצאו לדרך המלך.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת ויינשטיין. חבר הכנסת בא-גד מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני השר, גם אתה בדעת כולנו שיש להבדיל בין העירייה לבין התושבים. לכן אני פונה אליך בקריאה נרגשת: עשה למען תינוקות של בית-רבן שלא חטאו. ברוך השם, זו עיר ברוכת ילדים, עיר של מוסר וטוהר. לכן צריך להתעלות, להגיב נגד מי שצריך להגיב – לא בדקתי את הפרטים – אבל חייבים לתת לתושבים הנפלאים האלה את המגיע להם, במהרה ומייד.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת פני בדש, בבקשה.

## **פיני בדש (צומת):**

אדוני השר, כראש רשות הייתי לא מזמן בבני-ברק וראיתי מה קורה שם. אני חושב שיש קונסנסוס בבית הזה לגבי הטיפול שצריך לעשות שם. קודם כול צריך לפנות מייד את האשפה – לא חשוב מנין הכסף. כשהייתי שם שאלתי: איך ייתכן שהציבור לא צועק? אמרו לי: זה ציבור רוחני ופחות חומרני, אם יסגרו להם את המקוואות הם יתחילו לצעוק. מבחינה בריאותית, זו סכנת נפשות.

אין לי ספק שוועדת החקירה שהצעת תועיל. מתוך ניסיוני – רק ועדה קרואה תפתור את הבעיה, כי יש מלחמת פלגים מחסידי אלה ומחסידי אלה. בגלל מלחמת הפלגים, רק ועדה קרואה למשך שנתיים תוכל ליישר את הקו שם. בסך הכול זה לטובת התושבים והאזרחים, וצריך לעשות זאת מהר ככל האפשר.

דבר נוסף, הבעיה של אנשי פרדס-כץ חוזרת ועולה. יכול להיות שהגיע הזמן לעשות הפרדה בעניין הזה. זו אוכלוסייה אחרת, עם צרכים אחרים, תרבות אחרת. צריך לקבוע מועצה מקומית בפרדס-כץ ולתת להם לנהל את החיים השונים והאחרים שלהם בנפרד.

## **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אולי גם בירושלים תפריד בין מאה-שערים – – –

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת בדש.

## **רענן כהן (העבודה):**

משפט אחד. אדוני השר, זו תחושה של כל חברי הבית. אנחנו מבקשים שתרשום לפניך – ועדה קרואה בנושא של בני-ברק.

## **יגאל ביבי (מפד"ל):**

הצעתי לדון במליאה.

**היו"ר ע' עלי:**

אם אתה רוצה לומר כמה משפטים, בבקשה, רק שחבר הכנסת פנחסי לא יתנגד.

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

העיקר שיהיה פתרון.

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, הדברים שאמרת אלה דברים של מינהל; צריך לעשות סדר. מדוע בסדרי העדיפויות החדשים שלכם לא תיתנו טיפול נקודתי? בספר שהצבתם לנו כאן נאמר, שהממשלה רשאית לתת לערים מסוימות עדיפות נקודתית. נתתם לדגניה, לכינרת, לשרעם, לטורעאן ולכולם. נראה לי שיהיה מכובד שאתה, השר, תביא ביום ראשון החלטה לממשלה, שבני-ברק נמצאת בעדיפות לאומית נקודתית, ואז ממילא יוזרמו לה כספים כמו שמזרמים כספים לכל ערי הפיתוח.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי.

לית מאן דפליג שכולם רוצים לסייע לבני-ברק. השאלה, מהי הדרך. השר הציע להעביר לוועדת הפנים. אני שואל את חבר הכנסת פנחסי אם הוא מסכים לכך.

**רפאל פנחסי (ש"ס):**

מסכים בהחלט.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת רענן כהן?

## רענו כהן (העבודה):

בהחלט.

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רביץ?

## אברהם רביץ (יהדות התורה):

מסכים.

## היו"ר ע' עלי:

אם כך, נצביע. מי בעד העברת ההצעות לסדר-היום על המשבר בעיריית בני-ברק לוועדת הפנים, כהצעת השר?

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

בעד – 11, אין מתנגדים, אין נמנעים. ובכן, הוחלט להעביר את ההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת רפאל פנחסי, חבר הכנסת אברהם רביץ וחבר הכנסת רענן כהן להמשך דיון בוועדת הפנים של הכנסת. כולנו מקווים שהנושא ימצא את פתרונו הטוב.

רבותי חברי הכנסת, ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת פת על נמל התעופה הבין-לאומי באילת נמחקה והיא לא תידון, כך ששר התחבורה משוחרר. הוא יכול לשבת אבל – – –

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

זה לא נמחק, אני מחכה לה בכיליון עיניים, צריך להודיע.

## **היו"ר ע' עלי:**

קורה במקומותינו שחברי כנסת מבקשים לדחות את הצעתם; אפשר לדחות הצעה רגילה. כרגע אני מודיע שהנושא לא יידון. אני רואה שאתם מתוחים לקראת הדיון הזה, אז אני מודיע זאת.

## **הצעות לסדר-היום**

### **העיצומים בחברה-קדישא בתל-אביב והשלכותיהם**

## **היו"ר ע' עלי:**

המשך סדר-היום: העיצומים בחברה-קדישא בתל-אביב והשלכותיהם; הצעות לסדר-היום מס' 6858, 6863, 6872 ו-6900. רשות הדיבור לראשון הדוברים, חבר הכנסת שאול יהלום.

## **רענן כהן (העבודה):**

אדוני, ברשותך, אני רוצה לומר כמה דברים.

## **היו"ר ע' עלי:**

בבקשה, עד שיגיע חבר הכנסת יהלום.

## **רענן כהן (העבודה):**

בשם כל חברי בכנסת אני מבקש לברך היום את יושב-ראש הישיבה במלאות לו 50 שנה. יום הולדת עם הרבה בריאות – בצורה שאתה עושה ונוהג. זה כבוד לכנסת וכבוד לנו, ואני רוצה לברך אותך בשם כולם.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

עם כל הכבוד, גם האופוזיציה רוצה לברך, ברשות חבר הכנסת יהלום.

**היו"ר ע' עלי:**

לא עכשיו, סליחה, אני לא מסכים. רבותי, זה לא מכובד, אל תביכו אותי. אני מודה לכם מראש על הברכות.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

זאת הפתעה.

**היו"ר ע' עלי:**

לא ידעתי מראש שהוא עומד לעשות את זה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, לא ייתכן, מבחינת ההיסטוריה, שתהיה ברכה רק מצדו ולא מצדנו.

**רענן כהן (העבודה):**

הוא צודק.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

**שאלו יהלום (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, אתה יכול לסכם שבמלאות 50 השנה הבאות זה יהיה מהצד הזה של הבית.

**אריאל וינשטיין (הליכוד):**

אני יוצר תקדים ומקבל רשות הדיבור בלי רשותו של יושב-ראש הישיבה.

אדוני היושב-ראש, הופתעתי לשמוע שאנחנו מציינים וחוגגים לך יום הולדת. בשם כל חברי שנוכחים כאן בשעה זו ואלה שאינם נוכחים, אני מברך אותך: עד מאה-ועשרים, באושר, בבריאות ובהרבה שמחה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

חבר הכנסת יהלום, בבקשה.

**שאלו יהלום (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, אני כמובן מצטרף לברכות. אני מאחל לך אריכות ימים, עד מאה-ועשרים, עם כל חברי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני מבקש את תשומת לבו של השר, משום שהדברים האלה שנוגעים למשרד הדתות, אם השר היה מוכן, אני יודע שהשר שומע – – –

**השר לענייני דתות ש' שטרית:**

יש אנשים שגם שומעים וגם קוראים וגם כותבים.

**שאלו יהלום (מפד"ל):**

אני מקווה שיש אנשים שמנהלים את המשרד, רק שהם שרים ולא מבחוץ.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

זה מפריע לך שהוא יושב לידי?

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

לא. מפריע לי שהוא מדבר אתך. זה שהוא יושב לידך – אני מאחל לכל חברי הממשלה שיעברו לשבת כחברי כנסת, כך שזה לא מפריע לי.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אדוני חבר הכנסת יהלום, אני יושב גם עם נציגי המפלגה שלך, בכל הכבוד וכל היקר – – –

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

אני יודע. אני רק מבקש – – –

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

– – – על פגישה שלא התקיימה אני מתנצל בפניך.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

אני רק מבקש את תשומת לבך, אדוני השר, מאחר שדברי מכוונים אליך וזו כל מטרתי בהצעה.

ובכן, רבותי, חברה-קדישא בתל-אביב – העניין עלה בעיקר כאשר התברר שעובדי חברה-קדישא פתחו בעיצומים. תוך כדי פתיחתם בעיצומים פורסמו דוחות. דוח אחד נערך על-ידי משרד הדתות, על-ידי רואה-חשבון, דוח שני נערך על-פי הזמנת הנהלת חברה-קדישא. בדוחות האלה התברר, שהמצב בחברה-קדישא הוא מצב שמעורר את התהיות בעיקר על גובה המשכורות של עובדיה.

אני בהחלט מקבל, שאדם שעובד בעבודה קשה, גופנית ורוחנית, ומתעסק עם מתים במשך כל היום – גם בעבודה גופנית קשה, גם בעבודה נפשית קשה – אין כל ספק שבקריטריונים ציבוריים צריך לתת לאותו אדם תוספת מסוימת שתפצה אותו במידת מה על עבודת הקודש הקשה שהוא עושה.

אבל, הדוחות שנערכו על-ידי אנשים אובייקטיביים הוכיחו, שמדובר כאן בהגזמה כלפי מעלה. מדובר במשכורות שלא מקבלים שרים, שלא מקבלים מנכ"לים, שלא מקבלים חברי כנסת כמובן, במשכורות במידה מסוימת גבוהות מאוד. והמשכורות האלה הביאו את חברה-קדישא לידי גירעון קשה, שמכביד על תפעולה. צריך גם להגיד, שאם מדובר על חברה-קדישא בתל-אביב, הרי לכאורה מדובר בתל-אביב שהיא עצמה עיר ואם בישראל, אבל, בהחלט, מדובר גם בערים מכל גוש-דן שחברה-קדישא בתל-אביב היא המשתמשת – – –

אדוני היושב-ראש, אדוני השר הרי יודע שעיקר הצעתנו לסדר-היום היא כדי לדבר באוזני הממשלה.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אני מבקש סליחה. עכשיו אני אקשיב רוב קשב.

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

לכן אני מתמצת את דברי ואומר. במקרה של חברה-קדישא בתל-אביב, אין החבוש יכול להתיר את עצמו מבית-האסורים. יש קשיחות רבה בנושאי שכר, ובעניין הזה אני פונה לשר הדתות ואומר: אנחנו יודעים שבתקופה הקצרה שאתה מכהן בתפקידך כבר התחלת לטפל בנושא של חברה-קדישא. כל מה שאנחנו מבקשים הוא שתמשיך, באינטנסיביות אישית, ללוות את הנושא של חברה-קדישא תל-אביב, א. על-ידי מינוי חשב מטעמך שילווה את החברה-קדישא; ב. על-ידי קביעת קריטריונים ציבוריים לשכר בחברה-קדישא על-ידך, משום שאם העניין יועבר לידי החברה-קדישא הם לא יצליחו לבנות את הקריטריונים הדרושים; ג. מלבד הקריטריונים ומלבד הנושא של החשב – לתת את מלוא הגיבוי לאותה הנהלת חירום שחברה-קדישא כבר קבעה כדי לטפל בכל העניינים האלה.

אני סמוך ובטוח, שאם השר ימשיך בדרך שהוא כבר עשה, אבל ינקוט את כל המאמצים האלה – חשב מלווה, ועדת קריטריונים בלתי תלויה, חיצונית, שתמונה על-ידי השר, וליווי צמוד של הנהלת החירום שנבחרה – אין לי ספק שבתוך זמן קצר תבוא ההבראה על חברה-קדישא והעניין ייפתר.

בעיקר אני בא ואומר, ואני מכה כאן על חטא, בשם אנשים שומרי מצוות. אני חושב שאנחנו כשומרי מצוות, וכל אחד מאתנו נגוע בבעיה, אבל שומרי מצוות שבאים בשם תורת ישראל חייבים לדעת, שהעם בישראל מסתכל עליהם ומצפה מהם, אם זה בצדק אם שלא בצדק, להתנהגות נאותה יותר, למשהו מעבר, משום שהם באים גם עם מטען רוחני שיש בו רוחניות מלמעלה. אני חושב שכל פרשייה כזאת שמתפרסמת, וכשמתברר – לדוגמה בנושא של משכורות ענק, של אי-סדרים כספיים או דוגמאות נוספות, הרי הדבר גורם לחילול השם פשוטו כמשמעו. ואם כבוד הדת אינו נשמר ונעשה חילול השם, מה אנו שנבוא אחר כך ובקש שאנשים יתקרבו לדת וליהדות.

ולכן, אף שכמובן אין שום קשר בינינו לבין מה שנעשה בחברה-קדישא, אני מוצא לנכון, בפני כל הציבור בישראל, לבוא ולומר שיש בזה משום התנצלות על הדברים שהתגלו בחברה-קדישא, ולפנות מכאן לעובדים ולהנהלת החירום לתקן את מעשיהם ולעמוד בנורמות ציבוריות ומוסריות שחברה מתוקנת ובוודאי חברה הקוראת לעצמה חברה קדושה – זה הפירוש בארמית של חברה-קדישא – צריכה להתנהג על-פיהן. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת יהלום. חבר הכנסת פני בדש, אחריו – חבר הכנסת שלמה בניזרי, ואחרון – חבר הכנסת בנימין טמקין, אם הוא יהיה באולם.

### **פני בדש (צומת):**

אדוני היושב-ראש, אנחנו מצויים היום באווירה רומנטית; יש הפסקת חשמל כמעט בכל הארץ. אדוני השר, קודם כול אני רוצה לברך אותך על החלטתך – – –

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

מפני שזו אווירה של מתים.

### **היו"ר ע' עלי:**

on וחלילה.

### **פני בדש (צומת):**

אדוני השר, קודם כול אני רוצה לברך אותך על החלטתך בנושא פסולי נישואין, על החלטתך לקחת את הנושא ולתמוך בדבר שהתחלנו בו קודם. אני חושב שכשר הדתות, כשאתה לוקח נושא כל כך חשוב וכל כך רגיש, שנותן לאנשים שרוצים להקים משפחה בארץ את האפשרות – אנחנו נעזור לך, ואני מברך אותך על העניין הזה.

הנושא שעלה היום, חברה-קדישא – איך אמר חבר הכנסת שאול יהלום? טוב שהם שבתו. על מה הם שבתו? הם שבתו כי הם רצו תוספת שכר של 20%. וטוב שזה קרה כי כך התגלו בפנינו כל המצב האיום והנורא והשחיתות. כפי שהגדירו זאת, כל מה שקורה שם גובל בטירוף מערכות ומהווה חריגה מכל נורמה מקובלת. זו הביקורת בנושא הזה.

אני רוצה לתת מעט נתונים. תקציבה של חברה-קדישא צריך להיבנות בעיקר מתשלום של הביטוח הלאומי, נדמה לי שהביטוח הלאומי משלם 3,000 שקל, וסכום זה צריך לכסות את כל העלויות. אשר למכירת קברים לאנשים חיים, כל הכסף ממכירת הקברים צריך להפנותו, אדוני השר, על-פי חוק לפיתוח בלבד, ולא למשכורות, כפי שהיה בשטח.

מה שקרה – – – אנחנו מדברים כמובן על תל-אביב. אמרתי ש-30 מיליון שקל הופנו למשכורות, וזה היה 52% מכלל התקציב שלהם. מתוך 25 מיליון שקל שהתקבלו ממכירת הקברים הופנו כמחצית, 12.5 מיליון שקל, לפיתוח, והשאר הלכו למשכורות.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

מה עם 52% למשרד החינוך?

### **פיני בדש (צומת):**

יש לך זכות להגיב. אתה יכול להעיר אחר כך, בזמנך.

חברה-קדישא סיימה אותה שנה בגירעון של 18 מיליון שקל. משכורות – משכורות ממוצעת בחברה-קדישא בתל-אביב היא בגובה 26,000 שקל. זו משכורת ממוצעת לחודש, לא לשנה. היושב-ראש משתכר 75,000 שקל לחודש; סגנו – 45,000 שקל לחודש. מנהל החשבונות – 40,000 ש"ח לחודש. החשב שעובד חצי משרה משתכר 25,000 ש"ח לחודש. אדוני השר, השליח משתכר יותר ממך כשר – 13,000 ש"ח. דרך אגב, אולי כולנו נחליף תפקיד. במשכורות כאלה? אני חושב שזו שערורייה.

ולא רק זה. אדוני השר, אתה בוודאי יודע שהם מקבלים 14 משכורות בשנה; שתי משכורות נוספות. לפעמים יש משכורת 13, אבל הם מקבלים 14 משכורות. הם גם לא מחמיצים שנה מעוברת, ובה הם מקבלים גם משכורת 15.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

הם מקבלים לפי הלוח העברי.

### **פיני בדש (צומת):**

כן. מעבר לזה הם מקבלים מהקופה הלוואות לא צמודות וללא ריבית.

בנוסף, אדוני היושב-ראש, זה יפתיע אותך, כל אחד מהם מקבל שתי חלקות קבר, או לשימוש עצמי או למכירה למרבה במחיר.

**היו"ר ע' עלי:**

זה קורה בתל-אביב?

**פיני בדש (צומת):**

כן. כל עובד מקבל בנוסף, שתי חלקות קבר. תבדוק את זה. אדוני השר, אני חושב שזה כבר עובר כל גבול.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בדש, כמה פעמים אפשר לעשות שימוש עצמי בקבר?

**פיני בדש (צומת):**

אני לא יודע. אני צוחק, אבל אני בוכה, מכיוון שזה עצוב שעמותה ציבורית, מבוקרת, שרוב התקציב שלה מגיע מהביטוח הלאומי, מכספי המדינה, עובדת בצורה כזו.

אדוני השר, מאז נכנסת למשרד הדתות אתה עושה עבודה נאמנה, ואני עוקב אחריך. לא מזמן, ברשות שאני עומד בראשותה, ביצעו שיפוץ של מקווה, ומשרד הדתות הוציא מכרז. ראיתי את מחירי השיפוץ ונדהמתי. כשאמרתי לקבלן שזה פי-חמישה ממחיר רגיל, הוא התחיל לגמגם, כי בדרך משלמים עוד לארבעה עד שמונה אנשים והמחיר מגיע לידי אבסורד. הרי אנחנו לא רוצים להכניס את הראש לאדמה. פיקחנו על עבודות השיפוצים, אף שלא אנחנו הוצאנו את המכרז, וזה לא מכספנו, אבל זו שערורייה. בסכום הזה אפשר היה כמעט לבנות מקווה. תבדוק את הנושא הזה.

יש עבירות פליליות שאסור לעבור עליהן לסדר-היום. משרדך צריך להעמיד את האנשים לדין, כדי שפעם אחת ילמדו, יראו וייראו.

כל הנושא של החברה-קדישא חייב להיות במסגרת משרד הדתות כמסגרת תקציבית. כל התקציבים צריכים לעבור דרך משרד הדתות, וכך גם הפיקוח. אין עשיר או עני בקבורה. לכן הוחלט שהביטוח הלאומי ישלם את הכסף, כדי שבמותם יהיו הכול שווים, בכל הארץ. זה חייב לעבור דרך משרד הדתות בצורה מסודרת ולא להיעשות על-ידי עמותות כאלה ואחרות.

כשנכנסתי לתפקידי כראש רשות מקומית גיליתי פתאום, שבעומר קוברים אנשים מבאר-שבע וממקומות אחרים. איך הם הגיעו לעומר? מוכרים חלקת קבר ב-2,500 דולר. שאלתי אם אפשר לראות דוחות כספיים, ואמרו לי: הכסף הלך לתרומות. העברתי החלטה במועצה ואמרתי, שבעומר ייקברו רק תושבי המקום, לפי הכתוב בתעודת הזהות.

המשיכו לקבור. היה לי מאבק קשה מאוד עם החברה שם, ואז הביאו לי אישור ממשרד הדתות, שנהוג לתת עמלה של 10% לקבר לרב ולחברה-קדישא להכנסות. הייתי המום.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

זה לא נהוג. תקנות הביטוח הלאומי קובעות 10% בחלקות הנמכרות בחיים במחירי שוק.

### **פיני בדש (צומת):**

לא, הוא אמר שנהוג לקבל – – –

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

זה מה שהוא אמר.

### **פיני בדש (צומת):**

לא מקובל עלי. הפסקתי מייד את התופעה המוזרה הזו.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

בצדק.

### **היו"ר ע' עלי:**

אתם מדברים על שני דברים נפרדים. הוא מדבר על דבר אחר.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

— — — זה חלק מהכנסות הקבורה. זה היה התחשיב בזמנו.

### **פיני בדש (צומת):**

אני לא רוצה לומר לאן זה הולך.

אדוני השר, יש עוד תופעה שאותה אני מגדיר כמגעילה. ברגע שאנשי החברה-קדישא מקבלים הודעה על המת, מייד הם מדווחים לקבלן מצבות, שהם מקבלים ממנו אחוזים, שירות ויסגור עם המשפחה. במו-עיני ראיתי שבאמצע הלוויה, משפחה שכולה, ברגעים הכי קשים שלה הם הולכים אחרי בני המשפחה ודוחפים לכיסים שלהם כרטיסי ביקור. הם הולכים עם קטלוג תמונות של מצבות. אנשים הולכים עם המת באלונקה, והוא פותח את הקטלוג ואומר לו: תבחר את המצבה. בוושה וחרפה, גועל נפש. זה זעזע אותי. הם מנצלים את הרגעים הקשים של האנשים, את רגעי היגון.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

— — —

### **פיני בדש (צומת):**

חבר הכנסת בניזרי, אני לא מתייחס לדתיים או לחרדים. אני מתייחס לתופעה, ולא מעניין אותי אם אלה חרדים או דתיים.

העניין הזה צריך להיפסק. זה לא מכובד. הם תופסים את האנשים ברגעים הכי כואבים, הכי קשים, כשלאנשים אין שיקול דעת. הם מוכנים לשלם הכול למען האח או הבן, רק שייגמר בטוב. אני אומר לך, אדוני השר, זה שוד מתים לאור היום. יש לעצור את התופעה הזו, ואני מאמין וסומך עליך שתעשה את זה על הצד הטוב ביותר. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת בדש. חבר הכנסת שלמה בניזרי. אחרון הדוברים בנושא זה – חבר הכנסת בנימין טמקין, אם הוא יהיה. אם לא – השר לענייני דתות.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני חושב שנעשה עוול לכל החברות-קדישא במדינת ישראל. בכתבות ובתחקירים דיברו ספציפית על תל-אביב, ואילו אתה יצרת תדמית כאילו כל החברות-קדישא מושחתות. חבר הכנסת בדש, כל כך התלהבת מן המשכורות – —

### **פיני בדש (צומת):**

אמרתי בתחילת דברי שאני מדבר על תל-אביב. אם מקום קטן כמו עומר – – –

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

– – עד שגם הצעת לשר ולעצמך להחליף עבודה. אתה יודע מה? בוא נשלח אותך לטפל במתים במשך יום אחד ואז תבין בדיוק על מה מדברים שם כשמדברים על משכורות גבוהות. אתה יודע שעובד במחלקת התברואה בעיריית ירושלים שמסיע את משאיות הזבל או שאוסף זבל, משכורתו גבוהה כמו שלך ושלי? מדוע שם אינך מבקש שיקימו ועדות חקירה? אני יוצא מנקודת הנחה שעבודה שהנפש סולדת ממנה, לא כל אחד הולך לעסוק בה, יש לבוא לקראת אותם אנשים גם במשכורת. לכן, כשאני שומע על משכורות 13 או 14, הן עדיין בגדר הממוצע והנורמלי לעבודות מהסוג הזה, כי אני רוצה לראות אותך הולך ומתחיל לשטוף מתים. איך אמר אחד העובדים באחת הכתבות בעיתון "העיר" בתל-אביב? הייתי צריך פעם אחת לטהר גופה; במקום 20 דקות, לקח לי שעה וחצי. אמרו לו: למה? אמר: היו יותר מדי הפרשות. אמר לו: תסביר. והוא השיב: אתה לא תישן ולא תאכל במשך שבוע לאחר מכן.

אנחנו מדברים על אנשים העוסקים בעבודה שההיגיון מחייב שיקבלו עבודה משכורות נורמליות. זה שהחשב או מחלק התה מקבלים משכורות אסטרונומיות, אין ספק שיש צורך בבדיקה מעמיקה של הדברים הללו.

### **פיני בדש (צומת):**

– – –

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

אבל אם אתה אומר שאתה מזועזע מגודל המשכורות, הרי מדי פעם אנחנו שומעים על משכורות הדירקטורים בבנק הפועלים או בבנק לאומי, שמגיעות ל-200,000 ו-300,000 שקל בחודש. אני לא שומע שכל המדינה מזדעזעת מכך שאדם יושב במשרדו הממוזג ומקבל את כל התנאים הטובים ביותר, רבותי.

אל תשכח שחברה-קדישא זה עסק פרטי. נכון שאנחנו משלמים דרך הביטוח הלאומי, אבל אם אנחנו מזועזעים, בוא נביע זעזוע מכל אותן שחיתויות שיש במדינת ישראל ונעשה רפורמה בכל המשרדים, ולא נתלהב רק מכך שיש לך שר במשרד הדתות, שבאמת עושה עבודה טובה לשיטתך, ולשיטתי בחלק מהדברים – אני חייב לציין – ועוד מעט אדגיש את הנקודה הזאת.

לכן, רבותי, בואו נצא מנקודת הנחה שאין לעשות "עליהם", כי אתם פוגעים בכל אותם אנשים שעושים עבודה לשם שמים. אני אישית מכיר רבנים רבים ואנשים ונשים שעוסקים בגמילות חסד של אמת, כפי שהעבודה הזאת היתה מדורי דורות, ולא נבוא ונכליל את כולם ונגיד: כולם פושעים, כולם סוחטים את הכספים של המדינה. יש קומץ של אנשים, ושמעתי מחברות-קדישא רבות שהתריעו כל הזמן על כך שזה פוגע גם בחברות-קדישא שלהם כששומעים שיש משכורות ענק כאלה בתל-אביב. לכן אנחנו צריכים לצאת מנקודת הנחה: יש קבוצה שלילית, צריך לטפל בה, אבל לא נפליל את כולם.

ולנקודה שהזכרת – 52% מהתקציב מופנים למשכורות. תסתכל במשרד החינוך – נדמה לי ש-80% מופנים למשכורות. אל תנפח את העניין ותתאר אותו כבומבסטי, כי כל מערכת בונה את רוב התקציב שלה – ואתה יודע את זה בתור ראש רשות – על המשכורות שמשלמים אחר כך לאותם אנשים.

ואשר לקבורה שדיברת עליה, לקבלן של מצבות פרטיות, שבא ודוחף כל מיני דברים. מה אתה רוצה מחברה-קדישא? הרי קבלן המצבות הזה הוא אדם פרטי שעובד שם. הוא מועסק שם דרך מכרז, אני לא יודע מה, אבל מה אתה רוצה מחברות-קדישא? הוא רוצה להצליח בעסק שלו. תבוא ותפנה אליו. שוב אתה עושה הכללות – חברה-קדישא, חברה-קדישא. זו חברה פרטית למצבות. דרך אגב, בלוויות שהשתתפתי בהן בחיי לא ראיתי אף פעם – – –

### **חיים דיין (צומת):**

אתה מערבב שני דברים.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

הוא ערבב.

### **פיני בדש (צומת):**

אני מדבר על רשימות של – – – שמעבירים אליהם ישירות.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

חיים, אני לא יודע בכמה לוויית אתה היית בחיך ובכמה אני הייתי. האמת, אני לא כל כך אוהב ללכת ללוויות, אבל אני מגיע ללוויות, ולא ראיתי מימי שבאים אנשים ודוחפים פתקים לכיסים. אולי יש כמה מקרים פתולוגיים, שאולי האווירה שם מתאימה להם, אבל, אדוני, זו לא המציאות, ואל תבוא ותכליל ותפליל את כל אותם אנשים.

ולברכתך שבירכת בה את כבוד השר, בנושא של קבורה חילונית, כבר שאלנו את הרב עובדיה יוסף והוא אמר: אם הם רוצים להיקבר בקבורה חילונית, הרי את זה ההלכה אומרת. לכן אנחנו באמת מברכים את השר, וכל מי שרוצה להמשיך ביוזמה הזאת של קבורה חילונית, לא אכפת לי.

### **פיני בדש (צומת):**

גם על פסולי החיתון בירכת.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

אני רוצה גם כן לברך את השר, לא אכפת לי, בנושא של קבורה חילונית. הרי האדם כבר מת, מבחינת היהדות זה כבר לא ישנה. נכון שחשוב שהוא ייקבר בקבר ישראל, אבל זאת לא הבעיה. הבעיה שלנו היא איך לחיות בתור יהודים.

אם כבר בירכת את השר, אומר – כבר אמרתי את דברי אתמול בערב ואגיד את זה בכל הזדמנות – שאנחנו לא מרוצים מכל הנקודות הללו. אם היה מדובר רק בבדיקת רפורמה, לבוא ולבדוק את נושא הממזרות, שמודיעים לאדם שהוא ממזר באותו יום שהוא בא להתחתן בו או דברים מהסוג הזה, החרשנו. אבל לבוא ולהגיד שאם נניח הוועדה תחליט שהוא לא כשר להינשא והוא ממזר, צריך להביא רב ליברלי או דברים מהסוג הזה? אדוני השר, דיברתי לפני כמה דקות עם הרב עובדיה יוסף. הדברים לא מקובלים על רבני ישראל. לא ייתכן שפקידים יבואו ויחליטו עבור רבני ישראל מי ממזר, מי כשר, מי טהור.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

לא זו הכוונה. אני אבהיר.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

אני אשמח מאוד.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

---

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

אדרבה, הדברים לא הובהרו עד עכשיו כך, וזו ההזדמנות עכשיו.

אני מגנה כל תופעה – חבר הכנסת בדש, שיהיה לך ברור – של ניסיון לעשוק אותם אנשים שבאים להיקבר בקבר ישראל, כי לצערנו הרוב החילוני נפגש עם ענייני הדת בלידתו, בברית-המילה, בנישואין, כשהוא צריך להביא את הרב שיקדש אותו, ובקבורה. כשהוא רואה את הדברים המכוערים הללו, זה גורם באמת, כמו שאמרת, חבר הכנסת יהלום, לחילול השם, זה מרחיק את האנשים מתורת ישראל. אני הראשון, אדרבה, שאבוא ואדאג שיהיה שם מינהל תקין ולא יהיו שחיתויות מהסוג שאנחנו מדברים עליהן, אבל מכאן ועד להכללות בצורה המכוערת ביותר – לזה אני לא אתן את ידי. תודה.

### **הי"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת בניזרי. כבוד השר לענייני דתות, הפרופסור שמעון שטרית, בבקשה.

חבר הכנסת טמקין לא נמצא כאן, לכן הוא לא יכול לדבר.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתחיל בהבהרות בקשר לפסולי חיתון, כיוון שכבר קיבלתי כמה הערות מחברי חברי הכנסת, גם עכשיו מעל הבמה, ואני רוצה לומר כמה דברי הבהרה, להעמיד דברים על דיוקם.

הפרשה של רשימה של פסולי חיתון נמשכת כבר כ-30 שנה, ולאחרונה טיפלו בכך הרשויות המשפטיות. ב-1975, כשפרופסור ברק היה היועץ משפטי לממשלה, הוא כתב חוות דעת מאוד מפורטת, שהדריכה את הרשויות כיצד לנהל, את מי, ובאיזה פרוצדורות להכליל, וכן את ההכרח לקבוע מאגר יחיד ולשמור על צנעת הפרט של אנשים שנמצאים ברשימה – רק רשימה אחת מוגנת.

הבעיה היא, שלא קוימו ההלכות וההנחיות שנקבעו כדי להגן על זכויות האזרח שרוצה להינשא, ומדובר באנשים שרוצים להינשא כדת משה וישראל. מה שקרה הוא שנכנסו לרשימה שמות של אנשים על סמך קטעי מידע, רכילות, שמועות, בלי בדיקה ראויה, ועל כך עמדה מבקרת המדינה לפני חמש שנים, בדוח מס' 40. הנושא הזה מונח על סדר-היום כחמש שנים והוא כבר נדון, עוד לפני שנכנסתי לתפקידי כשר הדתות, בוועדת שרים כהצעת החלטה, בעצה אחת עם משרד הדתות, עוד לפני שנכנסתי לתפקיד, ובעצה אחת עם הרבנים הראשיים. הוא נדון, אבל לא סוכם.

אני קיימתי התייעצויות עם הרבנים הראשיים וסיכמנו שהבדיקה תהיה בשני מסלולים – מסלול חוקי ומסלול הלכתי. המסלול החוקי בודק רק את הצדדים של החוק, רק את הצדדים של הדין, רק את הצדדים של הפרוצדורה. שום אדם שבודק את הבדיקה החוקית לא יכול לקבוע אם הממזר מותר או לא. את זה רק ההלכה יכולה לקבוע, רק אנשי ההלכה, פוסקי ההלכה.

כל מה שצוות המומחים יעשה לגבי הרשימה הקיימת, שיש בה 4,150 שמות – הוא ימין אותה, יבחן אותה ויבדוק אותה. אם הוכנס אדם לרשימה כתוצאה מקטעי מידע ורכילות, הוא יוצא מן הרשימה, כי אסור להכניס אדם על סמך קטעי רכילות. את זה קובע הדין הכללי. אבל אם היה פסק-דין של בית-דין רבני, פסק-הדין קבע את מה שקבע – שום גורם חילוני לא יכול לשנותו, זו קביעה הלכתית.

סוכם שלשם כך יוקם גוף הלכתי על-ידי כבוד הרב, הראשון לציון אליהו בקשי-דורון, כנשיא בית-הדין הגדול, והוא, הגוף ההלכתי, יקבע. לחלופין, אותו אדם שנמצא ברשימה יקבל מידע שאכן הוא הוכלל ברשימה – כי עד היום לא מודיעים לאנשים – והוא יוכל להגיש בקשה לבית-הדין ולבקש ביטול הרישום. אם בית-הדין יחליט שלא לבטל, בזה נגמר העניין בקטע ההלכתי. אין כוונה שגורם שבודק את זה מבחינה משפטית ישנה פסיקת הלכה.

מה כן אמרתי? ומותר לי כאן להגיד, שכבוד הרב עובדיה יוסף הוא מהדגולים שברבנים, לא מעט נפשות הוא הציל על-ידי פרשנות נכונה שמצא בגדולתו בתורה, ואני יודע על מקרה אחד כזה מלפני חודשיים. אם יבוא הרב עובדיה יוסף או יבוא הטוען הרב מימון, זכר צדיק לברכה, ויגיד שפלוני אפשר להתיר אותו, וימצא פסק הלכה, זה אסור? אי-אפשר לאפשר לאנשים אלה ללכת ולמצוא פתרון על בסיס הלכתי?

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

ואז מה? התברר שיש אחד שאומר: אני יכול לתת להם פסק. למי זה יובא?

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

רק לגורם ההלכתי. כל התיקונים שעוסקים בהלכה יהיו בפני גוף הלכתי.

אם אותו רב פסק שאפשר להתיר, וההחלטה על הפסול היא של רב אחר, כי זה לא תמיד מעשה בית-דין בבית-דין רבני אלא רב אחר, תעמוד הלכה של רב אחד מול הלכה של רב אחר.

### **שאלו יהלום (מפד"ל):**

רק בבית-דין רבני.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

---

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

בית-דין רבני, מדובר במעשה בית-דין.

### שאלו יהלום (מפד"ל):

מחר יבוא הרב עובדיה יוסף ויגיד: פלוני אלמוני נמצא ברשימה ולי יש שיטה איך לטהרו מהרשימה.

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

אם הוא נמצא ברשימה על-פי פסק-דין רבני, רק גוף שיפוטי בתוך המערכת הרבנית יכול לשנות זאת. אבל אם האדם נמצא ברשימה לא כתוצאה מפסק-דין רבני אלא כתוצאה מהחלטה של רוסם נישואין שהוא רב, למשל, מותר לאותו אדם שפסקו לגביו כך לבוא לאותו רב באשדוד, באילת או בכל מקום אחר ולהגיד: יש לי פסק הלכה מכבוד הרב הדגול הרב עובדיה יוסף. מותר לו?

### שאלו יהלום (מפד"ל):

כן. אבל אם אותו רוסם נישואין יישאר בדעתו, אז רק בית-דין יכול להוציאו?

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

אני לא רוצה להכריע כרגע בשאלה, אבל לפי דעתי זה בתחום ההלכה. עולם התורה יצטרך להחליט, האם הם חושבים שמה שקובע זה אותו רב ראשון שקיבל את ההחלטה, או שמותר לאדם להסתמך על פסיקתו של רב אחר ולמצוא רוסם נישואין שכן יחתן אותו.

### שאלו יהלום (מפד"ל):

הרי השר מבין שרושם נישואין ברבנות הוסמך על-ידי הרבנות הראשית. אתה נתת כדוגמה את הרב הגאון עובדיה יוסף, אבל זה יכול להיות גם רב רפורמי-ליברלי – –

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

לא.

**שלמה בניזרי (ש"ס):**

— — —

**השר לענייני דתות ש' שטרית:**

חבר הכנסת הרב בניזרי, אני רוצה שיהיה ברור. כולנו יודעים שבעבר היה בית הלל והיה בית שמאי. גם היום יש בית הלל ובית שמאי. אתם רוצים ללכת לפי בית שמאי בלבד? אני מציע שנלך גם לפי בית הלל.

**שלמה בניזרי (ש"ס):**

אנחנו בית הלל.

**השר לענייני דתות ש' שטרית:**

בסדר, אם אתם בית הלל, הרשימה תהיה של קרוב ל-300 איש. זה מה שיהיה.

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי, כדי לסכם את הסוגיה, אני מבין מדברי השר שהפה שאסר הוא הפה שמתיר והסמכות היחידה היא בתחום ההלכתי — — —

**השר לענייני דתות ש' שטרית:**

רק הגופים ההלכתיים יקבעו.

**שאול יהלום (מפד"ל):**

זה לא הובן מדברי השר. זה לא היה ברור.

**היו"ר ע' עלי:**

אבל כרגע הוא הבהיר. עכשיו זה ברור?

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

עכשיו זה הובן.

### **שאל יהלום (מפד"ל):**

לא, ודאי שלא. השר אומר, שבעולם ההלכה יש בית שמאי ובית הלל. רושם נישואין החליט החלטה מסוימת, ויבוא רב אחר שהאדם ימצא אותו, אני לא יודע איפה, ויחליט החלטה אחרת. וכאשר אני שואל אם אז זה יובא לבית-דין רבני, אומר השר שהוא מתלבט בשאלה. נכון?

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

לא. לא אני מתלבט. אתם המייצגים את עולם התורה, אתם תראו שהרבנים יחליטו ביניהם. לא אני.

### **היו"ר ע' עלי:**

מי זה אתם? אתה מדבר על בתי-הדין הרבניים הרשמיים. מה זה אתם? כך אני מבין.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

יש לי הצעה, תשאיר את זה בידי הרבנות – – –

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

הרב בניזרי, מה שאני רוצה להבהיר הוא, שאנחנו, אותן רשויות שיבדקו את העניין, לא ייגעו בצד ההלכתי. אבל אחרי שמוצגת הרשימה ואדם מסוים יודע שהוא כלול בה ומנסה ככל יכולתו להתיר, או על-ידי פנייה לבית-הדין הרבני או בפנייה לאותו גוף הלכתי שיקים הרב בקשי-דורון, אב בית-הדין הגדול, הוא ימצה את התהליך ובסופו של דבר יגידו לו שאין מנוס, הוא נשאר בתוך רשימת פסולי החיתון. נקודה.

עכשיו באה פאזה חדשה: מה אנחנו כמדינה צריכים לעשות לגבי אלה שנמצאים ברשימת פסולי החיתון ולא יכולים להתחתן מכל מיני סיבות. או שהם ממזרים, או שהם בני חללים, או שהם כוהן וגרושה.

### שאלו יהלום (מפד"ל):

אין בעיה עם בני חללים.

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

יש סוגיה מסוימת גם עם בני חללים.

התשובה שאנחנו נתנו בעניין הקבורה – אמרנו שתהיה קבורה חלופית. מי שלא יכול להיקבר בבית-  
עלמין יהודי והוא מגדיר את עצמו כיהודי – – –

### שאלו יהלום (מפד"ל):

מי שלא רוצה, לא מי שלא יכול.

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

לא רוצה, תשים רגע בצד. אנחנו לא נכנסים לקטע הזה. אני מדבר על הקטע שהוא לא יכול. לא  
רוצה, זה דבר מאוד מאוד שולי, ולא בשביל זה בא הצורך לפתור את הבעיה של קבורה חלופית.

### שאלו יהלום (מפד"ל):

למה? "מנוחה נכונה" מטפלת באנשים שלא רוצים.

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

אני יודע. אילו היה רק העניין של "מנוחה נכונה", היינו מסתדרים. הצורך לתת פתרון של קבורה  
חלופית הוא בגלל העובדה שבתי-העלמין היהודיים וחברות-הקדישא היהודיות אמרו: את זה אנחנו,  
בגלל ספקות, לא קוברים. ואם זאת חברה-קדישא של יהודים, אי-אפשר לכפות עליה. הם בצדק  
רוצים לנהוג לפי כללים שהם קידשו מקדמת דנה. לכן היה צריך למצוא מערכת של קבורה חלופית.

מה אנחנו אומרים לכל האנשים האלה, והם נאמדים ב-100,000 איש? שייסעו לקפריסין? שישלמו  
בשביל נישואי פרגוואי? שייסעו לעמאן?

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

יש חוק נישואין וגירושין במדינת ישראל משנת 1953 – – –

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

החוק קובע נישואין וגירושין של יהודים לפי דין תורה. אבל אתה קובע שיש רשימה של פסולי חיתון ואתה אומר שהם לא יכולים להתחתן.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

מנין אדוני השר לוקח את המספר של 100,000? מדובר ב-4,000.

### **פיני בדש (צומת):**

זוג שרוצה להקים משפחה ואתם פוסלים אותו מבחינה דתית, אתם פוסלים אותו מלהקים משפחה.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

אז צריך לתת גם לאלה שרוצים לעשן סמים – – –

### **פיני בדש (צומת):**

מה אתה משווה?

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

זה עוד יותר גרוע.

### **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, אני מבין שזה נושא מאוד טעון, מאוד מרגש, מאוד בעייתי. נדמה לי שהשר הבהיר את דבריו ואת עמדתו בצורה מאוד ברורה והחלטית, ואני מציע לעבור לנושא שעל סדר-היום.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אני מודה ליושב-ראש.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

אבל השר לא השלים את תשובתו. הוא אמר שיש פאזה שנייה.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

— — —

### **פיני בדש (צומת):**

יש הבדל, אני בעד הפרדת הדת מהפוליטיקה. אתם רוצים באמצעות הדת — — —

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

— — —

### **היו"ר ע' עלי:**

עם כל הכבוד, חבר הכנסת יהלום, חבר הכנסת בדש, אני מאפשר לשר מעבר לזמן שמוקצב, כי הנושא מעניין את הכנסת ובוודאי את הציבור בארץ. אבל השר הבהיר את הדברים ואנחנו צריכים לעבור לנושא.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

בעיקר כשאין בשל מה לצאת החוצה בגלל הפסקת החשמל.

### פיני בדש (צומת):

אני מקווה שהשר יתמוך בהצעת החוק שלי.

### שאול יהלום (מפד"ל):

אוי ואבוי אם השר יתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת בדש.

### השר לענייני דתות ש' שטרית:

אני רוצה להבהיר, אני נגד נישואין אזרחיים, אבל אני בעד מציאת פתרון לאותם אנשים שאינם יכולים להינשא לפי דין תורה. אני רוצה שהציבור היהודי ימשיך להינשא לפי דין תורה. אבל אני רוצה גם שבאותם מקרים שאיננו יכולים לאפשר לאדם להקים משפחה בגלל הרצון לשמור על הדינים העתיקים של עם ישראל, תהיה לו דרך חלופית להקים בית בלי שייסע לפרגוואי וישלם 1,500 דולר. מה עונשו? מה עונשו של אדם שבגלל רצונו לשמור ולהמשיך בקיום המסורת העתיקה שלנו, הוא לא יכול להתחתן ואנחנו לא יכולים לתת לו אפשרות להתחתן בארץ?

אני רוצה לשמור על המסורת היהודית. אני רוצה לשלול נישואין אזרחיים באופן כללי, לכלל ישראל. אבל אני רוצה, כדי לשמור על המסורת הזאת, לתת פתרון למי שלא יכול להתחתן לפיה. לכן אני מגדיר את זה כנישואין חלופיים בלבד; לא נישואין אזרחיים לכול, כי יש גם דרישה כזאת ואני מתנגד לה.

ועכשיו לעניין הקבורה. קודם כול, אני רוצה לומר שאני מעריך את העבודה המסורה, החשובה והחיונית של עובדי כל חברות-קדישא בארץ, הנותנות לציון שירות חיוני של קבורה בכבוד. אם יש תרעומת וביקורת, ובצדק יש, גם בעקבות הגילוי על המשכורת השנתית של 1.3 מיליון שקלים של יושב-ראש חברה-קדישא תל-אביב, הביקורת היא מוצדקת ובמקומה. אבל היא צריכה להיות בפרופורציה לעומת אותו קברן בכרמיאל או בירושלים שעושה מלאכתו לא רמייה, או אותו קברן בעפולה, בטבריה או במזכרת-בתיא שעושה את מלאכתו לא רמייה אלא נאמנה ומקיים את המצווה של חסד של אמת.

לכן, בפתח הדיון אני רוצה לומר, שאם יש הכללות, ומטבע הדברים תמיד יש הכללות, הן נובעות מעוצמת הביקורת המוצדקת שיש לנו על הסיטואציה שגוף ציבורי – חברה-קדישא איננה גוף פרטי, היא עמותה שהוקמה על-פי דין העמותות, ולפני זה על-פי חוק האגודות העות'מאניות, אבל זו לא ההגדרה שלה. חברה-קדישא היא גוף ציבורי. מחזיקים שם בנאמנות למען הכלל כדי לתת שירות ומקבלים כסף מהביטוח הלאומי, ויש להם זיכיון מהמדינה. הם לא יכולים להתקיים בשם עצמם. אני לא נותן רשיון לחברות-קדישא נוספות באזור תל-אביב. אם אני אחליט לתת, כבר יהיה שוק חופשי. אנחנו לא עושים את זה. אולי צריך לחשוב על ביטול המונופול – –

### פיני בדש (צומת):

אולי אם תהיה תחרות, רמת השירות תעלה והמחירים ירדו.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

— — — כי זה חיבור של סיטואציה של מונופול ושל היצע מוגבל של שטחי קבורה, והחיבור בין מונופול לבין היצע מוגבל של שטחי קבורה יצר תופעות רבות של שחיתות, לרבות גבייה של סכומים גם כשלא צריך ולרבות תופעות נוספות.

אבל אני רוצה לומר, שאתמול ישבתי עם נציגי הוועד של חברה-קדישא בתל-אביב. סיכמנו אתם – ואני משבח אותם על כך – שמפסיקים את העיצומים, בהמשך להבטחה שהם נתנו לכבוד הרב ישראל מאיר לאו, הרב הראשי לישראל, שישב אתם והקדיש הרבה שעות בשבוע שעבר, ועל דעתי סוכם, שאנחנו נמשיך במגעים.

אני רוצה לברך את הרב לאו על המאמץ שהוא עשה וגם על הולדת נכדו, שהבוקר היתה לו ברית-מילה, ואומרים לי שזה הנכד ה-25. כן ירבו.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

"כה תברכו את בני ישראל" – כ"ה שווה 25.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אני אומר – גם בהמשך לאותה ישיבה שהיתה אתו – ישבנו אתמול עם נציגי העובדים, סיכמנו שמפסיקים את העיצומים ומתחילים בתהליך של לימוד הנושא. יום קודם לכן ישבתי עם נציגי ההנהלה; אני מקדיש לזה בהחלט הרבה זמן, משום שאני סבור שאנחנו צריכים לעשות מאמץ לתקן את העניין.

אני נכנסתי לתמונה – בימים הראשונים למינוי כשר הדתות הובא אלי מידע על-ידי המנכ"ל הקודם, זאב רוזנברג, שיש שם בעיות קשות מבחינת גובה השכר. התקבל מידע. ביקשתי שימונה מייד רואה-חשבון; מונה רואה-החשבון שמעונוביץ, והוא הגיש את הדוח. במקביל הכינה חברת "ארזי" חוות דעת, איך צריך להבריא את החברה, והוכנה תוכנית הבראה.

אני הנחיתי – בהמשך למה שאמרת, חברי חבר הכנסת שאול יהלום – את המנכ"ל למנות חשב מלווה. גם העובדים מסכימים, גם ועדת החירום שמורכבת מעורך-הדין משה פת והרב שצ'רנסקי, וגם העובדים בראשות היושב-ראש מרדכי אפשטיין מסכימים למינוי של חשב מלווה.

סוכם בישיבה עם ההנהלה, שתוגש תביעה להחזר כספים שהם תוצאה של שכר שאושר שלא כדין. את בית-הספר הזה עברתי בבנק לאומי. היה אחד בשם ארנסט יפת, הוגשה נגדו תביעה והוא נאלץ להחזיר כספים. נדמה לי שגם פה יהיה אותו דבר.

יש גם פרשה של סכום מסוים שנעלם וגם לגביו יש תביעה.

אם כן, יש הנחיה להגיש תביעות להחזר כספים, יש הנחיה לקבוע סולם שכר שדרגתו הגבוהה ביותר היא שלוש פעמים השכר הממוצע במשק, לא יותר. אי-אפשר שאנחנו נגיע למצבים של 1.3 מיליון שקל הוצאות שכר ליושב-ראש של חברה-קדישא. אתה יודע מה? זה מתחרה גם בבנק לאומי. זה מתחרה גם בבנק הפועלים. זה אפילו עובר אותם. ואנחנו צריכים לדעת – – –

**שלמה בניזרי (ש"ס):**

---

**השר לענייני דתות ש' שטרית:**

זה עובר אותם, חבר הכנסת בניזרי, תאמין לי. אם אני אומר, אני יודע.

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

זה לא נכון, אדוני היושב-ראש. אני חושב שזה לא נכון.

**השר לענייני דתות ש' שטרית:**

בבנק לאומי השכר הממוצע ברוטו של המנהל היה 50,000 ש"ח, תוסיף 45% הוצאות שכר, תגיע ל-100,000; כפול 12 זה 1.2-1.3 מיליון ש"ח, עובר את ה-1.2. במספרים, חבר הכנסת בניזרי, אתה יכול לשאול אותי, אני אתן לך את התשובות. בהלכות אני אשאל אותך.

**היו"ר ע' עלי:**

אני רואה שגם בהלכות אתה די מתמצא.

**השר לענייני דתות ש' שטרית:**

בחלק מההלכות.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

הוא גם עובר עכשיו קורסים מזורזים.

### **היו"ר ע' עלי:**

הוא גם היה חתן התנ"ך העולמי, הכול יחד.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

אדוני היושב-ראש, לכן אני אומר: בעניינים הללו יש לנו דעה מגובשת, אבל גם יש לנו רצון טוב – גם של העובדים, גם של ההנהלה הממונה כרגע, לנסות למצוא פתרון.

אני רוצה להזכיר, שיש קושי בכך שלא תכננו בתי-קברות כהלכה. אין תכנון רב-שנתי של בתי-קברות. אני בטוח שכל מי שיבדוק בעירו יראה שיש מצוקה.

### **היו"ר ע' עלי:**

יש מחסור במיוחד באזור תל-אביב.

### **השר לענייני דתות ש' שטרית:**

כן, גם באזור תל-אביב. מה קרה שם ב"ירקון"? בנו את זה באדמה חקלאית, עם ביצות, והמילוי שם לא תקין, ויש שם גם כן הרבה בעיות.

לכן אני חושב, שלאור העובדה שגם ההנהלה הנוכחית הממונה, בראשות עורך-הדין פת והרב שצ'רנסקי, מוכנה לתיקונים, גם העובדים גילו נכונות לתיקונים, אנחנו סיכמנו שנפתח בתהליך של לימוד העניין כדי לגבש תוכנית הבראה, ואני יכול לומר לכם שאחרי תוכנית ההבראה, השכר המופרז שהיה נהוג לא ימשיך להיות נהוג. אבל צריך גם לזכור, שיש הסכמים וחייבים לכבד זכויות, חייבים לכבד הסכמים, אי-אפשר פשוט לבוא ולעשות פעולה של מחיקת קולמוסים. אני חושב שבסך-הכול צדקנו בדרך שבה נהגנו – לבקש דוח רואה-חשבון, למנות חשב כפי שקבענו, לקיים את התהליך עכשיו עם העובדים ועם ההנהלה תוך התחשבות במה שנהוג בחברות-קדישא אחרות ומה שמתחייב מגוף ציבורי. לגוף ציבורי אסור לגבות שכר מעל ומעבר.

לכן, אני מודה לכל חברי הכנסת שהעלו את הנושא על סדר-היום – חבר הכנסת בניזרי ידידי הטוב, חבר הכנסת פיני בדש ידידי הטוב וחבר הכנסת שאול יהלום ידידי הטוב. הנושא באמת כואב לציבור גדול, אבל אנחנו צריכים למצוא את הפתרון שלא יהיה על בסיס של מספרים שייזרקו אלא לפי בדיקה משפטית מדוקדקת על יסוד אותן עבודות שנעשו.

שתי החלופות שאני מציע הן – או להעביר את הנושא לוועדה כדי שנמשיך בדיון ונדווח בוועדה, או שתסתפקו בתשובתי ואני מתחייב ברגע שהנושא יסתיים להודיע לוועדת הפנים ולחברי הכנסת שהעלו את הנושא. זה לרשותכם, אני משאיר את זה לשיקול דעתכם.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשר. האם אתה מסתפק בתשובת השר, חבר הכנסת יהלום?

**שאול יהלום (מפד"ל):**

אני מבקש את החלופה של ועדת הפנים.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פיני בדש? – איננו, אז לא מצביעים. חבר הכנסת בניזרי?

**שלמה בניזרי (ש"ס):**

כמו חבר הכנסת יהלום.

**היו"ר ע' עלי:**

אתה מסכים – לוועדת הפנים.

ובכן, אנחנו מצביעים על הצעותיהם של חבר הכנסת יהלום ושל חבר הכנסת בדש בלבד.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

יש הצעות אחרות.

## **היו"ר ע' עלי:**

אה, יש כאן פתק. חבר הכנסת דיין מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יהלום – דקה אחת.

## **חיים דיין (צומת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, נוסף על מה שאמרו כאן חברי הכנסת, יש תופעה שהייתי רוצה להביא אותה כאן בפני השר. זה נושא קופות הצדקה שבדרך כלל לא מופנות לצדקה אלא דווקא לאותן חברות שאוספות את קופות הצדקה לחלוקה בין האנשים שעובדים. אולי אדוני השר, כשר הדתות, יש מקום לבדוק את הנושא הזה וגם למנוע תופעה זו, אם זה אכן לא מגיע לצדקה.

תופעה נוספת שהיא מאוד מדאיגה: הרי אדם שנמצא בצערו – ואני אישית יכול להגיד לך שנתקלתי בתופעה הזאת כי זה קרה בביתי, לצערי הרב, כשאמי נפטרה – האנשים לא יודעים שהתכריכים שהם מקבלים הם חנים. באו מחברה-קדישא ודרשו כסף על התכריכים האלה, וזו תופעה שלא קיימת רק במקום אחד אלא קיימת בכמה מקומות. גם על הנושא הזה כדאי לתת את הדעת.

אחד הנושאים המכאיבים ביותר, והעליתי אותו כאן לפני שנה – אולי קצת הזדעזעו – הוא הנושא של קבורת תינוקות, שניים-שלושה תינוקות בקבר אחד, כאשר אנחנו יודעים שיושב-ראש המועצה הדתית בעפולה מזרק מתפקידו לאחר שהצלחתי לעלות על המצב, שתינוקות שנולדים בבית-החולים בעפולה ונפטרים בטרם מלאו להם 30 יום, נקברים שניים-שלושה בקבר אחד כי לא צריך לציין את השם שלהם. דרך האפשרות הזאת גם עושים כסף, כי מקבלים מהמוסד לביטוח לאומי 500 שקל על כל קבורה.

יש מקום לתת את הדעת על התופעות האלה. אין שום מבקר שיבדוק את חברות-קדישא, והתופעה הזאת של תל-אביב היא אולי תופעה אחת ויחידה, אבל יש גם הרבה תופעות חריגות שכדאי לעקור אותן מהחברה הישראלית כבר עכשיו.

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת יוסף בא-גד.

## **יוסף בא-גד (מולדת):**

לפני שאגע בנושא, רציתי להפנות את תשומת לב הבית לכך שזה שעות מספר יש הפסקות חשמל ברחבי הארץ, פקקי תנועה כבירים, אנשים תקועים במעליות, ואני חושב שמן הראוי שכבוד היושב-ראש יפנה ויברר מה ניתן לעשות כדי למנוע סבל של רבים במדינת ישראל.

**קריאות:**

---

**יוסף בא-גד (מולדת):**

אם הייתם תקועים עכשיו בפקק, חבר הכנסת רפי אלול, אם היית תקוע עכשיו בפקק, לא היית מדבר.

**קריאות:**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת רפי אלול, חבר הכנסת בא-גד מייחס לי עוצמה אדירה: אני כעת יכול לשנות ולתקן את החשמל. לו זה תלוי בי, אני פונה לחברת החשמל.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

הכנסת הריבונית של ישראל יכולה לפנות כעת לרפי פלד ולדרוש בירור מידי.

**היו"ר ע' עלי:**

כמי שמכיר את רפי פלד, אני יודע שהוא אחד האנשים המעולים שיש לנו במשק – – –

**יוסף בא-גד (מולדת):**

אני מצטרף לזה.

**היו"ר ע' עלי:**

אני משוכנע שהוא ועובדי חברת החשמל עושים כמיטב יכולתם לפתור את הבעיה. מכל מקום, דברייך נופלים על אוזניים – – –

### **רפאל אלול (העבודה):**

מה זה קשור לחברה-קדישא?

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

חברה-קדישא זה חושך, וזה חושך.

### **היו"ר ע' עלי:**

יש לך דקה, בבקשה.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני השר, אני מדבר אל כבודו. אדוני השר, רציתי להתקין ונמצאתי מברך אחרי שהודעת מה שהודעת מעל במת הכנסת, ומתוך שאני מכיר אותך, אני מאמין בכנותך. טוב שעשית את מה שעשית. אנא, הבא בחשבון – – –

### **פיני בדש (צומת):**

השר עשה הרבה דברים. איזה מהם?

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

הרבה דברים. אני מדבר עכשיו בעניין החברה-קדישא בתל-אביב.

אנא, הבא בחשבון, שבמקביל לצורך למנוע הפקעת מחירים ומשכורות ענק, יש להתחשב בעבודה המיוחדת, שזה חסד של אמת, אבל עבודה שלא כולנו רוצים לעבוד בה. צריך לשקול במקביל את שני הדברים. תודה.

### היו"ר ע' עלי:

רבתי, אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת יהלום בעד העברת הנושא לוועדת הפנים. חבר הכנסת בדש, אותך לא שאלתי. אתה מסכים להעברת הנושא לוועדת הפנים?

### פיני בדש (צומת):

כן.

### היו"ר ע' עלי:

וחבר הכנסת בניזרי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים.

רבתי, מי בעד העברת ההצעות לסדר-היום בנושא: העיצומים בחברה-קדישא בתל-אביב והשלכותיהם, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, להמשך דיון?

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

### היו"ר ע' עלי:

בעד – 10, נגד – אין, נמנעים – אין. ובכן, הוחלט להעביר את ההצעות לוועדת הפנים של הכנסת.

רבתי, חבר הכנסת בניזרי הסכים לדחות את הנושא שלו.

### פיני בדש (צומת):

הבנק הבין-לאומי הוא בנק פרטי, וזכותו – – –

**היו"ר ע' עלי:**

יש בעיות גם בבנקים, אבל בצדק העלו כאן את נושא המשכורות של עובדי חברה-קדישא. זה מעבר לכל פרופורציה.

**פיני בדש (צומת):**

זו שערורייה.

**היו"ר ע' עלי:**

1.3 מיליון שקל זה משהו לא סביר, ולית מאן דפליג שצריך לטפל בעניין.

**פיני בדש (צומת):**

בדיוק כשהקליינטים לא עושים בעיות שם.

**היו"ר ע' עלי:**

רבותי, הנושא סגור.

חבר הכנסת בניזרי הסכים, כאמור, לדחות את העלאת הנושא שלו. כעת, חבר הכנסת רון נחמן – עדכון המשכנתאות לזוגות צעירים – איננו באולם. הוא איבד את זכותו לדבר.

**הצעה לסדר-היום**

**פרויקט הבנייה "גני אביב" בלוד**

**היו"ר ע' עלי:**

רשות הדיבור לחבר הכנסת רפי אלול, בנושא: פרויקט הבנייה "גני אביב" בלוד; הצעה לסדר-היום מס' 6899. ישיב לו סגן השר. ואחריו, אחרון אחרון חביב – חבר הכנסת בניזרי, שידבר על שחיקת סכומי המשכנתאות לזכאים והצורך לעדכןם.

### **רפאל אלול (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראש ובראשונה אני רוצה להודות לידידי, חבר הכנסת בניזרי, אשר הואיל בטובו לאפשר לי להעלות את הצעתי קודם, כי בגלל הפקקים אני רוצה לצאת יותר מוקדם לתל-אביב.

רבותי, "גני אביב" בלוד הוא אחד הפרויקטים הגדולים למגורים בארץ. בשנים הקרובות אמורות להיבנות ב"גני אביב" כ-5,000 יחידות דיור. 2,000 מתוכן כבר נמכרו. רוכשי הדירות התפתו לקנות דירה בפרויקט, שהוגדר על-ידי אנשי המכירות ומודעות בעיתונים – הגן של גוש-דן. כל אלה הבטיחו שכונה יוקרתית שתספק את צרכיה בכוחות עזמה – בתי-ספר, גני-ילדים, מעונות-יום, מועדון, תחנת רכבת.

### **היו"ר ע' עלי:**

כמה דירות יש שם?

### **רפאל אלול (העבודה):**

5,000 יחידות דיור.

### **היו"ר ע' עלי:**

נבנו בפועל?

### **רפאל אלול (העבודה):**

בנו 1,000. 2,000 קנו, ובנו 1,000.

מעבר לפרסומים ולכוונות היפות ולמיקום של לוד, מרכז הארץ, היה מחיר אטרקטיבי, בין 80,000 ל-120,000 דולר לכל דירה. הקונים הפוטנציאליים, וביניהם לא מעט זוגות צעירים, הרגישו שזה הצ'אנס של החיים שלהם, זו הצלחה של ממש, אבל אף אחד לא אמר לאותם רוכשים, כי למעשה "גני אביב" שייך לשתי רשויות מוניציפליות שונות – אני חושב שזו דוגמה יחידה מסוגה בארץ – לעיריית לוד ולמועצה האזורית עמק-לוד; שני אבות לפרויקט אחד.

למעשה, כ-800 היתרי בנייה כבר ניתנו על-ידי עיריית לוד. העירייה הפסיקה בזמן האחרון את מתן היתרי הבנייה.

### **היו"ר ע' עלי:**

אני לא מבין. זה שטח שיפוט של מועצה אזורית ומרחב תכנון של לוד?

### **רפאל אלול (העבודה):**

לא. שטח השיפוט הוא של שתי הרשויות. חלק מהשכונה הוא של לוד, וחלק – של המועצה האזורית עמק-לוד.

### **היו"ר ע' עלי:**

עכשיו זה יותר ברור.

### **רפאל אלול (העבודה):**

הווי אומר, ההיתרים של החלק השייך ללוד ניתנו על-ידי עיריית לוד, וההיתרים הבאים צריכים להינתן על-ידי המועצה האזורית עמק-לוד.

### **היו"ר ע' עלי:**

כלומר, חלק מאותן 5,000 דירות נמצא בשטח השיפוט של עיריית לוד, וחלק – של המועצה האזורית עמק-לוד.

### **רפאל אלול (העבודה):**

נכון.

עיריית לוד הפסיקה, ובצדק, את מתן ההיתרים, כי החברה התחייבה לבצע עבודות פיתוח ולא עמדה בהסכם. למרות כל זאת, התחילה החברה לבנות כ-1,000 יחידות דיור, ואותם זוגות צעירים, שידעו שהנה הבית מתחיל להיבנות, מכרו את דירותיהם והיו אמורים להיכנס לדירות החדשות ב-1 בינואר 1995.

מאחורי הפרויקט עומדת חברת "מגדלי הזוהר" – שם מפוצץ; לא כל כך זוהר, אבל שם מפוצץ. לאותם חבר'ה זהירים שהתעניינו ובדקו מי זו החברה נאמר: אל תדאגו, זכריה דרוקר עומד מאחורי החברה, והוא קבלן ותיק, מקובל. למעשה התברר כי היה לו הסכם לביצוע עבודות עבור החברה.

### היו"ר ע' עלי:

הוא היה קבלן ביצוע.

### רפאל אלול (העבודה):

אך מהר מאוד גם הסתיים הקשר בינו לבין חברת "מגדלי הזוהר".

כפי שאמרתי, הרוכשים היו אמורים להיכנס לדירות ב-1 בינואר 1995. עיריית לוד מסרבת לתת להם "טופס 04" – זה טופס גמר בנייה, המאפשר התחברות לחשמל – וזאת כי אין במקום לא מוסדות ציבור, לא בתי-ספר, לא גני-ילדים, לא כבישים סלולים ולא מדרכות. את חברת "מגדלי הזוהר" מייצגים שלושה אנשים מכובדים – חבר הכנסת לשעבר רובי ריבלין, נשיא לשכת עורכי-הדין, עורך-הדין דרור חוטר-ישי, ודוד אפל, המשמש כיועץ החברה. מדובר פה באיזו קנוניה. הם מסתתרים והם אומרים שהחברה שהם מייצגים היא חברה מכובדת והיא תסיים את הפרויקט בזמן, אף שהובטח שהכניסה תהיה ב-1 בינואר 1995.

רוכשים התארגנו. הם גם פנו אלי ופנו לאנשים לא מעטים בכתב. זה הוצג בטלוויזיה לפני כשבוע ימים, בתוכנית "עובדה", והם אומרים שלמעשה התשתיות לא הושלמו, אין מבני ציבור, ואותו חלום, שתהיה במקום תחנת רכבת או שרכבת הפרברים מתל-אביב תגיע וכך יקל עליהם להגיע לעבודה, לא התגשם. עניין זה נבדק עם רכבת ישראל: לא דובים ולא יער; אין תחנת רכבת, אין תוכנית לתחנת רכבת, והיזמים אמרו שהם התכוונו להקים בעתיד תחנת רכבת על חשבונם. אין לרכבת ישראל שום תוכניות כאלה, לא ידוע להם על תוכנית כזו, ואין אפשרות לעשות תוכנית כזאת.

אומנם אני לא שוטר, גם לא משפטן, אבל בכל המכתבים שכתבו לי הדיירים מדובר בכך – זו הטענה שלהם – שהם מבקשים לחקור חשדות למעשים פליליים. אני לא בדקתי את כל הטענות שלהם, אבל הסיכום בקטע האנושי הוא, שעובדתית הם אינם נכנסים לגור שם. שנת הלימודים מתחילה ב-1 בספטמבר. אלה אנשים שאין להם דירות, ואנחנו צריכים לתת על זה את הדעת. ואני אומר: אולי המקרה של "גני אביב" הוא סימן – ונמצא כאן סגן השר. בואו נסתכל ונלמד, כך שאותם זוגות צעירים שאספו שקל לשקל מההורים, מהדודים, כדי לבנות בית, לא יגיעו למצב שאלה הגיעו אליו, שאין להם היום קורת גג, אין להם בית ועוד מעט יהיו ברחוב.

אודה לכבוד סגן השר אם נוכל למצוא פתרון לאלה, אבל גם למנוע מקרים מהסוג הזה בעתיד. תודה רבה.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אלול. סגן השר גולדפרב, בבקשה.

## סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד לענות על ההצעה הדחופה לסדר-היום של חבר הכנסת רפי אלול. חבר הכנסת רפי אלול, כיושב-ראש הלובי החברתי, כאדם שדואג לחלשים, עושה טוב כאשר הוא מעלה הצעה זו.

הייתי מבקש מחבר הכנסת רפי אלול להיות קצת זהיר וקצת מתון כאשר מעלים הצעה כזאת, שיכולה, לפעמים, לפגוע בפרויקט זה או אחר. פגיעה בפרויקט יכולה לפגוע באותם האנשים שרכשו שם דירות – – –

## רפאל אלול (העבודה):

ציינתי בדברי שלוש פעמים – – –

## סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אני מודה שהנתונים המופיעים בהצעתו של חבר הכנסת – – –

## היו"ר ע' עלי:

אם כבר הזכרת, אני חושב שצריך להיזהר מדבר נוסף: כאשר אומרים קנוניה ומעשים פליליים מעל במת הכנסת, צריכים להיות זהירים מאוד. אני לא מכיר את הפרויקט, לא מכיר את הבעיה, אבל טוב להיזהר בדברים האלה.

## סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

הנתונים המופיעים בהצעתו של חבר הכנסת רפי אלול נכונים וידועים למשרד הבינוי והשיכון זה חודשים מספר. משהתגלה הדבר פנה שר הבינוי והשיכון למנכ"ל משרד הפנים, ב-18 בדצמבר 1994, ותיאר בפניו את עיקרי הבעיה כפי שהם יפורטו להלן.

פרויקט "גני אביב" הוקם על-ידי חברת "מגדלי הזוהר" בע"מ אשר יוצגה על-ידי כפר שמואל כיזם מטעמו, לפי החלטה 533(ב) בגין שטח של 462 דונם. היזם התקשר בעסקה עם מינהל מקרקעי ישראל מטעם כפר שמואל, והעסקה נעשתה ללא מכרז. היזם נטל על עצמו את תשלום היטל ההשבחה שחל על חוכר מקרקעין בהתאם לחוק. הקרקע הופשרה לבנייה על-ידי מינהל מקרקעי ישראל במסגרת החלטה 533(ב) בתאריך 6 ביולי 1992.

בפרויקט "גני אביב" נבנות היום כ-2,000 יחידות דיור כחלק מתוכנית של כ-4,111 יחידות דיור. עד כה נמכרו לציבור כ-2,400 יחידות דיור. אכלוס האתר החל בפברואר 1995, ועד ספטמבר יתאכלסו כ-1,300 בת-אב.

תוכנית זו, על כל המשתמע מכך – – –

**היו"ר ע' עלי:**

סליחה רגע, האכלוס התחיל בפברואר?

**סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

כן.

**היו"ר ע' עלי:**

אז זה בניגוד למה שנאמר.

**סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

תוכנית זו, על כל המשתמע מכך, אינה בתחום אחריות – – –

**רפאל אלול (העבודה):**

— — —

**סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

אדוני היושב-ראש, תוכנית זו, על כל המשתמע מכך, אינה באחריותו של משרד הבינוי והשיכון.

ליווי התכנון ואישור תב"ע – תוכנית בניין ערים – בוצע על-ידי הוועדה המחוזית, מחוז המרכז של משרד הפנים.

במכתבו למנכ"ל משרד הפנים התריע שר הבינוי והשיכון, כי המצב בשטח הוא בלתי נסבל. לאתר לא היו דרכי גישה, ועל-פי הודעתו של ראש העיר לוד, מר מקסים לוי, מהיום בבוקר, סלילת דרכי גישה החלה. משרד החינוך והתרבות אישר בנייתן של 12 כיתות בשלב א'. החברה למשק וכלכלה מתחילה בבנייתם של גני-ילדים. עם כל זאת, משרד הבינוי והשיכון לא היה שותף בתכנון הפרויקט ובביצוע הפרויקט.

שר הבינוי והשיכון הביא לתשומת לב משרד הפנים – אני חוזר בפעם השלישית – כי האחריות לפרויקט חלה מתחילתה ועד סופה על משרד הפנים. בעתיד הקרוב, כשיירקמו עסקות בין קיבוצים ומושבים לבין יזמים, ידרוש משרד הבינוי והשיכון ממשרד הפנים לשים לב לכל הפרטים, כדי שלא ייווצר מצב שבניית מוסדות הציבור ודרכי הגישה תתעכב ותתבצע רק במאסף, וכך ייגרם קושי מסוים למתאכלסים הראשונים.

משרד הבינוי והשיכון חייב להיות שותף בעתיד לכל פרויקט בנייה, כי זה תפקידו וזה ייעודו, ואסור שיווצר מצב שפרויקט יזמות בקנה-מידה גדול יוקם ללא התערבות כזאת או אחרת של משרד הבינוי והשיכון.

שר הבינוי והשיכון דרש ממשרד הפנים לטפל בדחיפות בתיאום ובהשלמת הפרויקט מתוקף אחריותו של משרד הפנים.

אין לנו התנגדות להעברת הנושא לוועדה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חבר הכנסת רפי אלול רוצה להעיר, בבקשה.

דבר אחד אינני מבין: משרד הבינוי והשיכון מטיל את האחריות על משרד הפנים – – –

**סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

משרד הבינוי והשיכון לא היה מעורב בכל הפרויקט הזה – – –

**היו"ר ע' עלי:**

בסדר. מה משרד הפנים יכול לעשות – – –

**רפאל אלול (העבודה):**

אדוני סגן השר, תרשה לי לומר שני דברים: אם האנשים האלה ישמעו את התשובות האלה, הם בוודאי יגידו, בשום פנים ואופן – – – מה מעניין אזרח אם משרד הפנים אשם או משרד הבינוי והשיכון אשם?

**היו"ר ע' עלי:**

בדיוק.

**רפאל אלול (העבודה):**

הוא צריך – – – אם מותר לי לבקש מיושב-ראש הישיבה שהנושא יידון בשבוע הבא באחת מוועדות הכנסת – – –

**היו"ר ע' עלי:**

לאן? לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

**רפאל אלול (העבודה):**

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

**היו"ר ע' עלי:**

בסדר. חבר הכנסת רפי אלול – – –

**רפאל אלול (העבודה):**

### היו"ר ע' עלי:

ההערה שלך חשובה, גם לא נראה לי תקין שמשרד ממשלתי מטיל את האחריות על משרד אחר. אם הממשלה חשבה שהטיפול צריך להיות בידי משרד הפנים, היא היתה צריכה לשלוח לכאן את שר הפנים ששייב על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רפי אלול. הרי חבר הכנסת רפי אלול לא ביקש ממשרד הבינוי והשיכון להשיב. אם הממשלה, מזכיר הממשלה, מזכירות הממשלה, סבורים שהאחריות היא אחריות משרד הפנים, תפקידכם היה להעיר את הערתכם למזכירות הממשלה ולבקש ממנה לשלוח לכאן את שר הפנים ששייב על ההצעה לסדר-היום. אבל לעמוד כאן, קבל עם ועדה, ולגלגל את האחריות ממשרד אחד לשני, זה לא מכובד.

### סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:

אדוני היושב-ראש, ברשותך, הוויכוח הזה בהחלט התקיים, אנחנו חושבים שלא אנחנו היינו צריכים להשיב, אבל כמשרד ממשלתי הבאנו בשורה, והבשורה היא בנייתן של 12 כיתות של גני-ילדים והתחלה של סלילת דרכים, דבר שחבר הכנסת המכובד לא ידע עליו לפני כן. אני מבין שיש עוד מה לעשות, ואנחנו נעשה זאת. זאת אומרת: הממשלה תעשה זאת.

### היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן השר גולדפרב.

חבר הכנסת רפי אלול, האם אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה? ואני מבקש מכאן מיושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה: הנושא הוא נושא שחשוב לדון בו ולקדם אותו. גם שמענו כאן תשובה, לא לגמרי ברורה, עם הטחת האשמות של משרד אחד על משרד אחר. ודאי שהנושא הזה, כרגע, תובע הזמנת נציגי משרד הפנים ונציגי משרד הבינוי והשיכון לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מבקש מידידי, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת מצא, לדון בעניין הזה בהקדם. הפנייה שלי תעבור אליו עם הפרוטוקול.

האם כבודו מסכים שהנושא יידון?

### רפאל אלול (העבודה):

בהחלט כן.

**היו"ר ע' עלי:**

אנחנו מצביעים. מי בעד הדיון בנושא ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רפי אלול בוועדת הפנים ואיכות הסביבה? נא להצביע.

הצבעה מס' 19

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 4, אין מתנגדים, אין נמנעים. ובכן, הוחלט להעביר את הדיון לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

### **הצעה לסדר-היום**

#### **שחיקת סכומי המשכנתאות לזכאים והצורך לעדכנם**

**היו"ר ע' עלי:**

אחרון חביב, חבר הכנסת שלמה בניזרי – שחיקת סכומי המשכנתאות לזכאים והצורך לעדכנם, הצעה לסדר-היום מס' 6874. אני מעריך שהתשובה תהיה שצריך לפנות למשרד האוצר.

**שלמה בניזרי (ש"ס):**

גם אני חשבתני על זה; מעניין.

**היו"ר ע' עלי:**

כיוונתי לדעת גדולים.

### שלמה בניזרי (ש"ס):

הם הביאו תשובה מוכנה מאיזה ארכיון.

### רפאל אלול (העבודה):

— — את כל התשובות מראש; תאמין לי.

### שלמה בניזרי (ש"ס):

הניסיון עוזר. אני מתאר לעצמי שהביאו איזו תשובה מהארכיון שלהם, אבל לא נורא.

### היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

### שלמה בניזרי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, את ההצעה לסדר-היום בנושא של הגדלת המשכנתאות ועדכון לא יזמתי כל כך מעצמי, אלא פנו אלי אזרחים רבים, צעירים, שסיימו זה עתה את שירותם, הקימו את ביתם, אני מדבר על משפחות של זוגות צעירים שפנו אלי ואמרו לי: שירתנו את המדינה, נתנו את חלקנו, ואנחנו רוצים גם לחזק את אחיזתנו בארץ-ישראל, מה שנקרא, ולקנות לנו בית במדינה.

הם ניגשו לבדוק עלות משכנתה, ומה התברר להם? – לזוג צעיר, תלוי באיזה אזור, אבל פחות או יותר הסכום הממוצע של משכנתה שהוא יכול לקבל, כאשר אנחנו מדברים על שני ילדים, אפילו בלי ילדים, או עד שני ילדים, הוא, נדמה לי, בסביבות 97,000 שקל. זה העדכון שיש לי, אולי אני טועה בכמה שקלים. אם יש להם שלושה ילדים – 107,000 שקל. בחשבון בדולרים – אנו רואים שהסכום הוא 30,000 דולר.

אקח כדוגמה את היישוב שבו גדלתי, ליד חיפה, היישוב נשר: דירות שנמכרו בעבר ב-10,000 דולר, נמכרות היום ב-100,000-120,000 דולר; דירה בת שלושה חדרים, דירה ממוצעת שכל אדם רוצה לקנות כדי לחיות. אנו מדברים על 20%-25% מערך הדירה, שהמדינה מוכנה לסבסד אותם, וגם זאת בהלוואה ולא חינם.

מנין אותו חייל, אותו זוג צעיר שזה עתה התחיל את חייו המשותפים, יוכל להשלים 70,000-80,000 דולר? ממשכורת של 2,000-3,000 שקל? מ-1,000-2,000 שקל שהאשה מרוויחה? ממה יחזיק את הבית? ממה ישלם את הארנונה, את החשמל, את עלות מחייתו? כל משכורתו אמורה להיות מוקדשת למחייתו, ואולי עוד לכמה שקלים שהוא יכול להשקיע בדירה.

אנו דורשים מהחיילים שישרתו את המדינה, שישקיעו שלוש שנים, ואחרי השירות הצבאי הם רוצים לקבל איזו סוכרייה מתוקה, לא חינוך – הרי הם אמורים לשלם על כך – אך אין להם שום אפשרות. כאשר אני השתחררתי מהצבא, ב-1982, וכאשר רציתי לקנות דירה ב-1984/85, המשכנתאות עוד היו סבירות. אפשר היה לקנות דירה ולהשלים את המשכנתה. אבל המציאות מראה שחיקה נוראית במשכנתאות, ואף אחד אינו פוקח את עיניו. כל היום אנו טרודים בשאלה, האם יהיה הסכם שלום או לא, האם יחזירו שטחים או לא. הנושאים האלה בוודאי חשובים, ממדרגה עליונה, אבל בל נשכח שקיום המדינה הוא אזרחיה. מדוע נחפש הכול מסביב, כאשר רווחת התושבים במדינת ישראל מקופחת?

כאשר הממשלה הזו עלתה לשלטון, היא הכריזה מייד על שינוי סדר העדיפויות. לא יושקעו עוד כספים בהתנחלויות, ואת המשאבים ייקחו מהן. זהו דבר שהוא עוול בפני עצמו, כי את המתנחלים שלחה המדינה לשם. כל עוד הם חיים שם במסגרת החוק, צריך להמשיך לסבסד אותם ולדאוג לרווחתם. אבל נניח שקיצצו בתקציביהן של אותן התנחלויות, מה עשיתם עם אותם מיליארדים? לאן הפניתם אותם? האם תתפארו במשרד השיכון בכבישים שבניתם? גם על כך מגיע לכם חזק וברור, אך גם לשם כך קיבלתם תקציבים. תושבי המדינה אינם יכולים ליהנות אך ורק מכבישים, אנשים צריכים בתים לגור בהם.

מה המשרד עושה לשם כך? כל פעם מדברים על המדד. אני כאזרח הקטן, אינני מצליח להבין מדוע בשורה התחתונה אנחנו לא מצליחים לקבל משכנתה נורמלית, כדי שנוכל לבנות לנו בית.

אדוני סגן השר, אתה אמור לענות, ואני מניח ששלחו אותך לכאן עם תשובה ארכיונית כמו – הנושא בבדיקה; הנושא יבדק; או – יש בעיות. לא זו התשובה שאנו רוצים. אם העליתי את הנושא, הרי זה משום שאני מצפה להתייחסות רצינית לעניין. אני מצפה שתצא מכאן בשורה מסוימת לאזרחי מדינת ישראל, לאותם חיילים ששירתו את העם. ראוי שתצא מכאן בשורה ונוכל לסייע בידם לקנות את הדירה.

ועוד נקודה, אם כבר הזכרנו את בחורי הישיבות. הם לא מקבלים 97,000 שקל אלא חצי מזה, מכיוון שלא שירתו את המדינה. למה צריך להעניש אותם? הרי הדבר מאושר במסגרת תקנות משרד הביטחון, המאושרות כל שנה על-ידי שר הביטחון, מכיוון שהוא מבין את חיוניותן. מדוע אתה מקפח אותם? מדוע לא יהיו זכאים לקבל אותו סכום כמו שאר האזרחים במדינת ישראל?

עד כמה שאני יודע, לפחות העולים מצליחים יותר משאר האזרחים לקנות דירות, כי המשכנתה שהם מקבלים גבוהה.

אני מציע שני דברים. פתרון ראשון הוא בנייה מסיבית של דירות. מכיוון שאין בנייה מסיבית, ההיצע קטן וממילא התשלומים גבוהים ביותר. אנשים מבקשים סכומי עתק עבור דירות שלא הייתי משלם עבורן מחצית הסכום המבוקש. כל זאת מכיוון שההיצע קטן, כי המשרד לא בונה מספיק. פתרון שני

הוא הגדלת המשכנתאות בצורה מסיבית. יש להגדיל עד כמה שאפשר. יש לצמצם תקציבים המיועדים לנושאים אחרים. למשל, במקום להשקיע 300 מיליון שקל באופרה בתל-אביב עבור כמה מיוחסים, הנקראים אנשי הצווארון הלבן, יש להשקיע את הכסף באנשים הזקוקים לכך.

דבר אחרון הוא החזר המשכנתאות: אני עצמי נאנק תחת עול המשכנתה שלקחתי בשנת 1985. לקחתי משכנתה של 17,000 דולר בערך, אבל היום אני משלם קרוב ל-1,000 שקלים מדי חודש, ואני עדיין חייב לבנק קרוב ל-30,000 דולר.

כל הנקודות האלה חשובות וחיוניות. אני לא יודע לאיזה גוש אתה שייר, אבל אם הממשלה רוצה להמשיך כך, הנקודות הקטנות הללו הן אלו שיכולות לשבור אותה. אני מקווה שתבשר לנו בשורה טובה.

### **הי"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת בניזרי. סגן שר השיכון, בבקשה.

עד שיגיע לכאן, אני מצטרף לפנייה של חבר הכנסת בניזרי. אני חושב, שמצבם של הזוגות הצעירים קשה מאוד, המצב הקשה ביותר במשק. הם נאנקים לא רק תחת עול המשכנתאות, הם גם בונים בית, רוכשים ציוד ומחנכים ילדים במעונות-יום, ולהם צריך לסייע. אלה אנשים אחרי שירות צבאי, אנשים ששירתו את המדינה. כאן צריך למצוא פתרון מתאים. אני מצטרף לפנייתך ומחזק אותך.

### **סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת בניזרי, אתה מעלה הצעה חשובה מאוד לעם ישראל, ואני מקווה שבתשובת המשרד תהיה גם איזו בשורה, לפחות לגבי העתיד הקרוב. אך צריך להבין, שמבין העקרונות לסיוע לזוגות צעירים יש שניים הרלוונטיים לעניין הנדון: א. שותפות בין הפרט למדינה בפתרון בעיית הדיור, כאשר הפרט מצדו חייב להפריש חלק סביר מהכנסותיו, לשם מימון מגוריו. לפי עיקרון זה, אין מקום שהמדינה תממן את מלוא מחיר רכישת הדירה; ב. פרוגרסיביות הסיוע לקבוצות החלשות גדולה בהרבה מהסיוע הניתן לקבוצות האחרות, הן בנפח והן בסבסוד.

מספר מממשי הסיוע הוא המבחן העיקרי לצורך בהגדלת הסיוע. יש לציין, כי הממוצע החודשי של זוגות צעירים שרכשו דירה בסיוע המשרד בשנים 1984-1989 הגיע ל-978, ובשנה החולפת מימשו 1,319 זוגות צעירים סיוע לרכישת דירה מדי חודש. הממוצע בשלושת החודשים הראשונים השנה פחת רק במעט והגיע ל-1,271 זוגות צעירים, אולם על-פי דיווחים בעל-פה מהבנקים, הממוצע בחודשים האחרונים גבוה יותר.

יש לדעת, כי ב-1989 הסיר בנק ישראל את המגבלה על סכום המשכנתה שניתן לקבלו בבנק. כיום ניתן להגיע למימון חלק ניכר מהדירה גם ללא זכאות. התחרות בין הבנקים למשכנתאות הביאה לכך, שניתן לגייס הלוואות חופשיות לטווח ארוך בריבית נמוכה יחסית, כ-5%. בפני הזכאים פתוחה גם אפשרות זו בצורת הלוואות משלימות, הניתנות בדרך כלל בריבית נמוכה מזו המוצעת ללא-זכאים.

נתוני מחקר על זוגות צעירים שנערך לפי הזמנת המשרד על-ידי ד"ר מינה צמח, ראש מכון המחקר "דחף", מראים, כי רוב הזוגות הצעירים מגיעים לדירה משלהם, חלקם ללא סיוע המשרד. מבין הזוגות הנשואים תשע עד עשר שנים, 92% היו בעלי דירה, 2% גרו לבד בדירה של ההורים, 1.5% גרו בשכירות בשיכון הציבורי. 25% מהזוגות הצעירים רכשו דירה ללא סיוע המשרד.

היות שהזכאים הם כמחצית מרוכשי הדירות במשק, והיות שהם רוב רוכשי הדירות הקטנות יחסית, הרי שהגדלה גורפת של הסיוע תביא בהכרח להאמרת מחירי דירות אלו. עליית מחירי הדירות תעקר בטווח הקצר את הגדלת הסיוע, אך בסופו של דבר היא תביא להגדלת נפח המשכנתאות שיקבלו הזכאים, ובצדה גם להגדלת נטל ההחזרים. להעלאת מחירי הדירות יש השפעה שלילית על כל הפעילות המשקית, על מאמצי הממשלה לבלימת האינפלציה בכלל ולבלימת ההתייקרויות במחירי הדירות בפרט ועל כל ההוצאות התקציביות.

בהקשר זה יש לציין, כי לנשואים 11 שנים ויותר ניתנת תוספת נכבדה של ניקוד.

אנו דוחים מכול וכול את האמירה כי החרדים מקופחים לעומת אחרים. אין בתוכניות הסיוע של המשרד כל אבחנה לגבי דת. האבחנה הקיימת בתוכניות הסיוע היא בין מי ששירתו בצה"ל לבין מי שלא שירתו בצה"ל. אבחנה זו מעוגנת בחוק חיללים משוחררים ובתקנות חוק הלוואות לדירור. הבסיס לאבחנה זו הוא באובדן ההכנסה שמגיע עד חמש שנים לבני-זוג ששירתו בצה"ל, לפחות 40,000 שקל.

עם כל זאת, מבקש המשרד להגדיל את הסיוע לקבוצות הנזקקות, זוגות צעירים בניקוד גבוה ומשפחות ברוכות ילדים שמתגוררות בצפיפות דיור מעיקה.

המשרד מנהל בימים אלה משא-ומתן עם אגף התקציבים במשרד האוצר.

אין לנו התנגדות להעברת ההצעה לוועדה.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה.

**חיים דיין (צומת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חבר הכנסת בניזרי, אני רוצה להעיר את תשומת לבך, אדוני סגן השר, לכך שרק בשנה זו הוציאו קרוב ל-90,000 תעודות זכאות בפועל, כשאנחנו יודעים שכל בעל תעודת זכאות זכאי לדירה. השאלה הנשאלת היא, האם יש היום במשרד השיכון 90,000 יחידות דיור לאנשים אלה?

משתמשים במענק לטובת שנת שכירות; הכול טוב, יפה ונחמד. נותנים השתתפות בשכר דירה, 500 עד 800 שקלים לאנשים שנמצאים במצוקה. אבל אולי יש מקום לשקול לתת להם את זה כהלוואה, תוספת על הלוואת המשכנתה, כמו שאמר חברי, חבר הכנסת בניזרי, ואולי להגדיל בדרך הזו את הסיוע עם החזרים הרבה יותר נמוכים.

נכון אמרו חברי כאן, לפני עשר שנים, כשחברי לקחו משכנתה של 18,000 שקל – אנוכי אחד מהם. במשך עשר שנים החזרתי 36,000 שקל, והיום, כשאני בודק את החשבונות אני מגיע ל-50,000 שקל. לא שהמצב שלי עגום, אבל כשאנחנו מסתכלים על אנשים שלקחו משכנתאות משלימות, היום הם לא מסוגלים לפרנס את המשפחות שלהם.

השאלה היא אחת ויחידה: מה מתכוון משרד השיכון לעשות מבחינת תנאים סוציאליים. אנחנו יודעים שאנשים שקיבלו שכר דירה בתנאים סוציאליים, היום הם משנים את מעמדם. הם שילמו 100 שקלים לחודש, היום הם משלמים 500 שקל ומשהו לחודש. הם לא מסוגלים לעמוד בזה. אין תשובה ואין פתרון. לפעמים אני אומר, יש עם מי לדבר רק אין עם מי לעשות את הדברים האלה. תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה, חבר הכנסת חיים דיין.

האם חבר הכנסת בניזרי מסכים שהצעתו תועבר לוועדה? איזו?

**סגן שר הבינוי והשיכון א' גולדפרב:**

ועדת הכלכלה.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בניזרי, כבודו מסכים?

**שלמה בניזרי (ש"ס):**

ביקשתי שתהיה משכנתה.

**היו"ר ע' עלי:**

מי בעד העברת ההצעה לוועדת הכלכלה להמשך הדיון?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

ובכן, ארבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הוחלט להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

רבותי חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה השם, ביום שני, י"ד בסיוון התשנ"ה, 12 ביוני 1995, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:05.